

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในความผิดตาม

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

THE PROBLEM IN LEGAL ENFORCEMENT HAZARDOUS
SUBSTANCE ACT B.E. 2535 (1992)

กรรณิการ์ ทองพันธ์

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2556

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในความผิดตาม

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

THE PROBLEM IN LEGAL ENFORCEMENT OF HAZARDOUS
SUBSTANCE ACT B.E. 2535 (1992)

กรรณิการ์ ทองพันธ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สำนักวิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

2556

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในความผิดตาม

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

THE PROBLEM IN LEGAL ENFORCEMENT OF HAZARDOUS
SUBSTANCE ACT B.E. 2535 (1992)

กรณีการ ท่องพนัน

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ดร. รุ่ง ศรีสมวงษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ นพพร โพธิ์รังสิยากร)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ)

©ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์โดยได้รับความกรุณาและช่วยเหลือจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ชลธ ว่องวัฒนาภิกุล และ อาจารย์นพพร โพธิ์รังสิยากร ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการรับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งช่วยชี้แนะแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ไม่ว่าในทางวิชาการและเหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในปัจจุบันให้แก่ผู้เขียนเป็นอย่างดี ทั้งยังได้ตรวจทานแก้ไขเนื้อหาในวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จอีกด้วย ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร. รุ่ง ศรีสมวงษ์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้เกียรติเป็นประธานวิทยานิพนธ์ และท่านอาจารย์รองศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจหาญ ที่เสียสละเวลาให้เกียรติรับเป็นกรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย อีกทั้งยังได้เสียสละเวลาในการชี้แนะแนวทาง ให้ข้อมูลความรู้ในทางวิชาการ ที่มีประโยชน์แก่ข้าพเจ้าด้วยดีตั้งแต่ต้นจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณ อัยการสำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร 5 ที่ได้ให้ข้อมูลในทางปฏิบัติในชั้นพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับผู้บริโภคร ที่ให้ข้อมูลความรู้ทางปฏิบัติในชั้นพนักงานสอบสวน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ ส่วนประสานงานบัณฑิตศึกษาและส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้อำนวยความสะดวกในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงที่ได้คอยให้กำลังใจอันยิ่งใหญ่และคอยให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา และขอบพระคุณครู อาจารย์ที่คอยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และปลูกฝังคุณธรรมความดีงามให้แก่ผู้เขียนผู้ด้วยดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจประการใด ผู้เขียนขอมอบความรู้และคุณงามความดีนี้แก่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง บิดา มารดา และครูบาอาจารย์ทั้งหลาย แต่หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

กรรณิการ์ ทองพันธ์

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

ชื่อผู้เขียน

กรรณิการ์ ทองพันธ์

หลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ชลอ ว่องวัฒนาภิกุล

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

อาจารย์ นพพร โพธิ์รังสิยากร

บทคัดย่อ

คดีวัตถุอันตรายเป็นคดีที่มีความสำคัญและก่อให้เกิดความเสียหายแต่สังคมเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศ และยังส่งผลกระทบต่อประชากรในประเทศในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเคมีที่เป็นวัตถุอันตราย เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ และยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง อันส่งผลกระทบต่อมนุษย์ในการทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บตามมาในอดีตนั้น ธรรมชาติสามารถรองรับและเยียวยาของเสียเหล่านั้นได้เองตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันมีการผลิตและนำเข้าในปริมาณที่มากขึ้น ประกอบกับการจัดการไม่เป็นระบบ ได้ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาเป็นอย่างมาก กฎหมายต่าง ๆ ที่ใช้บังคับควบคุมและจัดการในเรื่องที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายจึงถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ในประเทศไทยกฎหมายที่ใช้ควบคุมในเรื่องดังกล่าวคือพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ซึ่งกระบวนการบังคับใช้ในพระราชบัญญัตินี้ มีประเด็นปัญหาและอุปสรรค ในหลายประเด็น ซึ่งอาจแบ่งได้ตามขั้นตอนในการดำเนินการในชั้นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ ชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ และในชั้นศาล

ทั้งนี้ในการศึกษาผู้ศึกษาได้ศึกษาโดยเปรียบเทียบกระบวนการที่ใช้อยู่ในประเทศไทยกับกระบวนการที่ใช้ในต่างประเทศได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีความก้าวหน้าในระบบกฎหมายสิ่งแวดล้อมและมืองค์กรกลางซึ่งมีความเชี่ยวชาญที่รับเป็นเจ้าภาพโดยตรงในการประสานงานเพื่อดำเนินคดี ซึ่งรวมถึงคดีวัตถุอันตราย จากการศึกษาดังกล่าว

เพื่อวิเคราะห์ให้ทราบถึงข้อดีข้อด้อยของกระบวนการที่ใช้ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับวัดอุอันตราย
ปัจจุบันในประเทศไทย เพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินคดีเกี่ยวกับวัดอุอันตรายสำหรับ
ประเทศไทย

จากการศึกษาประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการบวนการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติวัดอุ
อันตราย พ.ศ.2535 พบว่าควรมีการปรับปรุงเพื่อแก้ปัญหาในประเด็นดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ (1) ควร
ที่จะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือในการดำเนินการเกี่ยวกับวัดอุอันตราย (2) ควร
มีหลักสูตรในการอบรมเจ้าพนักงานสอบสวนที่ทำหน้าที่ในการจับกุม สอบสวน เพื่อให้มีความรู้
ความเชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับวัดอุอันตราย (3) ควรมีการจัดตั้ง
แผนกคดีสิ่งแวดล้อมในชั้นเจ้าพนักงานอัยการ (4) ควรมีการพัฒนามาตรฐานหลักการรับฟังพยาน
ผู้เชี่ยวชาญที่นำมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม (5) ควรมีการนำเอาวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในคดี
ความผิดตามพระราชบัญญัติวัดอุอันตราย

คำสำคัญ: วัดอุอันตราย/เชี่ยวชาญ/คดี

Thesis Title	The Problem In Legal Enforcement Hazardous Substance Act B.E. 2535 (1992)
Author	Kannika Tongphan
Degree	Master of Law
Advisor	Assoc. Prof. Dr. Chalor Wongwuttanapigul
Co-Advisor	Lecturer Nobporn Prothirungsiyakon

ABSTRACT

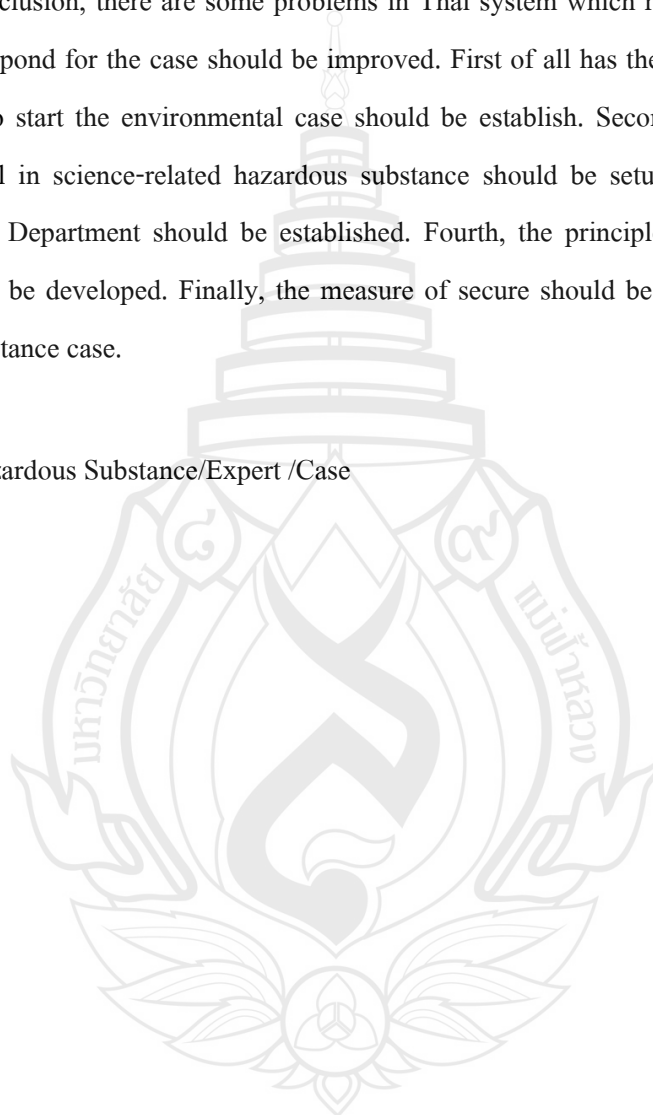
Recently, Hazardous substance case is a may cause damage, to the environment, people and economy. This is because it could affect to the confidence of investors which could cause damage to the country's economic system. Moreover, Hazardous substance also affect the people, its damage could cause serious impact to the public health. In the past, ecology has capacity to dilute Hazardous waste. As a result of, the increasing of the hazardous substance without the good control and well management system by regulations, the hazardous substance problems now become one of a major of environment degenerate. Therefore, regulations and enforcements for controlling the hazardous are the essential key in order to control the substance as such. Hence this study will focus on the hazardous substance Act 2535 which apply for this case and the study will divide by officers who has a responsibility in criminal justice procedure; police officer, prosecutor and the court.

In the study, the researcher compares Thailand current system with the US model which has been recognized as a jurisdiction with advance environmental law. Moreover, US system also has the specific organization in coordinating to start the environmental case which includes hazardous substance case. The study analyzes both systems in aspect of officer who respond for

the case as well as the regulations. The study also point out pros and cons of the process used in the case regarding hazardous substance case in Thailand in order to improve the current system.

In conclusion, there are some problems in Thai system which relates to the government agents who respond for the case should be improved. First of all has the specific organization in coordinating to start the environmental case should be establish. Second, the officers' training about technical in science-related hazardous substance should be setup. Third, the prosecutor Environmental Department should be established. Fourth, the principle for hearing the expert witness should be developed. Finally, the measure of secure should be applied for the criminal hazardous substance case.

Keyword: Hazardous Substance/Expert /Case

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(3)
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(6)
สารบัญตาราง	(10)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.4 สมมติฐานของการศึกษา	5
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	6
2 แนวคิดและหลักเกณฑ์ที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุอันตราย	7
2.2 ลักษณะความผิดในความเสียหายในคดีอาญาเกี่ยวกับวัตถุอันตราย	15
2.3 สภาพปัญหาในการดำเนินคดีวัตถุอันตราย	36
2.4 ประเภทของผู้กระทำความผิด	37
2.5 การควบคุมวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535	39
2.6 การลงโทษทางอาญา และมาตรการอื่นแทนการลงโทษทางอาญา	45
3 การดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตราย	52
3.1 การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในทางอาญา	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
3.2 กฎหมายควบคุมสารพิษของสหรัฐอเมริกา	59
3.3 ลักษณะของกฎหมายวัตถุอันตรายในประเทศสหรัฐอเมริกา	73
3.4 กฎหมายสารระบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกาในเรื่องวัตถุอันตราย	74
3.5 ปัญหาเกี่ยวกับการพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีวัตถุอันตรายของประเทศสหรัฐอเมริกา	77
3.6 บทกำหนดโทษ	82
4 แนวทางการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในทางอาญาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย	83
4.1 ขั้นตอนในชั้นพนักงานสอบสวน	83
4.2 ขั้นตอนในชั้นพนักงานอัยการ	97
4.3 ขั้นตอนในชั้นศาล	110
5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ	122
5.1 บทสรุป	122
5.2 ข้อเสนอแนะ	126
รายการอ้างอิง	127
ประวัติผู้เขียน	134

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 ปริมาณสารพิษ (มก.) ต่อน้ำหนักของสัตว์ (กก.) เมื่อได้รับสารพิษในปริมาณนั้น 1 ครั้ง	13
2.2 ความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535	24
3.1 ผู้รับผิดชอบบังคับตามกฎหมายฉบับนี้	77

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาทางมลพิษอันเนื่องมาจากวัตถุอันตราย ในอดีตธรรมชาติสามารถรองรับและเจือจางของเสียเหล่านั้นได้เองตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันมีการผลิตและนำเข้าไปในปริมาณที่มากขึ้นอันเนื่องมาจากการเติบโตทางระบบเศรษฐกิจที่มีการเร่งการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม กอปรกับปัจจุบันยังมีการจัดการที่ไม่เป็นระบบ จนก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาอีกมากมาย และทำให้เกิดข้อพิพาทในคดีสิ่งแวดล้อมตามมา ซึ่งคดีสิ่งแวดล้อมที่มีเกิดจากวัตถุอันตรายนั้นมีลักษณะที่พิเศษซึ่งมีความแตกต่างจากคดีทั่วไป เพราะความเสียหายเกิดขึ้นมีความรุนแรงมาก เป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมได้ บางกรณีอาจส่งผลกระทบในทันที เช่น การเกิดการระเบิดของวัตถุอันตรายที่สร้างความเสียหายให้กับชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม และบางกรณีต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าจะปรากฏความเสียหาย เช่น การสะสมของสารพิษในร่างกายอันเนื่องมาจากการรับรู้ได้ รส กลิ่น สัมผัส เป็นต้น อันเกิดจากการรั่วไหลของสารเคมี การประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น การประกอบอาชีพเกี่ยวกับการผลิต การขนส่ง การเป็นผู้ครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย แม้แต่บุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับแหล่งที่เก็บรักษาวัตถุอันตรายนั้นก็ตาม บางกรณีนี้ต้องใช้เวลาในการสะสมของสารพิษหรือสารเคมีในร่างกายเป็นเวลานานกว่าจะปรากฏอาการเจ็บป่วย คดีวัตถุอันตรายที่เกิดขึ้นจึงเป็นคดีที่มีความสำคัญและก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมและเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบทำให้ขาดความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ คดีวัตถุอันตรายถือได้ว่าเป็นคดีประเภทความผิดต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จากเหตุการณ์เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2557 ที่ผ่านมามีเหตุการณ์ไฟไหม้ที่บ่อทิ้งขยะ บริเวณซอยแพรกษา 8 อำเภอแพรกษา จังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่ประมาณ 150 ไร่ จากเหตุการณ์ดังกล่าว คาดว่ามีขยะอันตรายปะปนอยู่กับกองขยะเป็นจำนวนมากเป็นเหตุทำให้เกิดควันพิษอันเกิดจากสารอันตราย ทำให้ประชาชนในบริเวณใกล้เคียงได้รับอันตราย ทำให้สารเคมีเกิดการสะสมในร่างกายได้ ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกับความผิดอาญาทั่วไป ในคดีอาญาทั่วไป

สามารถเห็นถึงความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดได้ชัดเจน เช่น การลักทรัพย์ฆ่าคน การทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ดังนั้น การดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับวัตถุอันตรายจำต้องใช้เทคนิคและความชำนาญเฉพาะทางของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งวัตถุอันตรายยังไม่สามารถดูได้ด้วยตาเปล่า ว่าวัตถุดังกล่าวเป็นวัตถุอันตรายหรือไม่ หากวัตถุดังกล่าวเป็นวัตถุอันตรายแล้ว เป็นวัตถุอันตรายประเภทใด และต้องมีการควบคุมอย่างไรบ้าง ซึ่งตามหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา หากมีข้อสงสัยก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย ทำให้จำเลยหรือผู้กระทำความผิดไม่เจ็บทรมานและกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกได้ จนส่งผลกระทบต่อระบบกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

ในการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายย่อมมีปัญหาและอุปสรรค ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีประเด็นปัญหาที่น่าสนใจที่จะศึกษาโดยแบ่งเป็นชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ และชั้นศาลดังต่อไปนี้

ชั้นพนักงานสอบสวน ความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายที่เกิดขึ้นมีลักษณะพิเศษไปจากคดีอาญาทั่วไปกล่าวคือ ต้องอาศัยผลการตรวจพิสูจน์จากทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักในการแยกหรือพิจารณาว่าสารเคมีดังกล่าวเป็นวัตถุอันตรายหรือไม่และหากเป็นวัตถุอันตรายแล้วเป็นวัตถุอันตรายประเภทใด ซึ่งวัตถุอันตรายแต่ละประเภทก็ได้รับความควบคุมตามกฎหมายที่ต่างกัน จากการพิจารณาจากสถิติในการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวมักจะไม่สามารถพยานบุคคลเหมือนการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีทั่วไป ส่วนใหญ่แล้วมักจะได้รับการตรวจสอบจากห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นพยานเอกสารและพยานวัตถุ¹ ที่ได้จากการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ทางวิทยาศาสตร์เพราะเจ้าพนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ดังนั้นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดในความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายส่วนใหญ่ต้องอาศัยพยานจากการรายงานของเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก

ปัจจุบันรายชื่อวัตถุอันตรายทั้งหมดขึ้นอยู่กับประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556 มีหน่วยงานผู้รับผิดชอบควบคุมวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 อันได้แก่ 1.กรมวิชาการเกษตร 2.กรมประมง 3.กรมปศุสัตว์ 4.สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา 5.กรมโรงงานอุตสาหกรรม 6.กรมธุรกิจพลังงาน คือการส่งของกลางไปตรวจสอบยังหน่วยงานจะต้องส่งให้ตรงกับหน่วยงานที่รับผิดชอบตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม หากส่งของกลางผิดหน่วยงานแล้วก็จะที่มีอำนาจรับผิดชอบแล้ว อาจเกิดความล่าช้ามีผลต่อรูปคดี

¹ ณรงค์ ใจหาญ, ความผิดและการดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อมลพิษ, วารสารนิติศาสตร์, 31, 4(ธันวาคม 2554), 268.

การตั้งข้อหาตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายของพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่จะเป็นการตั้งข้อหาว่ามีความผิดในการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 และ ชนิดที่ 4 เพราะวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 และที่ 4 มีอันตรายมากกฎหมายจึงมีการคุ้มครองบุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อมโดยการกำหนดรายชื่อวัตถุอันตรายให้อยู่ในการควบคุมระดับความอันตรายใดเป็นอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจในการสั่งแก้ไขรายการและทะเบียนวัตถุอันตรายได้ตามความจำเป็น² และความผิดฐานแสดงฉลากไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด การควบคุมการโฆษณาวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามการคุ้มครองผู้บริโภคและเพื่อประโยชน์ในการควบคุมโฆษณาให้ถือว่าวัตถุอันตรายที่มีการกำหนดฉลากตามมาตรา 20 (1) เป็นสินค้าที่มีการควบคุมฉลากโดยคณะกรรมการควบคุมฉลากตามกฎหมายดังกล่าวอนุโลม การตั้งข้อหาพนักงานสอบสวนจะตั้งข้อหาจากการกระทำผิดที่พบ ณ เวลาที่เข้าทำการตรวจค้น โดยไม่ได้สืบไปจนถึงผู้นำเข้าวัตถุอันตรายที่เป็นแหล่งใหญ่ในการผลิต หรือนำเข้าวัตถุอันตรายชนิดนั้น ส่งผลต่อการตั้งข้อหาที่จะเอาผิดกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำตัวผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งกระบวนการมารับโทษได้

ในชั้นพนักงานอัยการ ปัจจุบันในชั้นพนักงานอัยการ ไม่มีแผนกคดีสิ่งแวดล้อมที่ทำหน้าที่เฉพาะในการพิจารณาความผิดและสั่งฟ้องคดีเป็นการเฉพาะ แต่ในชั้นพนักงานอัยการมีการจัดตั้งกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรขึ้นที่ทำหน้าที่เฉพาะทางด้านการสั่งฟ้องคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะทำให้ในชั้นพนักงานอัยการมีเจ้าหน้าที่ในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะมีความชำนาญและมีความเชี่ยวชาญในการทำคดีสิ่งแวดล้อมรวมถึงในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายที่มีความซับซ้อน แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจแต่เพียงพื้นที่กรุงเทพมหานครเท่านั้น ยังไม่มีอำนาจครอบคลุมทั่วประเทศแต่อย่างใด

ในชั้นศาล ในการพิจารณาพิพากษาคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายนั้น ปัจจุบันยังไม่มีวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ จึงนำวิธีพิจารณาความอาญามาใช้ การพิจารณาคดีวัตถุอันตรายก็ต้องกระทำโดยความระมัดระวังและเอื้อครอบคอบ เพราะคดีมีความซับซ้อนมีพยานบุคคลหลายปาก มีพยานเอกสารเป็นจำนวนมาก มีศัพท์เทคนิคเข้ามาเกี่ยวข้องในคดี

² พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535),

เป็นจำนวนมาก³ คดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย อาศัยผู้เชี่ยวชาญในการให้ความเห็นในการประกอบคำวินิจฉัย ซึ่งเจ้าหน้าที่ตามกระบวนการยุติธรรมเองมีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายเป็นอย่างมาก แต่ขาดความรู้ทางด้านเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่ถือว่าเป็นความรู้เฉพาะทางถือว่าเป็นความยากลำบากในการที่จะพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของเจ้าหน้าที่ทางกระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่จึงต้องอาศัยผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานที่ถือว่าเป็นพยานชั้นสำคัญในคดีโดยผ่านผลการตรวจพิสูจน์ของเจ้าหน้าที่ทางวิทยาศาสตร์และพยานผู้เชี่ยวชาญที่จะเข้ามาช่วยในกระบวนการยุติธรรม ที่จะสามารถพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้กระทำความผิดได้นั่นเอง ซึ่งหลักการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในบ้านเรายังไม่มีมาตรฐานเหมือนอย่างหลักเกณฑ์การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นหลักที่เรียกกันว่า The Frye standard หรือ Frye test และ The Daubert standard หรือ Daubert test ที่ได้กำหนดว่าพยานผู้เชี่ยวชาญแบบใดที่จะสามารถนำมารับฟังเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญได้ในคดี โดยหลัก Daubert test เป็นหลักที่พัฒนามาจากหลัก Frye test ที่เป็นหลักที่เป็นตัวกำหนดถึงความเชี่ยวชาญควรเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปมีลักษณะอย่างไรบ้างโดยถือเป็นประเด็นสุดท้ายในการคัดกรองพยานหลักฐานของศาล หากมีกฎหมายที่เป็นตัวคัดกรองพยานที่จะเข้ามาสู่คดีโดยมีมาตรฐานที่ชัดเจนก็จะช่วยให้ศาลพิจารณาคดีได้โดยง่ายขึ้นเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีให้ได้ผลดีและมีความรวดเร็วมากขึ้นได้

การลงโทษตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายที่มีโทษทางอาญาคือ จำคุกและปรับนั้น ยังไม่สามารถยับยั้งผู้ที่กระทำความผิดได้โดยสังเกตได้จากคดีความผิดที่เกิดขึ้นอยู่เรื่อยๆ ซึ่งการลงโทษเพื่อที่จะให้ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นจะต้องลงโทษให้ผู้กระทำความผิดกลัวและเข็ดหลาบ ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นนิติบุคคล โทษจำคุกก็ไม่สามารถจะลงโทษกับนิติบุคคลได้เพราะสภาพบุคคลไม่มีตัวตน⁴ และโทษปรับก็ไม่เพียงพอในการลงโทษนิติบุคคลเพราะนิติบุคคลมีกำลังจ่ายเงินสำหรับโทษปรับได้ทำให้นิติบุคคลไม่สามารถเข็ดหลาบสำหรับการลงโทษปรับดังกล่าว

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งประสงค์ที่จะศึกษาถึงปัญหา อุปสรรคในการดำเนินคดีความผิดที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ตลอดจนหาแนวทางแก้ไขปัญหของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายที่เกิดขึ้น และนำมาวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อนำมาปรับใช้แก้ไขสำหรับประเทศไทย ต่อไป

³ สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร, คู่มือการดำเนินคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร คดีความผิดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติการค้ำน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2543 , (ม.ป.ท: ม.ป.พ., 2556), 51.

⁴ บัญญัติ สุชีวะ, ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล, บทบัญญัติ, 33, ตอนที่ 1, (กรุงเทพฯ: 2519), 1. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.library.judiciary.go.th>

1.2 วัดอุปประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 ศึกษาแนวคิดและหลักเกณฑ์ที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาเกี่ยวกับวัตถุอันตราย

1.2.2 ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายศึกษาเปรียบเทียบกับต่างประเทศ

1.2.3 วิเคราะห์ หาแนวทางและการนำมาปรับใช้สำหรับการดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย

1.2.4 หาบทสรุปในประเด็นปัญหาการดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายสำหรับประเทศไทย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางกฎหมาย และความรับผิดชอบทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญากรณีวัตถุอันตราย และศึกษาถึงความบกพร่องและหาทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางอาญากรณีวัตถุอันตราย เพื่อให้กระบวนการดำเนินคดีด้านคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญากรณีวัตถุอันตรายใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยและเกิดความเป็นธรรมสูงสุดแก่ผู้เกี่ยวข้องได้รับความเสียหาย

1.4 สมมติฐานของการศึกษา

มาตรฐานการดำเนินคดีและการรับผิดชอบของผู้ที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอสมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไขทั้งในเรื่องของการกำหนดวิธีการในการส่งตรวจของกลางในคดี การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ การรับผิดชอบจนเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงานภายในองค์กรที่รับผิดชอบ ดังนั้นจึงควรที่จะหามาตรการทางกฎหมายมาช่วยทำให้การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

วิจัยจากเอกสารโดยศึกษาจากกฎหมายอันได้แก่ รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด กฎกระทรวง ประกาศ ข้อบังคับต่างๆ บทความทางวิชาการ วารสาร รายงานการประชุม ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ คำพิพากษาของศาลไทย ตำรา หนังสือ วิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ ต่างๆ และวิธีการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและบุคคลที่มีประสบการณ์โดยตรงในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญากรณีวัตถุอันตราย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

- 1.6.1 ได้ทราบถึงแนวคิดและหลักเกณฑ์ที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาเกี่ยวกับวัตถุอันตราย
- 1.6.2 ได้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย
- 1.6.3 ได้ทราบถึงแนวทางและการนำมาปรับใช้สำหรับการดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย
- 1.6.4 ได้ทราบถึงบทสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายสำหรับประเทศไทยในอนาคตต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดและหลักเกณฑ์ที่กำหนดความรับผิดชอบทางอาญาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุอันตราย

2.1.1 ความหมายของคำว่า วัตถุอันตราย

วัตถุอันตรายที่เป็นอันตรายในอดีตนั้น ธรรมชาติสามารถรองรับและเจือจางของที่เป็นอันตรายเหล่านั้นได้เองตามธรรมชาติ ปัจจุบันได้มีการใช้วัตถุอันตรายกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น วัตถุอันตรายสามารถพบเห็นในรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นในภาคอุตสาหกรรม ภาคเกษตรกรรม รวมถึงกิจกรรมในชุมชนและบ้านเรือน หากไม่มีการควบคุมการผลิต การขนส่ง การใช้ และการครอบครองวัตถุอันตรายอย่างเหมาะสมแล้ว ก็อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อพืช สัตว์ มนุษย์ และสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปได้ ดังนั้น จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายในด้านต่างๆ รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุอันตราย และการจัดระบบ การประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับวัตถุอันตราย⁵

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายคำว่า วัตถุอันตราย หมายรวมถึง วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุทำให้เกิดโรค วัตถุกัมมันตรังสี วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดระคายเคือง และวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตราย แก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม จากนิยามของคำว่า วัตถุอันตราย ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะสารเคมีหรือเคมีภัณฑ์เท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงวัตถุหรือสิ่งใดก็ได้ที่อาจทำให้เกิดอันตราย แก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อมด้วย ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีวัตถุอันตราย พ.ศ.2538 (ฉบับที่ 2)⁶ ได้ระบุรายละเอียดของรายชื่อวัตถุอันตราย และแบ่งวัตถุอันตราย เป็นชนิดที่ 1 ถึงชนิดที่ 4 ตามความรุนแรงและอันตรายเพื่อกำหนดระดับการควบคุมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นจำพวกสารเคมีและของเสียเคมีวัตถุ (chemical waste) เป็นส่วนใหญ่ โดยวัตถุอันตราย

⁵ อำนาจ วงศ์บัณฑิต, กฎหมายสิ่งแวดล้อมไทย, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2550), 413-414.

⁶ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 121, ตอนพิเศษ 118 ง, (18 ตุลาคม 2547), สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2557, จาก http://www.fda.moph.go.th/psiond/download/law/moit/moit_hazlist2.pdf

ชนิดที่ 1 เป็นประเภทที่กฎหมายควบคุมน้อยที่สุด คือ การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง (รวมถึงการทิ้งหรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองของตน) ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดและต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานทราบก่อน เช่น วัตถุอันตรายจำพวก formaldehyde (methanol) ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในบ้านเรือนหรือทางสาธารณสุขเพื่อลบหรือแก้คำผิด ชักแห้งผ้า ชักผ้าขาว ฆ่าเชื้อโรค กำจัดกลิ่นในส้วมหรือน้ำ เป็นต้น ส่วนวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 เป็นประเภทที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาต เช่น วัตถุจำพวก borax, cadmium, chlorine, lead, sulfuric acid เป็นต้น รวมไปถึงของเสียเคมีวัตถุ (chemical waste) เช่น น้ำมันหล่อลื่นที่ใช้แล้วที่มีปริมาณเกิน 20 ลิตร ของเสียประเภทโลหะหรือมีสารปนเปื้อนขึ้นส่วนอุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น และวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 เป็นประเภทที่กฎหมายห้ามมิให้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง เช่น วัตถุอันตรายจำพวกอาวุธเคมี, DDT, skunk oil, arsenic trioxide (ใช้กำจัดแมลง), asbestos (crocidolite), aldrin (ใช้กำจัดแมลง, ฆ่าเชื้อโรค, แก้ไขการอุดตันของท่อ), dioxin เป็นต้น กฎหมายให้อำนาจอรัฐมนตรีฯ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการวัตถุอันตรายประกาศกำหนดเกี่ยวกับการผลิต การนำเข้า การส่งออก การขาย การขนส่ง การเก็บรักษา การกำจัดและการทำลายวัตถุอันตรายได้ และกำหนดหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ได้แก่ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมวิชาการเกษตร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กรมประมง ตามกฎหมายควบคุมวัตถุอันตราย⁷

นอกจากนี้ในส่วนของความหมายของคำว่า วัตถุอันตราย นั้นมีความหมายที่กล่าวถึงความหมายไว้ดังนี้คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ให้ความหมายไว้ในมาตรา 4 ว่า วัตถุอันตราย หมายความว่า วัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัมมันตรังสี วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม

⁷ สุวรรณ โลหะประฐาน, การประกันภัยความรับผิดชอบ: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกันภัยคุ้มครองความเสียหายต่อบุคคล ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากวัตถุอันตรายและของเสียที่เป็นอันตราย, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), 9-10.

2.1.2 ประเภทของ วัตถุอันตราย

การจัดทำมาตรฐานด้านความปลอดภัยในการขนส่งวัตถุอันตรายเริ่มเมื่อ พ.ศ.2493 หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ภายใต้การดูแลของสหประชาชาติ ในปี 2499 คณะผู้เชี่ยวชาญด้านการขนส่งสินค้าอันตราย ซึ่งตั้งขึ้นโดย United Nations Economic and Social Council (ECOSOC) เสนอรายงานกำหนดมาตรฐานเบื้องต้นในการขนส่งวัตถุอันตรายทุกระบบการขนส่งคือ United Nations Recommendations on the Transport of Dangerous Goods ซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่า “UN Recommendations” หรือ หนังสือปกสีส้ม “Orange Book” องค์การระหว่างประเทศและประเทศต่าง ๆ ใช้มาตรฐานเบื้องต้นนี้เป็นแนวทางในการออกกฎระเบียบต่าง ๆ ในการขนส่งวัตถุอันตรายในทุก ๆ ระบบการขนส่ง ทั้งนี้การปรับปรุงแก้ไข UN Recommendation นั้น กระทำทุก 2 ปี โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 19 ท่าน จากประเทศสมาชิก⁸

ในการจัดทำข้อเสนอแนะของสหประชาชาตินั้นมุ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการกับวัตถุอันตราย เช่น วัตถุประเภทใดควรที่ถูกจัดให้เป็นวัตถุอันตราย วิธีการสำแดงให้รู้ว่าสินค้าเหล่านั้นเป็นวัตถุอันตรายเพื่อหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด และวิธีการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุอันตรายนั้นในระหว่างการขนส่ง รวมถึงการสำแดงคุณสมบัติที่เป็นอันตรายของวัตถุนั้น เพื่อรู้ถึงวิธีการขนส่งที่ต้องปลอดภัยและการจัดการเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้น⁹

ข้อเสนอแนะของสหประชาชาตินี้มุ่งหวังให้เกิดความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งวัตถุอันตรายทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การที่ข้อเสนอแนะนี้จัดแบ่งประเภทวัตถุอันตราย จัดทำบัญชีสินค้าอันตราย มาตรฐานภาษาที่ใช้บรรจุวัตถุอันตราย การทำเครื่องหมายและป้าย รวมทั้งการทำเอกสารประกอบการขนส่ง เพื่อให้ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าและหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบใช้ในการดำเนินงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ข้อเสนอแนะของสหประชาชาตินี้ สามารถนำมาปรับใช้กับระบบทุกระบบ และเป็นรากฐานการเตือนภัยสำหรับการเก็บรักษาและการนำไปใช้ทั่วไปด้วย¹⁰

การแยกประเภทวัตถุอันตราย

วัตถุอันตรายแบ่งออกได้เป็น 9 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. วัตถุระเบิดได้
2. ก๊าซต่าง ๆ

⁸ ภิญ โญ พานิชพันธ์ และคณะ, มหันตภัยจากวัตถุเคมี: ความเสี่ยงและอันตราย, (กรุงเทพฯ: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2544), 29.

⁹ เรื่องเดียวกัน, 29-30.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, 30.

3. ของเหลวไวไฟ
4. ของแข็งไวไฟ สารที่เสี่ยงต่อการลุกไหม้ได้เอง สารให้ก๊าซไวไฟเมื่อสัมผัสกับน้ำ
5. สารออกซิไดซ์และสารอินทรีย์เปอร์ออกไซด์
6. สารพิษและสารติดเชื้อ
7. วัตถุกำมันตรังสี
8. สารกัดกร่อน
9. สารหรือสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด นอกเหนือจากประเภท 1-8

การเรียงลำดับของประเภทสินค้าอันตรายจาก 1-9 นี้ ไม่ได้เรียงตามลำดับของความเป็นอันตราย คำจำกัดความและประเภทย่อยของวัตถุอันตรายทั้ง 9 ประเภท¹¹ มีดังต่อไปนี้

วัตถุอันตรายประเภทที่ 1 วัตถุระเบิด

วัตถุระเบิด หมายถึง

1. สารระเบิด หมายถึง ของแข็งหรือของเหลว (หรือสารเนื้อผสม) ที่สามารถเกิดปฏิกิริยาเคมี โดยตัวของมันเอง แล้วเกิดก๊าซที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จึงเกิดการระเบิดที่มีความเร็วถึงขั้นที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่โดยรอบ สารประเภทดอกไม้เพลิงรวมอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย
2. สาร pyrotechnic หมายถึง สารหรือสารผสมที่ออกแบบเพื่อให้เกิดความร้อน เสียง ก๊าซ หรือควัน หรืออย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่างรวมกัน เนื่องจากปฏิกิริยาเคมีที่ปล่อยความร้อนออกไปอย่างต่อเนื่อง
3. สิ่งของระเบิดได้ หมายถึง สิ่งของที่มีส่วนประกอบของสารระเบิดหนึ่งอย่างหรือมากกว่า

สินค้าอันตรายประเภทที่ 1 แบ่งออกเป็น 6 ประเภทย่อย ตามลักษณะและความเร็วของการระเบิด ดังต่อไปนี้

ประเภทย่อย 1.1 หมายถึง สารหรือสิ่งของที่เกิดการระเบิดตูมได้หมดในทุกส่วน (mass explosion)

ประเภทย่อย 1.2 หมายถึง สารหรือสิ่งของที่อันตรายที่เกิดการยิงขึ้นส่วนได้ แต่ไม่เกิดการระเบิดตูมหมดในทุกส่วนอย่างรวดเร็ว

ประเภทย่อย 1.3 หมายถึง สารหรือสิ่งของที่มีความเสี่ยงในการเกิดเพลิงไหม้และมีอันตรายแบบการระเบิดน้อย หรือการยิงขึ้นส่วนน้อย อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง แต่ต้องไม่เกิดการระเบิดหมดทั้งมวลอย่างรวดเร็ว

¹¹ วิทยุ โชนา พานิชพันธ์ และคณะ, มหันทกภัยจากวัตถุเคมี: ความเสี่ยงและอันตราย, 30.

ประเภทย่อย 1.4 หมายถึง สารหรือสิ่งของที่ไม่มีความเป็นอันตรายมากนัก ในกรณีการติดไฟ หรือการกระทบกระแทกจะมีผลต่อภาชนะบรรจุเป็นส่วนใหญ่

ประเภทย่อย 1.5 หมายถึง สารที่ไม่มีความไวในการระเบิด แต่หากระเบิดจะเกิดความเสี่ยงแบบเกิดการระเบิดหมดทั้งมวล

ประเภทย่อย 1.6 หมายถึง สิ่งของที่ไม่มีความไวต่อการระเบิดเลย และไม่มีอันตรายแบบการระเบิดที่พิจารณาแล้วว่าเข้ากันได้¹²

วัตถุอันตรายประเภทที่ 2 ก๊าซ

ก๊าซ หมายถึง สารที่อุณหภูมิ 50 °C มีความดันไปมากกว่า 300 kPa หรือ มีสภาพเป็นก๊าซโดยสมบูรณ์ที่อุณหภูมิ 20 °C ที่ความดันปกติ 101.3 kPa ก๊าซที่ทำการขนส่งนั้นอยู่ในลักษณะต่างๆ กันคือ ก๊าซ อัดก๊าซในสภาพของเหลว ก๊าซที่เป็นของเหลวภายใต้การควบคุมที่อุณหภูมิต่ำ ก๊าซในสารละลาย เป็นต้น

วัตถุอันตรายประเภทที่ 2 แบ่งตามอันตรายปฐมภูมิของก๊าซ ได้เป็น 3 ประเภทย่อย

ประเภทย่อย 2.1 ก๊าซไวไฟ หมายถึง ก๊าซที่ความดันปกติ 101.3 kPa อุณหภูมิ 20 °C เมื่อผสมกับอากาศ สามารถจุดประกายที่ความเข้มข้น 13% หรือต่ำกว่าโดยประมาณหรือมีช่วงกว้างการติดไฟในอากาศ 12%

ประเภทย่อย 2.2 ก๊าซไม่ไวไฟและไม่เป็นพิษ หมายถึง ก๊าซที่ทำการขนส่งที่ความดันไม่น้อยกว่า 280 kPa ที่อุณหภูมิ 20°C หรือในสภาพเป็นของเหลวที่อุณหภูมิต่ำ เช่น ก๊าซที่มีคุณสมบัติไม่ติดไฟและไม่เป็นพิษ แต่หากเกิดรั่วไหลออกมา สามารถทำให้หายใจไม่ออกได้ เนื่องจากก๊าซเหล่านี้ทำให้ออกซิเจนเจือจางลงหรือแทนที่ออกซิเจนที่มีในอากาศ หรือก๊าซที่มีคุณสมบัติเป็นตัวออกซิไดซ์ ซึ่งเมื่อสัมผัสกับออกซิเจนทำให้เกิดหรือช่วยให้เกิดการเผาไหม้วัสดุอื่นได้ดีกว่าอากาศ จนเกิดภาวะขาดออกซิเจนขึ้น

ประเภทย่อย 2.3 ก๊าซพิษ หมายถึง ก๊าซซึ่งมีคุณสมบัติเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าเป็นพิษหรือกัดกร่อน หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ¹³

วัตถุอันตรายประเภทที่ 3 ของเหลวไวไฟ

ของเหลวไวไฟ หมายถึง ของเหลว ของเหลวผสม หรือของเหลวที่มีสารที่ปกติเป็นของแข็งละลายอยู่ หรือของเหลวที่มีสารแขวนลอยผสม ซึ่งมีจุดวาบไฟ (flash point) ที่อุณหภูมิต่ำกว่า 60.5 °C นอกจากนั้นแล้ว วัตถุอันตรายในประเภทยังหมายถึง ของเหลวที่ต้องขนส่งที่

¹² ภิญญ โพนิชพันธ์ และคณะ, มหันทกัยจากวัตถุเคมี: ความเสี่ยงและอันตราย, 30-31.

¹³ เรื่องเดียวกัน, 31-32.

อุณหภูมิสูงกว่าหรือเท่ากับจุดวาบไฟของเหลวนั้น หรือสารซึ่งต้องอยู่ในสถานะของเหลวในขณะที่ขนส่ง ซึ่งจะให้โอระเหยของสารที่สามารถติดไฟได้ที่อุณหภูมิเท่ากับหรือต่ำกว่าอุณหภูมิต่ำสุดที่สามารถใช้ในการขนส่งได้¹⁴

วัตถุอันตรายประเภทที่ 4 ของแข็งไวไฟ สารที่เกิดการลุกไหม้ได้เองสารที่ให้ก๊าซไวไฟเมื่อสัมผัสกับน้ำ

วัตถุอันตรายประเภทที่ 4 แบ่งออกเป็น 3 ประเภทย่อย ดังต่อไปนี้

ประเภทย่อย 4.1 ของแข็งไวไฟ หมายถึง ของแข็งซึ่งระหว่างการขนส่ง สามารถเผาไหม้ได้ง่ายและอาจลุกไหม้ได้ หรือทำให้ลุกไหม้ขึ้นได้จากการเสียดสีสารหรือสารข้างเคียงที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดปฏิกิริยาที่คายความร้อนออกมาได้ง่าย รวมทั้งสารระเบิดง่ายที่ถูกทำให้ไหม้ไวในการระเบิดโดยวิธีการต่างๆ ได้ แต่สารเหล่านี้สามารถระเบิดได้ เช่น หากไม่อยู่ในสภาพเฉื่อยเพียงพอตามข้อกำหนด

ประเภทย่อย 4.2 สารที่มีความเสี่ยงต่อการลุกไหม้ได้เอง หมายถึง สารที่อาจร้อนขึ้นมาและสามารถลุกไหม้ได้เองภายใต้สภาวะปกติในระหว่างการขนส่ง หรือสารที่เมื่อสัมผัสกับอากาศแล้วจะมีอุณหภูมิสูงขึ้น ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้ติดไฟได้

ประเภทย่อย 4.3 สารที่ให้ก๊าซไวไฟเมื่อสัมผัสกับน้ำ หมายถึง สารเมื่อทำปฏิกิริยากับน้ำแล้วอาจลุกไหม้ได้เอง หรือให้ก๊าซไวไฟในปริมาณที่อาจเป็นอันตรายได้¹⁵

วัตถุอันตรายประเภทที่ 5 สารออกซิไดซ์ และสารอินทรีย์เปอร์ออกไซด์

วัตถุอันตรายประเภทที่ 5 แบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อยดังนี้คือ

ประเภทย่อย 5.1 สารออกซิไดซ์ หมายถึง สารที่อาจไม่ติดไฟได้เอง และอาจจะช่วยหรือทำให้สารอื่นติดไฟได้ โดยการปล่อยออกซิเจนให้เป็นส่วนใหญ่

ประเภทย่อย 5.2 สารอินทรีย์เปอร์ออกไซด์ หมายถึง สารอินทรีย์ที่มีหมู่เปอร์ออกไซด์อยู่ด้วยที่ไม่เสถียรเมื่อถูกความร้อน เกิดการแตกสลายที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากความร้อนที่ปล่อยออกมามากขึ้นอีก สารอินทรีย์เปอร์ออกไซด์ สามารถระเบิดได้เมื่อเกิดการสลายตัวหรือเผาไหม้ได้อย่างรวดเร็ว มีความไวต่อการกระทบหรือเสียดสี หรือทำปฏิกิริยากับตัวเองหรือสารอื่น¹⁶

วัตถุอันตรายประเภทที่ 6 สารพิษและสารแพร่เชื้อได้

วัตถุอันตรายประเภทที่ 6 สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย ดังต่อไปนี้คือ

¹⁴ ภิญ โญ พานิชพันธ์ และคณะ, มหันทกภัยจากวัตถุเคมี: ความเสี่ยงและอันตราย, 33.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 33-34.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, 34-35.

ประเภทย่อย 6.1 สารพิษ หมายถึง สารพิษที่เป็นอันตรายถึงชีวิต หรือบาดเจ็บร้ายแรงหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ ซึ่งอาจเข้าสู่ร่างกายได้โดยการกลืน การสูดดม หรือจากการสัมผัสทางผิวหนัง การจัดความเป็นพิษของวัตถุอันตรายย่อย 6.1 ได้แสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้ตามปริมาณสารพิษ (มก.) ขั้นต่ำสุด ต่อน้ำหนักของสัตว์ (กก.) ที่ทำให้ร้อยละ 50 ของสัตว์ทดลองตายเมื่อได้รับสารพิษในปริมาณนั้น 1 ครั้ง

ตารางที่ 2.1 ปริมาณสารพิษ (มก.) ขั้นต่ำสุด ต่อน้ำหนักของสัตว์ (กก.) ที่ทำให้ร้อยละ 50 ของสัตว์ทดลองตาย เมื่อได้รับสารพิษในปริมาณนั้น 1 ครั้ง

พิษเข้าทางปาก (oral)	พิษเข้าทางการสัมผัส (dermal)	พิษเข้าทางการหายใจ
LD50 (mg/kg)	LD50 (mg/kg)	(inhalation) LC50 (mg/l)
ของแข็ง ≤ 200	≤ 1000	≤ 10
ของเหลว ≤ 500		

ประเภทย่อย 6.2 สารแพร่เชื้อได้ หมายถึง สารที่มีส่วนประกอบของเชื้อโรค หรือสิ่งที่ทำให้เกิดโรค ตัวที่สามารถแพร่พยาธิอาจเป็นจุลินทรีย์ธรรมดา (รวมทั้งแบคทีเรีย, rickettsia, ไวรัส, พยาธิ, เชื้อรา) หรือเชื้อจุลินทรีย์ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม (จีเอ็มโอ) ซึ่งเชื้อจุลินทรีย์เหล่านี้เป็นที่รู้กันว่าหรือคาดการณ์ได้ว่าสามารถแพร่โรคต่างๆ โดยการผสมผสานสารพันธุกรรม หรือโดยการกลายพันธุ์สัตว์หรือมนุษย์¹⁷

วัตถุอันตรายประเภทที่ 7 วัตถุกัมมันตรังสี

วัตถุกัมมันตรังสี หมายถึง วัตถุที่มีนิวเคลียสที่เปล่งกัมมันตรังสีได้ ซึ่งความเข้มข้นของกัมมันตรังสี และค่ากัมมันตรังสีอย่างปลอดภัย ได้กำหนดไว้ใน IAEA Safety Standards Series No. ST-1(1996 edition) สิ่งของต่างๆ ไป รวมทั้งสิ่งมีชีวิต มีการเปล่งกัมมันตรังสีตามธรรมชาติอยู่แล้ว ฉะนั้นสิ่งนี้นับอาจเป็นสารอันตรายประเภทมีกัมมันตรังสีต้องมีค่าการเปล่งกัมมันตรังสีจำเพาะสูงกว่า 70 kBq/kg (0.002 μ ci/g)

วัตถุกัมมันตรังสี มีทั้งที่เป็นอันตรายมากหรือน้อย เนื่องจากรังสีที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่าที่เปล่งออกมานั้นอาจเป็นอันตรายต่อเนื้อเยื่อต่างๆ ของร่างกายของสิ่งมีชีวิต¹⁸

¹⁷ ภิญ โญ พานิชพันธ์ และคณะ, มหันตภัยจากวัตถุเคมี: ความเสี่ยงและอันตราย, 35.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, 35-36.

วัตถุอันตรายประเภทที่ 8 สารกัดกร่อน

สารกัดกร่อน หมายถึง สารซึ่งโดยปฏิกิริยาเคมี ทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงเมื่อสัมผัสกับเนื้อเยื่อของสิ่งมีชีวิต หรือในกรณีเกิดการรั่วไหลจะเกิดการเสียหายต่อวัตถุหรือทำลายสินค้าอื่นๆ หรือพาหนะที่ใช้ขนส่ง สารประเภทนี้อาจทำให้เกิดอันตรายชนิดอื่นได้ด้วย สารกัดกร่อนในสภาพปกติเป็นได้ทั้งของแข็งและของเหลว สารกัดกร่อนมีคุณสมบัติดังนี้

1. ไอระเหยของสาร อาจเป็นอันตรายต่อนัยน์ตาและโพรงจมูก
2. สารบางชนิดอาจให้ก๊าซพิษเมื่อสลายตัว เมื่ออยู่ในบริเวณที่มีอุณหภูมิสูง
3. สารบางชนิดอาจมีคุณสมบัติติดไฟได้ด้วย
4. สารทุกชนิดในประเภทนี้ทำอันตรายต่อวัสดุต่างๆ เช่น โลหะ ใยสังเคราะห์
5. สารบางชนิดจะมีฤทธิ์กัดกร่อนต่อเมื่อทำปฏิกิริยากับน้ำหรือความชื้น
6. สารบางอย่างเมื่อทำปฏิกิริยากับน้ำแล้วจะให้ก๊าซไวไฟ
7. สารบางชนิดเมื่อทำปฏิกิริยากับน้ำหรือสารอินทรีย์จะให้ความร้อนสูงมาก¹⁹

วัตถุอันตรายประเภทที่ 9 สารและสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด

สารและสิ่งของอันตรายเบ็ดเตล็ด หมายถึง สารหรือสิ่งของที่ไม่ถูกจัดไว้ในประเภทอื่นๆ ได้ แต่จากประสบการณ์ในการขนส่งสารหรือสิ่งของนี้แสดงให้เห็นว่าสามารถเกิดอันตรายขึ้นได้ สารหรือสิ่งของที่จัดอยู่ในประเภทนี้รวมถึงของที่ต้องมีการควบคุมอุณหภูมิระหว่างการขนส่ง โดยที่อุณหภูมิควบคุมนี้สูงกว่าหรือเท่ากับ 100 °C ในสภาพที่เป็นของเหลว หรือ 240 °C ในสภาพที่เป็นของแข็ง และรวมถึงสารที่ถูกระบุว่าเป็นสารที่อาจเป็นอันตรายได้ตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาระหว่างประเทศสำหรับป้องกันมลภาวะจากเรือ (MARPOL 73/78 Annex III)²⁰

2.1.3 การควบคุมวัตถุอันตราย

การจำแนกวัตถุอันตรายเพื่อการควบคุม เพื่อประโยชน์ในการควบคุม มาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 แบ่งวัตถุอันตรายออกเป็นสี่ชนิด คือ

2.1.3.1 วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

2.1.3.2 วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดด้วย

¹⁹ ภิญญ โพนิชพันธ์ และคณะ, มหันตภัยจากวัตถุเคมี: ความเสี่ยงและอันตราย, 36.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, 37.

2.1.3.3 วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง ต้องได้รับอนุญาต

2.1.3.4 วัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ได้แก่วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครอง

ส่วนวัตถุอันตรายแต่ละชนิดได้แก่วัตถุชื่ออะไร มีคุณสมบัติอย่างไร อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยงานใด และเป็นระยะเวลาเท่าใดนั้น ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการวัตถุอันตรายประกาศในราชกิจจานุเบกษา การประกาศดังกล่าวจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่การป้องกันและระงับอันตรายที่อาจมีแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม หากมีการประกาศเช่นนี้จุดประสงค์อื่นย่อมเป็นการมิชอบ เช่น ประกาศว่าสารบางชนิดเป็นวัตถุอันตรายชนิดใดเพราะเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ประกอบการ แต่มิได้ประสงค์ในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.2 ลักษณะความผิดในความเสียหายในคดีอาญาเกี่ยวกับวัตถุอันตราย

มลพิษทางสิ่งแวดล้อมถือว่ามี ความร้ายแรงและมีผลกระทบหลายด้าน คือ มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ สัตว์และพืช เพราะอาจทำให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ และเกิดการสะสมของสารเคมีในตัวของมนุษย์ เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ และทางเดินอาหาร เป็นต้น หรืออาจส่งผลให้ตายได้ในทันทีเมื่อได้รับสารพิษ เช่น ผู้ที่ตายเนื่องจากได้รับรังสีจากโคบอลต์ 60 เป็นต้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นยังส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ไม่ว่าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสีย อากาศเสีย หรือการจำกัดขยะ หรือไม่ว่าจะเป็นรักษาเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหาย เป็นต้น อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้ที่อยู่ในสังคมอีกด้วย เพราะหากสังคมมีสภาพแวดล้อมที่ดี ปลอดภัยจากมลพิษ ก็ปลอดภัยจากโรคร้ายไข้เจ็บ ก็จะส่งผลทำให้สภาพจิตใจ และความเป็นอยู่ของคนในสังคมดีด้วย ซึ่งหากอยู่ในสังคมที่มีมลภาวะที่ไม่ดี ทำให้คนที่อยู่ในสังคมนั้นมีสุขภาพที่ไม่ดี สุขภาพจิตใจก็แย่ตามไปด้วย ลักษณะความเสียหายในคดีอาญาที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายสามารถอธิบายในลักษณะของ หลักเกณฑ์ความผิดทางอาญา หลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญาในคดีวัตถุอันตราย ลักษณะความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวัตถุอันตราย และลักษณะความรับผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ดังกล่าวต่อไป

2.2.1 หลักความรับผิดชอบตามกฎหมายอาญา

2.2.1.1 โครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา

จากแนวคิดที่ว่าเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก็ต้องมีการลงโทษและกำหนดโทษที่เหมาะสม ทำให้มีนักนิติศาสตร์พยายามคิดค้นหลักเกณฑ์เพื่อมาอธิบายว่า การกระทำที่เป็นความผิดควรมีโครงสร้างหรือขั้นตอนอย่างไรให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิด สำหรับโครงสร้างของความผิดอาญาอันเป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การกระทำครบองค์ประกอบตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบด้วยองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน

องค์ประกอบภายนอก เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในความผิดแต่ละฐาน ซึ่งประกอบด้วย²¹ ผู้กระทำ การกระทำ กรรมของการกระทำ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล และผลที่ทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น

องค์ประกอบภายใน ประกอบด้วย การกระทำโดยเจตนา การกระทำโดยประมาท และมูลเหตุจูงใจ

การกระทำโดยเจตนา ได้แก่ การกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่ผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล²² หรือยอมเล็งเห็นผล²³ ของการกระทำนั้นมิได้²⁴ การรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดจะต้องรู้²⁵ ขอบเขตของการรู้ เจตนาแห่งการลงโทษทางอาญา

การกระทำโดยประมาท ได้แก่ กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังนั้นได้แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่²⁶

²¹ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, *หลักกฎหมายอาญา*, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546), 47.

²² ประสงค์ต่อผล หมายถึง ความประสงค์ที่จะให้เกิดผลขึ้นตามที่ตั้งใจนั้นโดยตรง คือผู้กระทำได้กระทำโดยมุ่งหมายหรือมีความต้องการที่จะให้เกิดผลขึ้น

²³ ยอมเล็งเห็นผล หมายถึง ผลข้างเคียงอันจำเป็นจะต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผลข้างเคียงที่จะเกิดขึ้นนั้นไม่จำเป็นว่าจะต้องเกิดขึ้นเสียทีเดียวเพียงแต่เป็นการคาดว่าจะเกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้นก็เพียงพอแล้ว

²⁴ ประมวลกฎหมายอาญา, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 73, ตอนที่ 95, (15 พฤศจิกายน 2499), มาตรา 59 วรรคสองและวรรคสาม, 23.

²⁵ แสวง บุญเฉลิมวิภาส, *หลักกฎหมายอาญา*, 57-60.

²⁶ ประมวลกฎหมายอาญา, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 73, ตอนที่ 95, (15 พฤศจิกายน 2499), มาตรา 59 วรรคสี่, 23.

มูลเหตุจงใจหรือเจตนาพิเศษ เป็นองค์ประกอบภายในที่เพิ่มเติมจากเจตนาธรรมดาในความผิดบางมาตราเท่านั้น สังเกตว่าในความผิดฐานใดมีเจตนาพิเศษหรือไม่สังเกตจากคำในตัวบทจะมีคำว่า “เพื่อ” หรือ คำว่า “โดยทุจริต” อยู่แน่นอน²⁷

2. ความผิด หรือเหตุที่ทำให้การกระทำนั้นไม่ผิดกฎหมาย กล่าวคือ เป็นจารีตประเพณี เกิดจากความยินยอม หรือบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติให้ไม่เป็นความผิด เช่นกฎหมายอาญา หลักเรื่องป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หลักชั่งน้ำหนักประโยชน์หรือหลักชั่งน้ำหนักคุณธรรมทางกฎหมาย หรือการแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริต

3. ความชั่ว พิจารณาจากอายุของผู้กระทำผิด จิตใจของผู้กระทำผิด ความไม่รู้ข้อถูกผิด เหตุที่ไม่อาจดำเนินได้อย่างอื่นเช่น การกระทำผิดด้วยความจำเป็น²⁸

2.2.1.2 ทฤษฎีความรับผิดทางอาญา

ความผิดอาญาในแง่ของกฎหมายสามารถให้ความหมายของคำว่า ความผิดอาญา หมายถึง การกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญา ซึ่งความผิดอาญาในแง่ของกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความผิดแบบที่เรียกว่า (*mala in se*) ความผิดแบบที่เรียกว่า (*mala prohibita*)²⁹ แนวคิดในการกำหนดโทษและความผิดที่มีโทษทางอาญา อาจคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันตามแต่สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม โดยสากลความผิดต่างๆ ตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นประเทศใดสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทดังต่อไปนี้

Ma in se คือ การกระทำที่เป็นความผิดในตัวของมันเอง ไม่ว่าจะกระทำความผิดในสถานที่ใด บุคคลใด เวลาใด และโดยผู้กระทำใดก็ตาม มักจะเป็นการกระทำที่เป็นข้อห้ามในทางศาสนาหรือทางศีลธรรมหรือเป็นสิ่งที่ไม่พึงปฏิบัติในทางจารีตประเพณีอยู่ด้วย เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ หรือหมิ่นประมาท เป็นต้น และในบางกรณีอาจนำเอาข้อห้ามในทางจารีตประเพณีมากำหนดเป็นบทบัญญัติอันเป็นเงื่อนไขในการที่ผู้กระทำจะต้องรับโทษสูงขึ้น เช่น กรณีบุกรุกป่าหรือमारदा หรืออาจนำมาเป็นเหตุบรรเทาโทษ เช่น กรณีบุตรที่ให้อภัยแก่บิดาที่เป็นผู้กระทำความผิดและหลบหนีการจับกุม กฎหมายกำหนดให้ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้

Mala prohibita คือ การกระทำที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิด มักจะเป็นความผิดที่ไม่ผิดต่อกฎเกณฑ์อื่นของสังคม แต่รัฐกำหนดให้เป็นความผิด ซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไปตาม

²⁷ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1*, (กรุงเทพฯ: จิตการพิมพ์), 182.

²⁸ แสง บุญเฉลิมวิภาส, *หลักกฎหมายอาญา*, 46.

²⁹ ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน, *ทฤษฎีความรับผิดทางอาญา*, สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2556, จาก

เงื่อนไขต่าง ๆ กล่าวคือ การกระทำหนึ่งอาจเป็นความผิดในประเทศหนึ่งหรือช่วงเวลาหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นความผิดในอีกประเทศหรือในระยะเวลาอื่น เช่น ในช่วงเวลาหนึ่งศาลฎีกาของไทยเคยมีคำพิพากษาว่าการกระทำที่เรียกว่า “ฮั้วประมูล” เป็นความผิดตามกฎหมายอาญา ต่อมาคำพิพากษาศาลฎีกาในอีกสมัยหนึ่งกลับหลักเดิม ว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นวิถีทางที่พึงได้ในทางการค้าพาณิชย์ ดังนั้นจึงไม่ผิดกฎหมาย และในปัจจุบันศาลฎีกาก็ได้กลับไปใช้หลักเดิมแต่แรกเริ่ม ที่ถือว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิด หรือความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ ซึ่งเรียกกันว่าเป็น “ความผิดในทางเทคนิค” หรือ Technical offence

สรุปได้ว่า การลงโทษทางอาญาเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่กำหนดไว้ในกฎหมายอาญาเพื่อใช้บังคับกับผู้กระทำความผิด โทษที่กำหนดจะมีลักษณะรุนแรงมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของการกระทำความผิดว่ามีความร้ายแรงและเกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายหรือรัฐมากน้อยเพียงใด และด้วยเหตุที่การลงโทษนั้นเป็นการกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคล จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้ และต้องกระทำโดยบุคคลผู้มีอำนาจ เป็นตัวแทนโดยชอบธรรมของรัฐ สังคม หรือชุมชน แม้จะเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของประชาชน การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นสิ่งที่ผู้มีอำนาจในรัฐจักต้องกระทำเพื่อรักษาความสงบของรัฐ เพราะการลงโทษเป็นเครื่องมือส่งเสริมประสิทธิภาพของกฎหมายอีกประการหนึ่ง³⁰

หลักการพิจารณาว่าการกระทำใดควรจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่นั้น นักกฎหมายคนสำคัญท่านหนึ่งคือ เฮอร์เบิร์ต แอล แพ็กเกอร์ (Herbert L. Packer) ได้อธิบายหลักการเรื่องนี้ไว้ในหนังสือชื่อ “The Limits of the Criminal Sanction” โดยวางหลักการไว้ 6 ประการ³¹ ดังนี้คือ

1. การกระทำนั้นเป็นที่เห็นได้ชัดในหมู่ชนส่วนมากว่า เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคม และหมู่ชนส่วนมากมิได้ให้อภัยแก่การกระทำเช่นนั้น
2. ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอาญาแล้ว จะไม่ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษประการต่าง ๆ
3. การปราบปรามการกระทำเช่นนั้น กล่าวคือ การถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทางอาญา จะไม่มีผลเป็นการลดการกระทำที่สังคมเห็นว่าถูกต้องให้น้อยลงไป

³⁰ ชีรดา โสมะนันท์ และคณะ, มาตรการการลงโทษทางอาญา: ศึกษากรณีความผิดฐานพรากผู้เยาว์และความผิดเกี่ยวกับเพศที่เกี่ยวข้อง, วิทยาลัยข้าราชการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม โครงการพัฒนาระบบงานกฎหมาย, หลักสูตร “การพัฒนานิติกระบวนวิธี” (พ.ด.ก.) รุ่นที่ 1 (24 กุมภาพันธ์ 2555), 22.

³¹ Herber L. Packer, The Limits of the Criminal Sanction, California: Stanford University Press, 1968 p289 อ้างถึงใน เกียรติจิตร วัจนะสวัสดิ์, ใน คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2549), 3.

4. หากเป็นความผิดอาญาแล้ว จะมีการใช้บังคับกฎหมายอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

5. การใช้กระบวนการยุติธรรมทางอาญากับการกระทำความผิดจะไม่มีผลทำให้เกิดการใช้กระบวนการนั้นอย่างเกินขีดความสามารถทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ

6. ไม่มีมาตรการควบคุมอย่างเหมาะสมอื่นๆ แล้ว นอกจากการใช้กฎหมายอาญากับกรณีที่เกิดขึ้น

การกระทำในความผิดประเภท มาลาอินเซ (mala in se) เช่น การฆ่าคนตาย การปล้นทรัพย์ การลักทรัพย์ การข่มขืน เป็นความผิดที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง หรือเห็นได้ในตัวเอง ย่อมเข้าข่ายหลักทั้ง 6 ประการของแฟ็กเกอร์

การลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญาเพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดี เพื่อข่มขู่ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเจ็ดหลาย หลาบจำ ไม่กล้ากลับมากระทำความผิดซ้ำอีก โทษในทางอาญาจึงมีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชน ดังนั้นกฎหมายอาญาจึงต้องมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากกฎหมายอื่น ๆ

มาตรา 2 บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาที่ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย” และในมาตรา 39 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 บัญญัติรับรองไว้เช่นเดียวกันว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”

หลักในมาตรา 2 และมาตรา 39 ของรัฐธรรมนูญเป็นหลักสากลอันเป็นที่ยอมรับกันมานานอารยประเทศ หลักนี้เรียกในภาษาละตินว่า “Nullum crimen nulla poena sine lege” แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า “No crime nor Punishment without law” “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ หากไม่มีกฎหมาย” ในภาษาอังกฤษยังเรียกกันอีกคำว่า “Principle of Legality” หลักในมาตรา 2 แยกพิจารณาได้ดังนี้³²

1. ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดในทางอาญา หากการกระทำนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ในขณะกระทำว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้

2. กฎหมายอาญาจะย้อนหลังให้ผลร้ายมิได้ แต่จะย้อนหลังเป็นผลดีได้ และวิธีการเพื่อความปลอดภัย มิใช่โทษในทางอาญา จึงมีผลย้อนหลังได้แม้จะย้อนหลังแล้วเป็นผลร้ายก็ตาม

³² เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญามาตรา 1, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: จิตติราชการพิมพ์),

3. ถ้อยคำในกฎหมายอาญาจะต้องบัญญัติให้ชัดเจนแน่นอนปราศจากคลุมเครือ เพื่อให้ประชาชนผู้ที่อยู่ภายใต้กฎหมายได้มีโอกาสรู้ล่วงหน้าว่า การกระทำหรือไม่กระทำของตนนั้น มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดหรือไม่ ซึ่งการบัญญัติให้แน่นอนชัดเจนแค่พอสมควรเท่านั้น เพราะจะให้บัญญัติให้ละเอียดถี่ถ้วนลงไปนั้นคงทำได้ยากมากซึ่งไม่มีประเทศใดสามารถทำได้

4. กฎหมายอาญาต้องตีความโดยเคร่งครัด คือ จะอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างอื่นมาใช้เป็นผลร้ายมิได้ จะนำ จารีตประเพณี มาใช้ให้เป็นผลร้ายมิได้ และจะนำ หลักกฎหมายทั่วไป มาใช้ให้เป็นผลร้ายมิได้

2.2.2 หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบของวัตถุอันตราย

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 นั้น เป็นกฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นโดยการยกเลิกกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองเกี่ยวกับวัตถุอันตรายมีพิษบางชนิดซึ่งกระทรวงสาธารณสุขเห็นว่าพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษดังกล่าว ควบคุมแต่เฉพาะเคมีภัณฑ์ที่มีพิษร้ายแรงบางชนิดเท่านั้น กระทรวงสาธารณสุขเห็นว่าปัจจุบันได้มีการนำเอาเคมีวัตถุมาใช้ในชีวิตประจำวันกันมาก และเคมีวัตถุบางชนิดอาจทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนได้ หลายประเทศจึงดำเนินการให้มีกฎหมายในลักษณะ “กฎหมายควบคุมวัตถุอันตรายที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ” (Hazardous substance control) ขึ้นอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งกรรมการร่างกฎหมายของสำนักงานกฤษฎีกามีความเห็นว่าการพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษใช้ควบคุมได้กับ “สารออกฤทธิ์” อันได้แก่เคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติอาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สินอื่น ตลอดจนอาจใช้ควบคุมวัตถุทุกชนิดที่มีสารออกฤทธิ์ดังกล่าวผสมอยู่ด้วย และเห็นว่าพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษเป็นกฎหมายกลาง (General Law) ที่อาจใช้บังคับเคมีภัณฑ์ได้ทุกชนิดตั้งแต่การผลิต การส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักร การส่งออก การมีไว้ การขาย การขนส่ง การเก็บรักษา การแสดงฉลาก จนถึงการใช้และการทำลาย ทั้งยังอาจใช้บังคับกับสิ่งอื่นที่มีคุณสมบัติอันอาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือทรัพย์สินด้วย³³ ปัจจุบันกฎหมายไทยที่ใช้ในการควบคุมวัตถุอันตราย มีกระจัดกระจายอยู่หลายฉบับ และอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายกระทรวง กล่าวคือ³⁴

³³ วิมล สุวรรณ, ความรับผิดชอบทางแพ่งอันเนื่องมาจากวัตถุอันตราย, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), 46.

³⁴ บันทึกเรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมวัตถุอันตราย, สำนักคณะกรรมการกฤษฎีกา, (กันยายน, 2543), 1-3. อ้างถึงใน วิมล สุวรรณ, ใน ความรับผิดชอบทางแพ่งอันเนื่องมาจากวัตถุอันตราย, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), 46.

2.2.2.1 วัตถุระเบิดได้ กรณีนี้มีพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืนควบคุมอยู่ อย่างไรก็ตามวัตถุระเบิดตามกฎหมายนี้จะมุ่งเน้นใช้บังคับกับวัตถุที่สร้างขึ้นเพื่อมุ่งหมายจะให้เกิดการระเบิดขึ้นเท่านั้นไม่รวมไปถึงวัตถุบางชนิดที่อาจเกิดระเบิดขึ้นได้เอง แม้จะไม่ได้มุ่งหมายจะสร้างขึ้นเพื่อใช้อย่างระเบิด เช่น กรณีของก๊าซอัดชนิดต่างๆ ที่เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็มีอันตรายรุนแรงไม่ต่างไปจากวัตถุที่เป็นระเบิดโดยสภาพ นอกจากนี้แม้จะมีขั้นตอนการควบคุมไว้หลายเรื่อง แต่ก็ยังไม่ครบทุกเรื่อง เช่น ไม่มีบทบัญญัติควบคุมการแสดงฉลากของดอกไม้เพลิง เป็นต้น

2.2.1.2 วัตถุไวไฟ กรณีมีพระราชบัญญัติการเก็บรักษาน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2474 ควบคุมปริมาณและสถานที่ที่จะเก็บรักษาและการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิงทุกชนิดและวิธีการในการขนส่งพระราชบัญญัติเชื้อเพลิง พ.ศ.2511 ควบคุมการประกอบกิจการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับปริมาณ สถานที่เก็บรักษาและการขนส่ง และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 28 ลงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.2514 (ว่าด้วยการบรรจุก๊าซ) บัญญัติควบคุมเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบรรจุก๊าซ ไฮโดรคาร์บอนเหลวบางชนิดที่ระบุไว้ คือ โพรเพน โพรพิลีน นอร์มัลบิวเทน ไอโซ – บิวเทนหรือ บิวทิลีนส์ ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายในกลุ่มนี้ คือ พระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิงฯ ซึ่งใช้ควบคุมสารไวไฟทั้งในกรณีที่เป็นของแข็งและของเหลว แต่ปรากฏว่าบทบัญญัติต่างๆ ในกฎหมายนี้ ทั้งในส่วนการขนส่งที่ดี การเก็บรักษาก็ดี ล้วนแต่มุ่งเน้นให้ใช้กับน้ำมันเชื้อเพลิงซึ่งมีลักษณะเป็นของเหลวเท่านั้น ไม่อาจนำไปใช้บังคับกับวัตถุไวไฟที่มีลักษณะเป็นของแข็งได้และสำหรับวัตถุไวไฟที่เป็นก๊าซนั้น การที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 28ฯ กำหนดควบคุมก๊าซไฮโดรคาร์บอนเหลวเฉพาะเพียงบางชนิดดังกล่าว ก็ทำให้ก๊าซเหลวบางชนิด เช่น ก๊าซเอทิลีนเหลว ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมตามประกาศของคณะปฏิวัตินี้

2.2.1.3 วัตถุออกซิไดส์และวัตถุเปอร์ออกไซด์ ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใดบัญญัติควบคุมไว้เฉพาะ ทั้งๆ ที่วัตถุประเภทนี้บางชนิด เช่น ก๊าซออกซิเจนเหลว เมื่อนำไปบรรจุในภาชนะที่ไม่เหมาะสม ก็อาจเกิดระเบิดขึ้นได้ และหากนำไปไว้ใกล้วัตถุไวไฟด้วยแล้ว ก็จะทำให้อันตรายที่จะเกิดขึ้นรุนแรงขึ้นไปอีก

2.2.1.4 วัตถุมีพิษ กรณีนี้มีพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2514 พระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ.2528 บัญญัติควบคุมไว้ค่อนข้างชัดเจนและครอบคลุมทุกขั้นตอนอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจากกฎหมายต่างๆ เหล่านี้มีขอบเขตการควบคุมที่แตกต่างกันและบางกรณีก็ซ้ำซ้อนกันและเป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง

กระทรวงกันหลายหน่วยงาน ในบางครั้งจึงทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการประสานงานและการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน หรือแม้แต่ในการทำให้ผู้ประกอบการต้องดำเนินการขอใบอนุญาตหลายใบ

2.2.1.5 วัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดโรค กรณีนี้มีพระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ พ.ศ.2525 พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2514 และพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ.2525 บัญญัติควบคุมไว้ค่อนข้างครอบคลุมแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นก็เป็นไปทำนองเดียวกันกับในเรื่องที่เกี่ยวกับวัตถุมีพิษ คือเป็นกรณีที่มีกฎหมายหลายฉบับบัญญัติไว้ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งการซ้ำซ้อนกันนี้ในบางกรณีก็ก่อให้เกิดปัญหาการปฏิบัติงานในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำนองเดียวกัน

2.2.1.6 วัตถุประสงค์กัมมันตรังสี กรณีนี้มีพระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ.2504 ควบคุมการนำเข้า การส่งออก การผลิต การมีไว้ในครอบครองซึ่งสารกัมมันตรังสี อย่างไรก็ตามในเรื่องการใช้ การเก็บรักษา และการขนส่ง ยังไม่มีมาตรการในการป้องกัน เช่น ในกรณีที่เอกชนขอตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการนำสารกัมมันตรังสีมาใช้ในการกระบวนการผลิต กฎหมายฉบับนี้ไม่อาจควบคุมลักษณะการใช้มาตรฐานของสถานที่ที่ใช้ในการประกอบการเพื่อให้เกิดความปลอดภัยได้

2.2.1.7 วัตถุประสงค์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุประสงค์ก่อน และวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุประสงค์รายทั้ง 3 ชนิดนี้ ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายใดบัญญัติควบคุมไว้ โดยเฉพาะการควบคุมจึงขึ้นอยู่กับความรุนแรงของอันตรายที่จะเกิดขึ้นกล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีที่วัตถุดังกล่าวก่อให้เกิดอันตรายได้มาก ก็อาจจะจัดอยู่ในบังคับของกฎหมายที่ควบคุมวัตถุมีพิษได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่อันตรายที่เกิดขึ้นไม่รุนแรงถึงขนาดระดับนั้นก็ยังไม่มีกฎหมายควบคุมไว้ เว้นแต่จะไปอยู่ในกฎหมายเฉพาะเรื่องแล้ว เช่น กฎหมายว่าด้วยยา กฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง กฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เป็นต้น

2.2.3 ลักษณะความเสียหายที่เกิดจากวัตถุอันตราย

ความเสียหายที่เกิดขึ้นกฎหมายไทยมุ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นจากตัววัตถุอันตราย มุ่งเน้นความเสียหายหรืออันตรายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินเป็นหลัก การคุ้มครองทางกฎหมายถึงเน้นการคุ้มครองบุคคลที่ได้รับ ความเสียหาย³⁵ ความเสียหายอันเนื่องมาจากวัตถุอันตรายนั้นสร้างความเสียหายแก่ มนุษย์ พืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ความเสียหายนั้นสามารถสร้างความเสียหายที่ร้ายแรงและประเมินความเสียหายที่แท้จริงได้ยาก ความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดมีทั้งในรูปแบบ

³⁵ ธนพล หวังอ้อมกลาง, ความรับผิดชอบฝ่ายปกครองในการครอบครองวัตถุอันตราย: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอังกฤษ เยอรมัน และไทย, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), 95.

ทันทีทันใดเช่นกรณีเกิดแก๊สระเบิด สารเคมีระเบิด เป็นต้น หรือเกิดในรูปแบบของการสะสมของมลพิษในร่างกายที่เกิดขึ้นจากการสูดดมสารเคมีเข้าไป กรณีนี้เป็นผลระยะยาวที่มนุษย์และสัตว์ได้รับสารเคมีในร่างกายและเกิดการสะสมภายในร่างกายโดยที่ระยะแรกยังไม่แสดงผลของอาการเจ็บป่วยนั้น โดยทันทีแต่จะค่อยๆสะสมเป็นโรคร้ายไข้เจ็บตามมาทีหลังไม่ว่าจะเป็นโรคมะเร็ง โรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจในต่างๆ รวมไปถึงโรคเมเร็ง เป็นต้น

ความเสียหายที่มีต่อบุคคลในชีวิต ร่างกาย อนามัย นั้น เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุการรั่วไหลหรือการแพร่กระจายของวัตถุอันตราย ซึ่งหากเกิดขึ้นในทันทีทันใดอาจทำให้บุคคลที่อยู่ในบริเวณนั้นได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตในทันทีจากการถูกเพลิงไหม้ การระเบิด หรือถูกกั๊กกร่อนของสารเคมี หรืออาจทำให้ร่างกายพิการจากการสูดดมแก๊สพิษ ควบคุมจากพิษของสารเคมี หรือหากเป็นกรณีได้รับการสะสมจากสารพิษในร่างกายทีละน้อยก็จะเจ็บป่วยทนทุกข์ทรมานกับโรคเรื้อรังต่างๆ ที่ยากจะรักษาให้หายขาดได้ เช่น โรคเมเร็ง โรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจ เป็นต้น ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการรักษาและเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสมอง หรืออาจเป็นอันตรายต่อร่างกายของมารดาและบุตรในครรภ์ซึ่งจะมีร่างกายพิการได้ หรืออาจเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม ดังนั้นแล้ว ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับวัตถุอันตราย³⁶ ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงนี้จะต้องได้รับโทษทางอาญาที่เหมาะสม

ความเสียหายที่มีต่อทรัพย์สิน ซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกเพลิงไหม้หรืออาจถูกกั๊กกร่อนทำลายทำให้ใช้การไม่ได้ หรือเสียหายอันเนื่องมาจากการระเบิดของสารเคมีต่างๆ และยังต้องสูญเสียเงินและค่าใช้จ่ายในการขจัดมลพิษอันเนื่องมาจากการความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวัตถุอันตราย เพื่อให้มีความปลอดภัยในที่อยู่อาศัยและไม่เกิดเป็นอันตรายต่อผู้อยู่อาศัยใกล้เคียง³⁷ ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นมักเกิดขึ้นกับบุคคลที่มีรายได้น้อยและไม่มีความรู้ในเรื่องการป้องกันสารเคมีเท่าใดนักเพราะเป็นชาวบ้านธรรมดาไม่มีการศึกษาไม่สูงและการรักษาอาการที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการสะสมของสารพิษนั้นเป็นอาการเจ็บป่วยที่มีอาการเรื้อรัง เป็นต้น

ในความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากวัตถุอันตรายนั้นย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อม โดยความเสียหายดังกล่าวผู้ที่ก่อความเสียหายจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมายในค่าใช้จ่ายอันเกิดจากความเสียหายเพื่อที่จะขจัดมลพิษ ในหลักการตามกฎหมาย

³⁶ สุวรรณ โลหะประธาน, การประกันภัยความรับผิดชอบ: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกันภัยคุ้มครองความเสียหายต่อบุคคล ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากวัตถุอันตรายและของเสียที่เป็นอันตราย, 14.

³⁷ เรื่องเดียวกัน, 15.

สิ่งแวดล้อมที่ว่า ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pay Principle)³⁸ ซึ่งต้องใช้เวลานานและต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมากเพราะต้องใช้บุคลากรจำนวนมากและเทคโนโลยีขั้นสูงตรวจสอบและกำจัด ภายหลังการบำบัดฟื้นฟูแล้วควรทำการตรวจสอบความปลอดภัยโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นระยะๆ ด้วย³⁹

2.2.4 ลักษณะความรับผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมดูแลเกี่ยวกับการผลิต การนำเข้า การส่งออก การขาย ผลิตและการครอบครองวัตถุอันตราย ซึ่งมีลักษณะความรับผิดที่มีโทษทางอาญา⁴⁰

ตารางที่ 2.2 ความรับผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535⁴¹

ลำดับ ที่	ข้อหาความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
1.	14	ขัดคำสั่งคณะกรรมการหรือ คณะอนุกรรมการซึ่งสั่งเป็นหนังสือ เรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่ง เอกสารหรือวัตถุใดๆมาเพื่อ ประกอบการพิจารณาได้	70	ขัดคำสั่งคณะกรรมการหรือ คณะอนุกรรมการซึ่งสั่งเป็น หนังสือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุใดๆมา เพื่อประกอบการพิจารณาได้

³⁸ หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pay Principle) ได้กำหนดไว้ในในปฎิญญาริโอ ข้อ 16 อีกด้วย จะนำมาใช้ในการกำหนดให้ผู้ก่อมลพิษจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายดังกล่าวแล้ว หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ยังถูกนำมาใช้ในการป้องกันและควบคุมมลพิษสิ่งแวดล้อมอีกด้วย โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้กำหนดถึง 1. ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างและบำบัดมลพิษให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด (มาตรา 68 และมาตรา 70) 2. ในกรณีที่มีระบบบำบัดมลพิษรวม คือ ค่าบริการที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษจะต้องเสีย (มาตรา 71 และมาตรา 72) 3. ในกรณีที่มีระบบบำบัดมลพิษของตนเองแล้วไม่ทำการบำบัดมลพิษตามที่กฎหมายกำหนด มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องเสียค่าปรับในอัตราที่กำหนดไว้ในมาตรา 91 ส่วนผู้ใช้บริการในระบบบำบัดมลพิษรวม หากไม่ยอมชำระค่าบริการหรือฝ่าฝืนไม่จัดส่งของเสียไปบำบัดตามที่กฎหมายกำหนด ก็มีความรับผิดตามกฎหมายที่จะต้องเสียค่าปรับตามมาตรา 90 หรือมีโทษทางอาญา ตามมาตรา 104 แล้วแต่กรณี

³⁹ เรื่องเดียวกัน, 15.

⁴⁰ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 บัญญัติว่า โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้ (1) ประหารชีวิต (2) จำคุก (3) กักขัง (4) ปรับ (5) ริบทรัพย์สิน

⁴¹ ความรับผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535, สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2557, จาก

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อหาความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
2.	20/1	ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรี ผู้รับผิดชอบกำหนดฯ	70/1	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
3.	21	ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 โดยไม่ปฏิบัติตามประกาศกระทรวงฯ ที่ออกตามมาตรา 20 (1) (1/1) (2) และ (3)	71	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
4.	22	ผลิต นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 2	72	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
	วรรค 1	วรรค 1 มิได้แจ้งความประสงค์จะดำเนินการดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน		
	22		72	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
	วรรค 2	วรรค 2 มิได้แจ้งการดำเนินการของตนที่กระทำอยู่ในขณะนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบภายในเวลาที่กำหนดในประกาศกระทรวง		
	22		71	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
	วรรค 5	วรรค 5 ไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงฯ ซึ่งออกโดยอาศัยมาตรา 20(1) (2) และ (3)		

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อหาความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
5.	23 วรรค 3	ผลิต นำเข้า ส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 วรรค 3 ไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงฯ ซึ่งออกโดยอาศัยมาตรา 20(1) (2) และ (3)	72	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
6.	30	ไม่ขอรับใบแทนใบอนุญาตหรือใบแทนใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบการสูญหาย ลบเลือนหรือชำรุด	81	ปรับไม่เกิน 10,000 บาท
7.	31	ไม่แสดงใบอนุญาตหรือใบแทนฯ ซึ่งมีอายุใช้ได้เกินสามเดือน ไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ทำการที่ระบุไว้ในใบอนุญาตนั้น	81	ปรับไม่เกิน 10,000 บาท
8.	41	เจ้าของวัตถุอันตรายที่ถูกเพิกถอนทะเบียนไม่ทำลายหรือดำเนินการกับวัตถุอันตรายของตนตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด	71	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อหาความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
9.	43 วรรค 2	ผู้ผลิต น้ำเข้า หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้ประกาศฯ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่	71	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
10.	43 วรรค1 + 74 วรรค4	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 โดยประมาท	72 วรรค2	ปรับไม่เกิน 800,000 บาท
11.	45(1) + 75 วรรค2	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่เป็นวัตถุอันตรายปลอม และเป็นการกระทำโดยประมาท	75 วรรค 2	ปรับไม่เกิน 500,000 บาท
12.	45(2) + 76 วรรค2	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่เป็นวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน และเป็นการกระทำโดยประมาท	76 วรรค 2	ปรับไม่เกิน 400,000 บาท
13.	45(3) + 77 วรรค1	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่เป็นวัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพ	77	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อหาความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
14.	45(3) + 77 วรรค2	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่เป็นวัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพ และเป็นการกระทำโดยประมาท	77 วรรค 2	ปรับไม่เกิน 80,000 บาท
15.	45(5) + 75 วรรค2	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่เป็นวัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน เพราะอาจเกิดอันตรายโดยไม่มีวิธีการปกติตามสมควรที่จะป้องกันได้ และเป็นการกระทำโดยประมาท	75 วรรค 2	ปรับไม่เกิน 500,000 บาท
16.	45(5) + 76 วรรค2	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่เป็นวัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน เพราะไม่มีประโยชน์ตามที่ขึ้นทะเบียนไว้ และเป็นการกระทำโดยประมาท	76 วรรค 2	ปรับไม่เกิน 400,000 บาท
17.	45(1) + 75 วรรค2 + 79	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ที่เป็นวัตถุอันตรายปลอม และเป็นการกระทำโดยประมาท	79	สองในสามของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 75 วรรค 2 (สองในสามของโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อหาความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
18.	45(2) + 76 วรรค2 + 79	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ที่เป็นวัตถุอันตราย ผิดมาตรฐาน และเป็นการกระทำโดยประมาท	79	สองในสามของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 76 วรรค 2 (สองในสามของโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท)
19.	45(3) + 77 วรรค1 + 79	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ที่เป็นวัตถุอันตราย เสื่อมคุณภาพ	79	สองในสามของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 77 วรรค 1 (จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือสองในสามของโทษปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)
20.	45(3) + 77 วรรค2 + 79	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ที่เป็นวัตถุอันตราย เสื่อมคุณภาพ และเป็นการกระทำโดยประมาท	79	สองในสามของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 77 วรรค 2 (สองในสามของโทษปรับไม่เกิน 80,000 บาท)
21.	45(5) + 75 วรรค2 + 79	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ที่เป็นวัตถุอันตรายที่ ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน เพราะอาจเกิดอันตรายโดยไม่มีวิธีการปกติตามสมควรที่จะป้องกันได้ และเป็นการกระทำโดยประมาท	79	สองในสามของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 75 วรรค 2 (สองในสามของโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อกำหนดความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
22.	45(5) + 76 วรรค 2 + 79	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ที่เป็นวัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน เพราะไม่มีประโยชน์ตามที่ขึ้นทะเบียนไว้และเป็นการกระทำโดยประมาท	79	สองในสามของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 76 วรรค 2 (สองในสามของโทษปรับไม่เกิน 400,000 บาท)
23.	45(1) + 75 วรรค 2 + 80	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ที่เป็นวัตถุอันตรายปลอม และเป็นการกระทำโดยประมาท	80	กึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 75 วรรค 2 (กึ่งหนึ่งของโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท)
24.	45(2) + 76 วรรค 2 + 80	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ที่เป็นวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน และเป็นการกระทำโดยประมาท	80	กึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 76 วรรค 2 (กึ่งหนึ่งของโทษปรับไม่เกิน 400,000 บาท)
25.	45(5) + 76 วรรค 2 + 80	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ที่เป็นวัตถุอันตรายที่ถูกเพิกถอนทะเบียน และเป็นการกระทำโดยประมาท	80	กึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 76 วรรค 2 (กึ่งหนึ่งของโทษปรับไม่เกิน 400,000 บาท)

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อกำหนดความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
26.	45(3) + 77 วรรค 1 + 80	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่เป็นวัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพ	80	กึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 77 วรรค 1 (กึ่งหนึ่งของโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ)
27.	45(3) + 77 วรรค 2 + 80	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ที่เป็นวัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพ และเป็นการกระทำโดยประมาท	80	กึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 77 วรรค 2 (กึ่งหนึ่งของโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 80,000 บาท)
28.	45(5) + 75 วรรค 2 + 80	นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายที่ชนิดที่ 2 ที่เป็นวัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน เพราะอาจเกิดอันตรายโดยไม่มีวิธีการปกติดตามสมควรที่จะป้องกันได้ และเป็นการกระทำโดยประมาท	80	กึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 75 วรรค 2 (กึ่งหนึ่งของโทษปรับไม่เกิน 500,000 บาท)
29.	52 วรรค 1	ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งสั่งให้ระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน พรบ. วัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ไม่แก้ไขหรือปรับปรุงหรือปฏิบัติให้ถูกต้องตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่	85	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อหาความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
30.	52/1	ไม่แก้ไขสถานประกอบกิจการ อันมีสภาพที่อาจก่อให้เกิด อันตรายความเสียหายหรือ ความเดือนร้อนแก่บุคคล หรือ ทรัพย์สินที่อยู่ใกล้เคียงๆ ตาม คำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่	85/1	จำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ
31.	54(4)	ไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่ง เอกสาร หรือวัตถุใดๆ ตามที่ พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือ เรียกตามมาตรา 54(4)	70	จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ
32.	82 วรรค 1	ทำ หรือ ใช้ฉลากที่มีข้อความ อันเป็นเท็จหรือข้อความที่รู้ หรือควรรู้อยู่แล้วว่าอาจ ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดใน แหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือสาระสำคัญ ประการอื่นอันเกี่ยวกับวัตถุ อันตราย ไม่ว่าจะเป็นของ ตนเองหรือผู้อื่น	82 วรรค 1	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่ เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ
33.	83 วรรค 1	- ขยายวัตถุอันตรายโดยไม่มี ฉลาก หรือมีฉลากแต่แสดง ฉลากไม่ถูกต้อง - ขยายวัตถุอันตรายที่มีฉลากที่ คณะกรรมการสั่งเลิกใช้หรือให้ แก้ไข ตามมาตรา 50	83 วรรค 1	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อกำหนดความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
34.	83 วรรค 2	- ขायวัตถุอันตรายโดยไม่มีฉลาก หรือ มีฉลากแต่แสดงฉลากไม่ถูกต้อง เป็น การกระทำโดยประมาท - ขायวัตถุอันตรายที่มีฉลากที่ คณะกรรมการสั่งเลิกใช้หรือให้แก้ไข ตามมาตรา 50 เป็นการกระทำโดย ประมาท	83 วรรค 2	ปรับไม่เกิน 40,000 บาท
35.	83 วรรค 3	- ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้า ขायวัตถุอันตราย โดยไม่มีฉลาก หรือมีฉลากแต่แสดง ฉลากไม่ถูกต้อง - ผู้ผลิต หรือ ผู้นำเข้า ขायวัตถุ อันตรายที่มีฉลากที่คณะกรรมการสั่ง เลิกใช้ หรือให้แก้ไขตามมาตรา 50	83 วรรค 3	จำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือ ปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ
36.	84	- โดยเจตนาหรือโดยประมาทรับจ้าง ทำฉลากที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย สำหรับวัตถุอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใด ตามความในหมวด 2 - รับจ้างติดตรึงฉลากที่ไม่ถูกต้องตาม กฎหมายสำหรับวัตถุอันตรายอย่าง หนึ่งอย่างใดตามความในหมวด 2 - รับจ้างทำลายส่วนอันเป็นสาระสำคัญของ ฉลากที่ถูกต้องตามกฎหมาย สำหรับวัตถุอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใด ตามความในหมวด 2	84	จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ลำดับที่	ข้อหาความผิด		บทกำหนดโทษ	
	มาตรา	ฐานความผิด	มาตรา	อัตราโทษที่กำหนด
37.	86	ไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติตามมาตรา 54	86	จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

2.2.5 ฐานความผิดตาม พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ที่พบการกระทำความผิดเป็นประจำ

ความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มีฐานความผิดที่พบการกระทำความผิดเป็นประจำ ดังนี้

2.2.5.1 ความผิดฐาน ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 โดยไม่ปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ ตามมาตรา 21

2.2.5.2 ความผิดฐาน ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 โดยไม่แจ้งการดำเนินการต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามเวลาที่กำหนด ตามมาตรา 22

2.2.5.3 ความผิดฐาน ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 23

2.2.5.4 ความผิดฐาน ผลิต นำเข้า หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ตามมาตรา 43 (ความผิดฐานนี้ไม่สามารถขออนุญาต หรือแจ้งดำเนินการ หรือปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีได้แต่ประการใด)

2.2.5.5 ความผิดฐาน ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 หรือวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 อันมีลักษณะดังนี้

1. อันตรายปลอม
2. วัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน
3. วัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพ
4. วัตถุอันตรายที่ต้องขึ้นทะเบียนแต่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้

2.2.5.5.5 วัตถุอันตรายที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน⁴²

2.2.6 ประเภทคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ แร่น้ำมันเชื้อเพลิงปิโตรเลียม และอื่นๆ ลักษณะเดียวกัน นอกจากนี้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกับความผิดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ได้แก่ความผิด ดังต่อไปนี้

- 2.2.6.1 พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484
- 2.2.6.2 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507
- 2.2.6.3 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
- 2.2.6.4 พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535
- 2.2.6.5 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2549
- 2.2.6.6 พระราชบัญญัติการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2543
- 2.2.6.7 พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2542
- 2.2.6.8 พระราชกำหนดแก้ไขป้องกันภาวการณ์ขาดแคลนน้ำมัน พ.ศ.2516
- 2.2.6.9 พระราชบัญญัติประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2544
- 2.2.6.10 พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง พ.ศ.2543
- 2.2.6.11 พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ.2535
- 2.2.6.12 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535
- 2.2.6.13 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535
- 2.2.6.14 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535⁴³

⁴² สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร, คู่มือการดำเนินคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร คดีความผิดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 และ พระราชบัญญัติการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2543, 30-31.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, 13.

2.3 สภาพปัญหาในการดำเนินคดีวัตถุอันตราย

จากการรายงานของหน่วยข้อสนเทศวัตถุอันตรายและความปลอดภัย ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการจัดการสิ่งแวดลอมและของเสียอันตราย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำรายงานด้านสถิติอุบัติภัยสารเคมี เดือน มกราคม พ.ศ.2549 ถึง เดือน มิถุนายน 2555 ได้จำแนกประเภทวัตถุเคมีออกเป็น 11 ประเภท ได้แก่ 1.วัตถุระเบิด/พลุ/ดอกไม้ไฟ 2.ก๊าซไวไฟ 3.น้ำมันเชื้อเพลิง 4.แอมโมเนีย 5.ไนโตรเจนเหลว/สารทำความเย็น 6.ด่าง 7.กรด/ก๊าซพิษจากกรด 8.ก๊าซพิษ 9.สี/ทินเนอร์/ตัวทำละลาย 10.สารเคมีอื่นๆ 11.กากของเสีย จากสถิติพบว่าประเภทวัตถุเคมีที่เกิดอุบัติภัยสูงสุด ได้แก่ วัตถุเคมีอื่นๆ รองลงมา เป็นก๊าซไวไฟ น้ำมันเชื้อเพลิง และวัตถุระเบิด/พลุ/ดอกไม้ไฟ ตามลำดับ ประเภทกิจกรรมที่เกิดอุบัติภัยมากที่สุดคือ การเก็บ รองลงมาเป็น การขนส่ง การใช้ การผลิต การกำจัดกากของเสียตามลำดับ ซึ่งมูลเหตุหลักของการเกิดอุบัติภัยด้านสารเคมีมี 3 ประการคือ ความผิดพลาดจากคน อุปกรณ์บกพร่อง/ชำรุด และล้นรอบผลิต/ทิ้ง แนวโน้มของการเกิดอุบัติภัยด้านสารเคมียังอยู่ในปริมาณสูงต่อเนื่องไปทุกปี⁴⁴

ประเภทที่เกิดอุบัติภัยมากที่สุด ไม่รวมประเภทวัตถุอันตรายอื่นๆ ได้แก่ ก๊าซไวไฟ รองลงมา เป็นน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งมูลเหตุส่วนใหญ่มาจากการอุบัติเหตุจากการขนส่ง ในส่วนนี้ภาครัฐได้เห็นความสำคัญที่จะมีการออกมาตรการป้องกันอุบัติเหตุในการขนส่งวัตถุอันตราย ตั้งแต่ 1 มกราคม 2556 เป็นต้นไป ให้รถบรรทุกวัตถุอันตรายจะต้องมีการติดตั้งระบบจีพีเอส เพื่อควบคุมเรื่องการเกิดเหตุจากวัตถุอันตรายได้ และสถิติที่รวบรวมได้นั้นเป็นเพียงสถิติจำนวนครั้งที่เกิดอุบัติภัยขึ้นเท่านั้น แต่ไม่สามารถที่จะวิเคราะห์ความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปริมาณที่แพร่กระจายเข้าสู่สิ่งแวดล้อมได้ว่า มีผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและสภาพธรรมชาติอย่างไร⁴⁵

ซึ่งเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นเกี่ยวกับวัตถุอันตราย กฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ไม่ใช่เฉพาะแต่พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 เท่านั้น ยังมีกฎหมายอื่นๆ ด้วย พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 เป็นเพียงกฎหมายหลักเท่านั้น จำต้องใช้กฎหมายเฉพาะเรื่องที่เกิดความเสียหายขึ้นแล้วแต่กรณีด้วย ซึ่งคำว่าวัตถุอันตรายนั้นสามารถให้คำนิยามได้แก่วัตถุหลายประเภทดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น กฎหมายที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติปฏิกิริยา พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510

⁴⁴หน่วยข้อสนเทศวัตถุอันตรายและความปลอดภัย, ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการจัดการสิ่งแวดลอมและของเสียอันตราย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ฐานความรู้เรื่องความปลอดภัยด้านสารเคมี, สถิติอุบัติภัยสารเคมี (ม.ค. 49-มิ.ย. 55) และบทวิเคราะห์, (กันยายน 2555),สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2557,จาก <http://www.chemtrack.org/Doc/F646.pdf>

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน.

พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2511 พระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติปริมาณเพื่อสันติภาพ พ.ศ.2504 เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตรายตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2556 มีอยู่ 6 หน่วยงาน ได้แก่ (1.) กรมวิชาการเกษตร (2.) กรมประมง (3.) กรมปศุสัตว์ (4.) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (5.) กรมโรงงานอุตสาหกรรม (6.) กรมธุรกิจพลังงาน

ดังนั้นจึงทำให้การดำเนินคดีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีความยากลำบาก อันเนื่องมาจากกฎหมายที่ใช้ควบคุมวัตถุอันตรายมีหลายฉบับและหน่วยงานที่รับผิดชอบก็มีหลายหน่วยงาน ในบางครั้งความผิดที่เกิดขึ้นสามารถปรับใช้ได้กับกฎหมายหลายฉบับและองค์กรที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีหลายองค์กรเช่นกัน อีกทั้งประกอบกับการดำเนินคดีทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยยังไม่มีวิธีการดำเนินคดีที่เป็นการเฉพาะจึงใช้การดำเนินคดีอาญากับวัตถุอันตรายนี้เหมือนเช่นคดีอาญาทั่วไป จึงไม่เกิดกระบวนการที่มีความเฉพาะแตกต่างไปจากคดีทั่วไปจึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับวัตถุอันตราย ตั้งแต่การสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน และการพิสูจน์ความผิด

2.4 ประเภทของผู้กระทำความผิด

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตราย ตั้งแต่การผลิต การนำเข้า การส่งออก การขาย การมีไว้ในครอบครอง ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ได้บัญญัติไว้ดังนี้

2.4.1 ผู้ผลิต

ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 4 ให้ความหมายของคำว่า ผลิต หมายความว่า ทำ เพาะ ปรุง ผสม แปรสภาพ ปรุงแต่ง แบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุ ดังนี้ผู้ผลิตจึงหมายความว่า ผู้ที่ทำ เพาะ ปรุง ผสม แปรสภาพ ปรุงแต่ง แบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุซึ่งวัตถุอันตราย

ผู้ผลิตวัตถุอันตรายนั้นจะต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต การกำหนดวิธีการและขั้นตอนที่วางใจได้ของการผลิต การจัดให้มีภาชนะบรรจุที่มั่นคงแข็งแรงและปลอดภัยต่อการใช้ การเคลื่อนย้าย และการขนส่ง การจัดให้มีฉลากที่แสดงสภาพอันตรายของสิ่งนั้นที่ชัดเจนเพียงพอ ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับ

มอบวัตถุล้านตรายไปจากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบหมายวัตถุล้านตรายดังกล่าว⁴⁶

2.4.2 ผู้นำเข้า

ตามพระราชบัญญัติวัตถุล้านตราย มาตรา 4 นำเข้า หมายความว่า นำหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักรหรือนำผ่าน ดังนั้นผู้นำเข้าวัตถุล้านตรายคือ ผู้นำเข้า หรือผู้ที่สั่งวัตถุล้านตรายเข้ามาในราชอาณาจักรหรือนำผ่าน

ซึ่งผู้นำเข้าวัตถุล้านตรายต้องระมัดระวังในการเลือกหาผู้ผลิต การตรวจสอบคุณภาพของวัตถุล้านตราย การตรวจสอบความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก การเลือกวิธีการขนส่งและผู้ขนส่ง ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบหมายวัตถุล้านตรายไปจากตนหรือผู้ที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุล้านตรายดังกล่าว⁴⁷

2.4.3 ผู้ส่งออก

ตามพระราชบัญญัติวัตถุล้านตราย พ.ศ.2535 มาตรา 4 ให้ความหมายของคำว่า ส่งออก ไว้ว่า ส่งหรือดำเนินการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร ดังนั้นผู้ที่ส่งออกวัตถุล้านตรายคือ ผู้ที่ส่งออกหรือผู้ที่ดำเนินการส่งออกวัตถุล้านตรายไปนอกราชอาณาจักรนั่นเอง

2.4.4 ผู้มีไว้ในครอบครอง

ตามพระราชบัญญัติวัตถุล้านตราย พ.ศ.2535 มาตรา 4 ให้ความหมายของคำว่า มีไว้ในครอบครอง ไว้ว่า การมีไว้ในครอบครองไม่ว่าเพื่อตนเองหรือผู้อื่น และไม่จำเป็นที่จะเป็นการมีไว้เพื่อขายเพื่อขนส่ง เพื่อใช้ หรือเพื่อประการอื่นใด และรวมถึงการทิ้งอยู่ หรือปรากฏอยู่ในบริเวณที่อยู่ในความครอบครองด้วย

ซึ่งผู้ที่มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุล้านตรายต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าหรือผู้ที่จัดหาวัตถุล้านตรายให้แก่ตน ความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก ความเหมาะสมของการเก็บรักษาและความไว้วางใจได้ของผู้ที่รับมอบวัตถุล้านตรายไปจากตนหรืออาจคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุล้านตรายดังกล่าว⁴⁸

⁴⁶ แห่งพระราชบัญญัติวัตถุล้านตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 59, 16.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 60, 16.

⁴⁸ พระราชบัญญัติวัตถุล้านตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 62, 16.

2.5 การควบคุมวัตถุอันตรายตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535

ในปัจจุบันมีการนำวัตถุอันตรายมาใช้ในกิจการประเภทต่างๆ เป็นจำนวนมากไม่ว่าจะในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและในภาคครัวเรือน ประกอบกับสภาพปัญหาในปัจจุบันเกี่ยวกับวัตถุอันตรายที่ทวีความรุนแรงขึ้น มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งวัตถุอันตรายบางชนิดอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อมได้ แม้ว่าในขณะนี้จะมีกฎหมายที่ใช้ควบคุมวัตถุที่ก่อให้เกิดอันตรายอยู่บ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีอยู่หลายฉบับและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งกฎหมายเหล่านั้นได้ออกมาต่างยุคต่างสมัยกัน ทำให้มีบทบัญญัติที่แตกต่างกันยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ จึงมีการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยวัตถุมีพิษโดยขยายขอบเขตให้ครอบคลุมวัตถุอันตรายต่างๆ ทุกชนิด และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการควบคุมวัตถุอันตรายให้มีความเหมาะสม พร้อมกับจัดระบบบริหารให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมดูแลวัตถุอันตรายดังกล่าว จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติเกี่ยวกับวัตถุอันตรายขึ้น เรียกว่าพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุม กำหนดข้อปฏิบัติ หลักการสำหรับการครอบครองหรือมีใช้วัตถุอันตราย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ พ.ศ.2540 และพระราชบัญญัติวัตถุมีพิษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2516 การควบคุมวัตถุอันตราย ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มีดังต่อไปนี้

2.5.1 การกำหนดท้องที่ห้ามการครอบครอง การจำหน่าย หรือการใช้วัตถุอันตราย

ในกรณีมีเหตุจำเป็นเพื่อจะป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน หรือสิ่งแวดล้อม โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา⁴⁹

2.5.2 ศูนย์ควบคุมวัตถุอันตราย

ให้มีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลวัตถุอันตรายขึ้นในกระทรวงอุตสาหกรรมเป็นศูนย์กลางประสานงานในเรื่องข้อมูลของวัตถุอันตรายกับส่วนราชการต่าง ๆ รวมทั้งจากภาคเอกชน⁵⁰

⁴⁹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 16, 6.

⁵⁰ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 17, 6.

2.5.3 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

โดยความเห็นของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศระบุชื่อหรือคุณสมบัติของวัตถุอันตราย ชนิดของวัตถุอันตราย กำหนดเวลาการใช้บังคับและหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตราย⁵¹ ประกาศกำหนดรายชื่อของวัตถุอันตรายที่กระบวนการผลิตและลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตราย⁵²

2.5.4 รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ มีอำนาจประกาศดังนี้⁵³

2.5.4.1 การกำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติและสิ่งเจือปน ภาชนะบรรจุ วิธีตรวจและทดสอบภาชนะ ฉลาก การผลิต การนำเข้า การส่งออก การขาย การขนส่ง การเก็บรักษา การกำจัด การทำลาย การปฏิบัติกับภาชนะของวัตถุอันตราย การให้แจ้งข้อเท็จจริง การให้ส่งตัวอย่างหรือการอื่นใดเกี่ยวกับวัตถุอันตราย

2.5.4.2 ให้มีผู้เชี่ยวชาญหรือนุเคราะห์รับผิดชอบสำหรับดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตาม (4.1)

2.5.4.3 กำหนดเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนจากปริมาณที่กำหนดไว้ของสารสำคัญในวัตถุอันตราย

2.5.4.4 กำหนดขั้นตอนการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย

2.5.4.5 ระบุชื่อหรือคุณสมบัติของวัตถุอันตรายและกรณีที่ได้รับการยกเว้นให้ไม่ต้องขึ้นทะเบียน

2.5.5 วัตถุอันตราย แบ่งเป็น 4 ชนิด ตามความจำเป็นแก่การควบคุม⁵⁴ ดังนี้

2.5.5.1 วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด โดยปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามข้อ 4.1 4.2 และ 4.3

2.5.5.2 วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ได้แก่ วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์

⁵¹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 18 วรรค 2, 6.

⁵² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 36 วรรค 1, 10.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 20, 7.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 18, 6.

และวิธีการที่กำหนดด้วย โดยปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตาม ข้อ 4.1 4.2 และ 4.3

2.5.5.3 วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือ การมีไว้ในครอบครองต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และต้องปฏิบัติตามประกาศของ รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามข้อ 4.1 4.2 และ 4.3

2.5.5.4 วัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ได้แก่วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การ ส่งออกหรือการมีไว้ในครอบครอง

2.5.6 ใบอนุญาตและการพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต

ใบอนุญาต ให้ใช้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในใบอนุญาต แต่ไม่เกินสามปีนับแต่วันออก ใบอนุญาต และถ้าได้มีกฎหมายหรือเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป หรือมีเหตุสำคัญเพื่อคุ้มครองความ ปลอดภัย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจออกใบอนุญาตมีอำนาจสั่งแก้ไขเพิ่มเติมเงื่อนไขการ อนุญาตได้ตามความจำเป็น ในกรณีที่จะขอต่อใบอนุญาตจะต้องยื่นคำขอเสียก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอแล้วให้ถือว่ามิฐานะเสมือนผู้ได้รับอนุญาตและได้ประกอบกิจการต่อไปได้จนกว่า พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตนั้น ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ออกใบอนุญาตหรือไม่ต่อ ใบอนุญาต ผู้ขออนุญาตหรือผู้ขอต่ออายุใบอนุญาต มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบภายใน สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งการ ไม่อนุญาตหรือไม่ต่ออายุ ใบอนุญาต คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้เป็นที่สุด หากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ต่ออายุ ใบอนุญาตหรือรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบได้มีคำวินิจฉัยให้ยกอุทธรณ์การต่ออายุใบอนุญาต ผู้ขอต่อ ใบอนุญาตจะขายวัตถุอันตรายที่มีอยู่ในความครอบครองได้ภายในกำหนดสามเดือนนับแต่วันทราบ คำสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตหรือทราบคำสั่งของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้ยกอุทธรณ์ หากพ้นกำหนด ดังกล่าวพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวส่งมอบวัตถุอันตรายแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อทำลายหรือจัดการสมควรแก่กรณี ในกรณีที่อาจจำหน่ายได้ให้ดำเนินการขายทอดตลาดหรือขาย ให้แก่หน่วยงานของรัฐภายในสามเดือน⁵⁵

การพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ถ้าปรากฏว่าผู้ได้รับอนุญาตฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจพิจารณาสั่งพักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดเวลาตามที่ เห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินหนึ่งปี และถ้าเป็นกรณีสำคัญจะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตก็ได้ ผู้ถูกสั่งเพิก ถอนใบอนุญาตจะขออนุญาตใหม่อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ถูกลงสั่งเพิกถอน

⁵⁵ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 25-29, 9.

ใบอนุญาต ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้เป็นที่สุด และผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตจะขายวัตถุดิบทรายที่อยู่ในความครอบครองได้ภายในกำหนดระยะเวลาสามเดือนนับแต่วันทราบคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตหรือทราบคำสั่งของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบให้ยกอุทธรณ์ หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวส่งมอบวัตถุดิบทรายแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อทำลายหรือจัดการตามสมควรแก่กรณี ในกรณีที่ยาจำหน่ายได้ให้ดำเนินการขายทอดตลาดหรือขายให้แก่หน่วยงานของรัฐภายในสามเดือน⁵⁶

2.5.7 การขึ้นทะเบียนและเพิกถอนทะเบียนวัตถุดิบทราย

การขึ้นทะเบียน การผลิตหรือการนำเข้าวัตถุดิบทรายชนิดที่ 2 หรือชนิดที่ 3 ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมไม่ได้ประกาศกำหนดรายชื่อให้เป็นวัตถุดิบทรายที่กระบวนการผลิตและลักษณะที่อาจก่อให้เกิดอันตราย จะต้องนำมาขอขึ้นทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนจึงจะผลิตหรือนำเข้า หรือจึงจะออกใบอนุญาตให้ผลิตหรือนำเข้าได้ เว้นแต่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบจะประกาศ ยกเว้นให้ไม่ต้องขึ้นทะเบียนอีก ถ้าการขึ้นทะเบียนวัตถุดิบทรายจำเป็นต้องผลิตหรือนำเข้าตัวอย่างวัตถุดิบทรายที่จะขอขึ้นทะเบียนหรือต้องนำเข้าวัตถุดิบทรายอย่างอื่น เพื่อใช้ในการผลิตวัตถุดิบทรายที่จะขอขึ้นทะเบียน และวัตถุดิบทรายนั้นมีกฎหมายบังคับให้การผลิตหรือการนำเข้าต้องได้รับอนุญาตหรือต้องขึ้นทะเบียนก่อน ผู้ขอขึ้นทะเบียนอาจจะขออนุญาตเพื่อผลิตหรือนำเข้าวัตถุดิบทรายนั้นได้ โดยให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น ห้ามรับขึ้นทะเบียนเมื่อวัตถุดิบทรายที่ขอขึ้นทะเบียนไม่เป็นที่เชื่อถือได้ว่ามีคุณสมบัติตามที่ขอขึ้นทะเบียนไว้ หรือหากนำมาใช้อาจเกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม โดยไม่มีวิธีปกติตามควรที่จะป้องกันได้ เป็นอันตรายที่ขอขึ้นทะเบียนใช้ชื่อในทำนอง โอ้อวด ไม่สุภาพ หรืออาจทำให้เข้าใจผิดจากความเป็นจริง และเป็นวัตถุดิบทรายปลอมหรือเป็นวัตถุดิบทรายที่พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งเพิกถอนทะเบียนแล้ว และพนักงานเจ้าหน้าที่โดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งแก้ไขรายการทะเบียนวัตถุดิบทรายได้ตามความจำเป็น⁵⁷

การเพิกถอนทะเบียน พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเพิกถอนวัตถุดิบทรายได้ ถ้าปรากฏว่าวัตถุดิบทรายที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้วไม่มีคุณสมบัติตามที่ขึ้นทะเบียนไว้ หรือหากนำมาใช้อาจเกิด

⁵⁶ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 32-35, 10.

⁵⁷ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 36-39, 10-11.

อันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์หรือสิ่งแวดล้อม เมื่อเพิกถอนแล้วสิทธิในการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเป็นอันระงับ เจ้าของวัตถุอันตรายที่ถูกเพิกถอนทะเบียนต้องจัดการทำลาย หรือดำเนินการกับวัตถุอันตรายตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดและหากพ้นกำหนดดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวส่งมอบวัตถุอันตรายนั้น แก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อทำลายหรือจัดการตามควรแก่กรณี ในกรณีที่ยาจําหน่ายได้ให้ดำเนินการขายทอดตลาดหรือขายให้แก่หน่วยงานของรัฐภายในสามเดือน⁵⁸

2.5.8 ค่าธรรมเนียม ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก ผู้เก็บรักษาเพื่อการค้า หรือผู้ขายวัตถุอันตราย ชนิดที่ 2 และ ชนิดที่ 3

ต้องยื่นคำขอชำระค่าธรรมเนียมรายปี ถ้าไม่มีการชำระค่าธรรมเนียมภายในระยะเวลาที่กำหนดให้เสียเงินเพิ่มอีกร้อยละห้า และถ้าค้างชำระโดยไม่มีเหตุผลอันควรและเป็นกรณีที่มีใบอนุญาตในการดำเนินการ พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตได้⁵⁹

2.5.9 วัตถุอันตรายที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตาม พระราชบัญญัตินี้

รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบมีอำนาจประกาศให้วัตถุอันตรายซึ่งโดยลักษณะหรือปริมาณอาจก่อให้เกิดอันตรายน้อยหรือซึ่งการบังคับตามมาตรการต่างๆ ตามพระราชบัญญัตินี้จะก่อให้เกิดภาระเกินควร วัตถุอันตรายของกระทรวง ทบวง กรม ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การของรัฐ สภาอากาศไทย หรือหน่วยงานอื่นตามที่เห็นสมควรกำหนด ได้รับยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน⁶⁰

2.5.10 วัตถุอันตรายปลอม ผิดมาตรฐาน เสื่อมคุณภาพ ที่ต้องขึ้นทะเบียนแต่มิได้ขึ้นทะเบียนไว้ ที่ถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน

ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ถึง 3 ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายปลอม ผิดมาตรฐาน เสื่อมคุณภาพ ต้องขึ้นทะเบียนแต่มิได้ขึ้นทะเบียนไว้หรือถูกสั่งเพิกถอนทะเบียน ซึ่งการมีไว้ในครอบครองนั้นไม่รวมถึงการครอบครองขณะจะมีการทำลาย หรือส่งมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือการครอบครองเพื่อการอย่างอื่นตามหน้าที่ที่กำหนดใน

⁵⁸ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 40-41, 11-12.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 42, 12.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 44, 12.

กฎหมาย ผู้ซึ่งมีวัตถุอันตรายดังกล่าวอยู่ในความครอบครองต้องทำลาย ต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือต้องส่งมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่⁶¹

วัตถุอันตรายปลอมได้แก่ สิ่งที่ทำเทียมวัตถุอันตรายแท้ทั้งหมดหรือ บางส่วน วัตถุอันตรายที่แสดงชื่อว่าเป็นวัตถุอันตรายอื่น หรือแสดงกำหนดเวลาที่วัตถุอันตรายหมดอายุการใช้เกินความเป็นจริง วัตถุอันตรายที่แสดงชื่อหรือเครื่องหมายของผู้ผลิต หรือที่ตั้งสถานที่ผลิตซึ่งมิใช่ความจริง วัตถุอันตรายที่แสดงว่าเป็นวัตถุอันตรายที่ขึ้นทะเบียนไว้ซึ่งมิใช่ความจริง วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้นโดยมีสาระสำคัญน้อยหรือมากกว่าเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อน⁶²

วัตถุอันตรายที่ผิดมาตรฐาน ได้แก่ วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้นโดยมีสาระสำคัญน้อยหรือมากกว่าเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนไม่ถึงระดับที่กำหนด วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้นโดยมีความบริสุทธิ์สิ่งเจือปน หรือลักษณะอื่นที่มีความสำคัญต่อคุณสมบัติของวัตถุอันตรายผิดไปจากเกณฑ์ที่กำหนดหรือที่ขึ้นทะเบียนไว้⁶³

วัตถุอันตรายที่เสื่อมคุณภาพ ได้แก่ วัตถุอันตรายที่หมดอายุการใช้ตามที่แสดงไว้ในฉลาก และเป็นวัตถุอันตรายที่แปรสภาพจนมีลักษณะเช่นเดียวกับวัตถุอันตรายปลอมหรือวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน⁶⁴

2.5.11 ฉลาก

คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าเลิกใช้ฉลาก หรือดำเนินการแก้ไขฉลากให้ถูกต้องได้เมื่อเห็นว่าฉลากนั้นไม่เป็นไปตามที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบประกาศตามข้อ 3.4(1)⁶⁵

2.5.12 การโฆษณา

การควบคุมการโฆษณาวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคและเพื่อประโยชน์ในการควบคุมโฆษณาให้ถือว่าวัตถุอันตรายที่มีการกำหนดฉลากเป็นสินค้าที่มีการควบคุมฉลากโดยคณะกรรมการควบคุมฉลากตามกฎหมาย

⁶¹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 45- 46, 12-13.

⁶² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 47, 13.

⁶³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 48, 13.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 49, 13.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 50, 13.

2.5.13 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่⁶⁶ มีดังต่อไปนี้

2.5.13.1 สั่งให้ผู้ผลิตผู้นำเข้า ผู้ส่งออก หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายที่ได้ฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ ระงับการกระทำที่ฝ่าฝืน หรือแก้ไข หรือปรับปรุง หรือปฏิบัติให้ถูกต้อง และถ้ามีเหตุอันสมควรจะอนุญาตให้ผู้นั้นส่งออกวัตถุอันตรายนั้นคืนให้แก่ผู้ผลิต หรือผู้จัดส่งวัตถุอันตรายนั้นมาให้ หรือการอื่นตามความเหมาะสมก็ได้ ถ้าผู้นั้นไม่สามารถปฏิบัติให้ถูกต้องได้ก็ให้มีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวส่งมอบวัตถุอันตรายต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อทำลาย หรือจัดการตามควรแก่กรณี และถ้ามีค่าใช้จ่ายให้เจ้าของวัตถุอันตรายมีหน้าที่จ่าย หรือชดใช้เงินจำนวนนั้นแก่ทางราชการ

2.5.13.2 จับกุมผู้กระทำความผิดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปตามกฎหมาย

13.3 เข้าไปในสถานประกอบการ สถานที่ผลิต สถานที่เก็บรักษาเกี่ยวกับวัตถุอันตราย หรือสถานที่ที่สงสัยว่าเป็นสถานที่เช่นนั้น หรือเข้าไปในพาหนะที่บรรทุกหรือสงสัยว่าบรรทุกวัตถุอันตรายเพื่อตรวจสอบ

2.5.13.3 นำวัตถุอันตรายหรือวัตถุที่สงสัยว่าเป็นวัตถุอันตรายในปริมาณพอสมควรไปตรวจสอบ

2.5.13.4 ตรวจค้น ถัก ยึดหรืออายัดวัตถุอันตราย และสิ่งที่เกี่ยวข้องในกรณีที่มีเหตุสงสัยว่ามีการกระทำผิด

2.5.13.5 มีหนังสือเรียกให้บุคคลมาให้ถ้อยคำส่งเอกสารหรือวัตถุอันตรายใด เพื่อการพิจารณา⁶⁷

2.6 การลงโทษทางอาญา และมาตรการอื่นแทนการลงโทษทางอาญา

การอยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นต้องมีกฎ ระเบียบ และมาตรการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคม เพื่อให้บุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคมมีความสุขแล้วจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม เพื่อให้สังคมมีความปกติสุขและความสงบเรียบร้อย ในสังคมยุคแรกๆ การลงโทษมีลักษณะเป็นการแก้แค้นส่วนตัว ในสมัยต่อมา มีการปกครองแบบชุมชนอย่าง

⁶⁶ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 52-55, 12-15.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 52-55, 14-15.

เด่นชัด การแก้แค้นเป็นส่วนตัวก็ลดลงกลายมาเป็นการลงโทษโดยหัวหน้า และวิวัฒนาการมาเป็นระบบการแก้แค้นโดยชุมชน จนในที่สุดก็กลายมาเป็นระบบการลงโทษโดยรัฐในปัจจุบัน โดยใช้กฎหมายบังคับแก่สมาชิกในสังคม หากมีการกระทำที่ละเมิดกฎหมายถือว่าเป็นความผิด ก็จะต้องได้รับโทษ การลงโทษจึงเป็นเครื่องมือส่งเสริมประสิทธิภาพของกฎหมายอย่างหนึ่ง และเป็นการใช้อำนาจบังคับโดยรัฐเป็นผู้กระทำตอบโต้ผู้กระทำความผิด⁶⁸

2.6.1 วัตถุประสงค์ของการลงโทษ

2.6.1.1 เพื่อการแก้แค้นทดแทน (Retribution) เป็นหลักการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุด ทั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดที่ว่า ผู้ใดกระทำการใดย่อมได้รับผลตอบแทนจากการกระทำนั้น ซึ่งจะได้ผลต่อเมื่อได้กระทำโดยรวดเร็วและรุนแรง มิฉะนั้นแล้วประชาชนก็อาจขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของบ้านเมือง และอาจหาทางแก้แค้นผู้กระทำผิดด้วยตนเองก็ได้ มาจากความคิดที่ว่า จะเป็นการไม่ยุติธรรมเลยหากว่าผู้กระทำความผิดจะไม่ได้รับผลร้ายอันเนื่องมาจากการที่ตนกระทำความผิดนั้น สาเหตุประการที่สองนี้สอดคล้องกับแนวความคิดระบบศีลธรรมที่เห็นว่า ถ้ารัฐมีอำนาจในการลงโทษเนื่องมาจากหลักความยุติธรรมดังกล่าวการลงโทษเพื่อทดแทนนี้ก็ควรเป็นโทษที่หนักสาสมกับความผิดที่ได้กระทำขึ้นตามทฤษฎี Free will โดย Cesare Beccaria ซึ่งมีความเห็นว่า กฎหมายควรกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิด (The punishment should fit the crime) และควรกำหนดลักษณะของโทษไว้หลายๆประเภท เพราะหาโทษอย่างเดียวกันจะให้เหมาะสมกับความผิดทุกอย่างย่อมเป็นไปได้ จะเน้นการลงโทษให้สาสมกับการกระทำความผิดรูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรง

2.6.1.2 การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่หรือยับยั้ง (Deterrence) การลงโทษเพื่อข่มขู่ เป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เข็ดหลาบไม่กล้าจะกระทำความผิดซ้ำอีก ทั้งยังเป็นตัวอย่างให้คนทั่วไปเห็น จะได้ไม่มีการเลียนแบบหรือเอาอย่าง สมมติฐานภายใต้วัตถุประสงค์นี้มีว่า ถ้าสังคมไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาสู่ระบบงานยุติธรรมและลงโทษผู้นั้นได้แล้วก็เท่ากับว่าสังคมนั้นได้ส่งเสริมอาชญากรรม เพราะฉะนั้นการลงโทษจึงมุ่งที่จะหยุดหรือลดอาชญากรรมมิให้เกิดขึ้นอีก และให้มีผลยับยั้งพฤติกรรมที่ผิดกฎหมายด้วย มีผู้ที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่า การลงโทษเพื่อข่มขู่ทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี เช่น ทำให้บุคลิกภาพของคนเสื่อมเสียลงไปเนื่องจากต้องไปรับโทษอยู่ร่วมกับนักโทษคนอื่นๆ ทั้งๆที่ผู้นั้นได้กระทำความผิดเป็นครั้งแรกหรือโดยมิได้ตั้งใจก็ตาม นอกจากนั้นไม่ได้คำนึงถึงการช่วยเหลือหลังจากพ้นโทษ แต่อย่างไรก็ดีไม่มีความจำเป็นที่จะต้อง

⁶⁸ จิตติ ดิงสัทย์, กฎหมายอาญาภาค 1, (กรุงเทพฯ: สยามการพิมพ์, 2525), 8.

คำนึงถึงแต่การลงโทษเพื่อการข่มขู่แต่เพียงประการเดียว เพราะอาจใช้วิธีการแก้ไขปรับปรุงและช่วยเหลือหลังพ้นโทษไปพร้อมๆ กับการลงโทษเพื่อการข่มขู่ได้ ทั้งนี้การแก้ไขปรับปรุงย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น การแยกจำคุกผู้ต้องโทษตามความรุนแรงของความผิด การอบรมความประพฤติ สิ่งเหล่านี้ย่อมกระทำได้แม้ผู้ต้องโทษจะได้รับโทษหนักหรือถูกจำคุกมาเป็นเวลานานก็ตาม และหากปรากฏว่าผู้ต้องโทษสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองได้แล้ว ก็อาจปล่อยตัวผู้นั้นให้พ้นโทษก่อนกำหนดเวลาก็ได้ จะเห็นได้ว่าการลงโทษเพื่อการข่มขู่อาจใช้พร้อมไปกับการลงโทษเพื่อการแก้ไขปรับปรุงและการช่วยเหลือหลังจากพ้นโทษได้โดยไม่ขัดแย้งกันแต่อย่างใด

2.6.1.3 การลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสการทำความผิด (Incapacitation) มีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขมุ่งอบรมให้ผู้กระทำความผิดไม่กระทำความผิดอีกโดยสมัครใจ และปรับปรุงแก้ไขให้ตัวเขาสามารถงดเว้นกระทำความผิดได้ เช่น โทษประหารชีวิตก็ตั้งไว้ให้พอเหมาะกับความรุนแรงของการทำความผิด เพื่อข่มขู่ไม่ให้คนกล้ากระทำความผิดเช่นนั้น ไม่ได้ตั้งไว้โดยประสงค์จะตัดผู้กระทำความผิดไม่ให้มีโอกาสกระทำความผิดขึ้นอีกโดยแท้จริง

2.6.1.4 การลงโทษเพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Rehabilitation) เป็นการลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์ในอนาคต ส่งผลเป็นการเฉพาะตัวแก่ผู้กระทำความผิด กล่าวคือเมื่อผู้กระทำความผิดได้รับโทษแล้วจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกลับตัวเป็นคนดี เพื่อเข้าสู่สังคมได้อีกครั้งโดยไม่เกิดปมด้อยว่าตนได้เคยกระทำความผิดและได้รับโทษ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขปรับปรุงหรือฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ผู้กระทำความผิดสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ภายใต้การบำบัดดูแลที่เหมาะสม นักอาชญาวิทยาในสมัยแรกๆ จะกล่าวถึงการสำนึกบาปและเน้นถึงการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับทางศาสนาเป็นพื้นฐานเบื้องต้น การที่อาชญากรจะต้องถูกเก็บตัวอยู่ในสถานที่ยึดจำอย่างโดดเดี่ยว พวกเขาจึงไม่สามารถที่จะถูกชักจูงโดยผู้อื่น และมีเวลาเข้ารับการรักษาแก้ไขฟื้นฟูในสิ่งที่ได้กระทำลงไป วิธีการสมัยใหม่จะมีการจัดโปรแกรมการรักษา การอบรมภายในเรือนจำควบคู่ไปกับโครงการกลับตัวกลับใจที่จัดขึ้นสำหรับเยาวชนและผู้อื่นที่ไม่จำเป็นต้องได้รับโทษจำคุกระยะสั้น⁶⁹

การลงโทษนั้นมีผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมและมีผลกระทบต่อการใช้กฎหมายด้วย เพราะหากที่ลงไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับลักษณะการทำความผิดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นโทษที่หนักเกินควรหรือโทษที่เบากว่าความร้ายแรงแห่งความผิด หรือเป็นโทษที่

⁶⁹ ชีรดา โสมะนันท์ และคณะ, *มาตรการการลงโทษทางอาญา: ศึกษากรณีความผิดฐานพราศผู้เยาว์และความผิดเกี่ยวกับเพศที่เกี่ยวข้อง*, โครงการพัฒนาระบบงานกฎหมาย การฝึกอบรมหลักสูตร “การพัฒนานิติกระบวนวิธี” (พ.ด.ก.) รุ่นที่ 1 ระหว่างวันที่ 23 มกราคม – 24 กุมภาพันธ์ 2555. 24-26.

ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรแล้ว ย่อมส่งผลให้ประชาชนไม่อาจให้ความเคารพเชื่อถือต่อการบังคับใช้กฎหมายนั้นเนื่องจากขาดความเชื่อถือต่อหลักกฎหมาย เมื่อกฎหมายอันถือได้ว่าเป็นกติกาและกรอบกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติตัวของคนในสังคมไม่อาจใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว สังคมนั้นก็ไม่อาจสงบสุขได้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า การกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากวัตถุอันตราย ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายนั้น มีความสอดคล้องและสมควรกับโทษที่ได้รับหรือไม่ เพียงใด มีบทบัญญัติที่มีโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายนั้น บรรดาโทษตามความผิดพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือมีโทษปรับสถานเดียว เป็นคดีที่คณะกรรมการสามารถเปรียบเทียบปรับได้ ดังนั้นแล้วผลกระทบจากการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมนั้นเกิดความเสียหายร้ายแรงต่อสภาวะแวดล้อม สุขภาพอนามัยของมนุษย์ เกิดการแปรปรวนของสภาพอากาศนั้น ย่อมเป็นการสะสมของสารพิษที่เกิดจากการทำของมนุษย์ทั้งสิ้น รวมไปถึงการเกิดการระเบิดของสารเคมีที่เป็นวัตถุอันตราย การรั่วไหลของวัตถุอันตราย รวมถึงการขนส่งวัตถุอันตรายที่ไม่มีมาตรฐานทำให้เกิดการรั่วไหลหรือเกิดอุบัติเหตุ มีการครอบครองวัตถุอันตรายที่ไม่ได้รับอนุญาตอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงได้ หากไม่มีการรักษาความปลอดภัยให้ได้อย่างเช่นคดีโคบอล 60 แต่ผู้ที่กระทำความผิดนั้นกลับได้รับโทษน้อยกว่าผลเสียหายที่เกิดขึ้นย่อมแสดงให้เห็นถึงว่าโทษดังกล่าวไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษดังที่ได้กล่าวมาได้

2.6.2 การลงโทษทางอาญา

โทษในทางอาญามีอยู่ 5 ชนิดด้วยกันมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 บัญญัติว่า โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมี ดังนี้

- (1) ประหารชีวิต
- (2) จำคุก
- (3) กักขัง
- (4) ปรับ
- (5) ริบทรัพย์สิน

โทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตมิให้นำมาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

ในกรณีผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปีได้กระทำความผิดที่มีระหว่างโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตให้ถือว่าระหว่างทางดังกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระหว่างโทษจำคุกห้าสิบปี

ซึ่งโทษในทางอาญามีลำดับแห่งความร้ายแรงของการกระทำความผิดคือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน โดยมีลักษณะที่จะบังคับแก่ผู้กระทำความผิดมี 3 ลักษณะ คือ 1.โทษ

ที่บังคับเอากับชีวิต ได้แก่ โทษประหารชีวิต 2. โทษที่บังคับเอากับเสรีภาพ ได้แก่ จำคุก กักขัง และ 3. โทษที่บังคับต่อทรัพย์สิน ได้แก่ โทษปรับ และริบทรัพย์สิน จากพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายโทษทางอาญาที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายวัตถุอันตรายนั้น ได้แก่ โทษจำคุกและโทษปรับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายไม่ได้มุ่งเน้นการลงโทษที่จะบังคับต่อชีวิตแต่อย่างไร แต่เน้นการบังคับในเรื่องเสรีภาพของผู้ที่กระทำความผิด และบังคับเอากับทรัพย์สินมากกว่า เพราะกฎหมายวัตถุอันตราย ถือเป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่งที่มีคุ้มครองและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย การลงโทษดังกล่าวก็เพื่อต้องการให้ผู้ที่กระทำความผิดได้รับโทษและหลบจำและเป็นการปกป้องคุ้มครองมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ส่งผลทำให้พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายจึงมีการควบคุมสารเคมีโดยจัดแบ่งวัตถุอันตรายตามประเภทและชนิดความอันตรายเพื่อง่ายต่อการควบคุม ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การนำเข้า การขนส่ง การมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายทั้งหลาย จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคลส่วนมากการจะรับโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายได้แก่ โทษจำคุก และปรับนั้น คงจะไม่เพียงพอต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษคือ เพื่อให้บุคคลผู้กระทำความผิดนั้นหลบจำได้ เพราะนิติบุคคลนั้นจะรับโทษจำคุกไม่ได้ผู้ที่รับโทษได้จะต้องเป็นตัวแทนของนิติบุคคล เช่น กรรมการผู้จัดการ หัวหน้าผู้จัดการ เป็นต้น หากบุคคลเหล่านั้นได้กระทำในขอบอำนาจแล้วก็พ้นจากความรับผิดชอบ เพราะโดยสภาพนิติบุคคลไม่มีตัวตน ฉะนั้นจะถูกลงโทษจำคุกไม่ได้⁷⁰ อีกทั้งนิติบุคคลนั้นมีกำลังเงินมากล้าพั้งเพียงค่าปรับตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายคงจะไม่สามารถทำให้นิติบุคคลดังกล่าวเกิดความเจ็บแสบและหลบจำได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานอื่นมาใช้กับผู้ที่กระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมด้วยอันได้แก่ วิธีการเพื่อความปลอดภัย เช่น การห้ามผู้กระทำความผิดประกอบอาชีพบางอย่างคือประกอบอาชีพที่ตนได้กระทำอยู่นั้น เป็นต้น ดังจะได้ศึกษาต่อไป

2.6.3 มาตรการแทนการลงโทษทางอาญา

เนื่องจากการกระทำผิดทางอาญามีหลายระดับและหลายประเภท จึงควรมีวิธีการลงโทษที่แตกต่างกันไปตามความสมควรแก่ระดับและประเภทของความผิดนั้น ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการคัดแยกกลุ่มของการกระทำผิดทางอาญาและบุคคลผู้กระทำความผิดทางอาญาและวางระบบการจัดการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงว่าคดีที่เป็นความผิดทางอาญาที่มีความจำเป็นถึงขั้นต้องเข้าสู่การพิจารณาของศาลนั้นควรเป็นคดีอาชญากรรมที่ร้ายแรง และบุคคลที่สมควรได้รับโทษสถานหนักถึงขั้นจำคุก

⁷⁰ บัญญัติ สุชีวะ, ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล, *บทบัญญัติ*, 33, 1(2519), 1.

นั้นควรเป็นผู้กระทำความผิดแบบร้ายแรงและเจ็ดหลายจากการได้รับโทษของตน ส่วนกรณีอื่นๆ ควรเป็นไปตามมาตรการทางเลือกที่หลากหลายและชอบด้วยกฎหมายที่สามารถอำนวยความสะดวกและความสะดวกสบายในสังคมได้โดยประหยัดเวลาและทรัพยากร อีกทั้งยังเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาที่ให้ผู้กระทำความผิดหลายจำ ไม่กลับมากระทำความผิดนั้นอีก อาจเป็นการมิให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลมากเกินไปจนความจำเป็นและเป็นการแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำ

2.6.3.1 วิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นมาตรการป้องกันผู้ที่มีสภาพเป็นอันตรายต่อสังคมไม่ให้ไปกระทำความผิดหรือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วมิให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก แนวความคิด ทฤษฎีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาบังคับใช้ สำหรับผู้ที่มีความผิดปกติทางจิต เน้นด้านการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำความผิดของบุคคลดังกล่าวมากขึ้น ซึ่งแนวความคิดและทฤษฎีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาบังคับใช้สำหรับผู้ที่มีสภาพจิตไม่ปกติ ได้แก่ ทฤษฎีป้องกันสังคม (Social defense theory) ทฤษฎีป้องกันสังคมยอมรับในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างกว้างขวาง และยังอธิบายว่าสาเหตุของอาชญากรรมเป็นการแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันออกไปในแต่ละสถานการณ์ และมองกฎหมายอาญาในแง่การป้องกันสังคม กฎหมายอาญาไม่ได้มีไว้เพื่อแก้แค้นทดแทน ทฤษฎีป้องกันสังคมใช้มาตรการก่อนการกระทำความผิดเป็นความมุ่งหมายที่จะควบคุมไม่ให้มีการกระทำความผิดขึ้นอันเป็นการป้องกันสังคม ในทางอาญาเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นปฏิกิริยาที่สังคมมีต่อการกระทำความผิดนั้นมีทั้งในด้านการปราบปรามและในด้านการป้องกัน สำหรับปฏิกิริยาในด้านการปราบปรามก็คือการลงโทษผู้กระทำความผิด ส่วนในด้านการป้องกันได้แก่ การบังคับใช้วิธีการความปลอดภัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความผิด วิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงถูกกำหนดขึ้นตามสภาพที่เป็นอันตรายซึ่งบุคคลนั้นแสดงว่าน่าจะกระทำความผิดขึ้นในอนาคต รัฐจึงต้องหาวิธีการมิให้ความผิดที่เป็นอันตรายต่อสังคมเกิดขึ้น หรือมิให้เกิดขึ้นอีกเป็นการหลีกเลี่ยงความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วิธีการเพื่อความปลอดภัย จึงหมายถึง มาตรการที่ใช้กับบุคคล เพื่อป้องกันผู้ที่มีสภาพเป็นอันตรายต่อสังคมไม่ให้ไปกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากโทษโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพบังคับ (Sanction) คือโทษเป็นสภาพบังคับที่รัฐบังคับใช้แก่บุคคลหลังจากที่บุคคลได้กระทำความผิดแล้ว แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่รัฐนำมาใช้ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดหรือมีการกระทำความผิดแล้วมิให้กลับมากระทำความผิดอีก⁷¹

⁷¹ ชลลดา เชื้อวชาญ, วิธีการเพื่อความปลอดภัยของผู้มีความผิดปกติทางจิตที่จะก่อเหตุร้ายแก่สังคม, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต), 33.

วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 มี 5 ประการดังนี้คือ 1. กักขัง 2. ห้ามเข้าเขตกำหนด 3. เรียกประกันทัณฑ์บน 4. คุ่มไว้ในสถานพยาบาล 5. ห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง สำหรับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่สามารถนำมาใช้กับความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ได้ก็คือห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง กล่าวคือ ในการกระทำความผิดอันเกี่ยววัตถุอันตรายนั้นส่วนใหญ่ผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้ประกอบการ หากวิธีการเพื่อความปลอดภัยในการห้ามผู้กระทำความผิดนั้นประกอบอาชีพที่เขากระทำอยู่อาจทำให้เขาเกรงกลัวต่อการกระทำผิดนั้นได้เพราะส่งผลต่อการทำมาหากินของตัวเอง ตามกฎหมายศาลมีอำนาจในการพิพากษาให้ลงโทษผู้ที่ศาลเห็นว่าได้กระทำความผิดโดยอาศัยการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจจะทำให้กระทำความผิดเช่นนั้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพนั้นก็มีกำหนดระยะเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่พ้นโทษไปแล้วก็ได้⁷² หากมีการกระทำความผิดซ้ำๆ กันหลายครั้ง ควรมีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยในการห้ามประกอบอาชีพที่เขาประกอบการอยู่นั้น ผู้กระทำความผิดก็จะเกรงกลัวต่อวิธีการที่ศาลบังคับใช้ไม่กระทำความผิดซ้ำอีกเพราะหากเขากระทำความผิดอีกเขาก็จะไม่สามารถประกอบอาชีพนั้นได้อีก

⁷² ประมวลกฎหมายอาญา, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 73, ตอนที่ 95 ฉบับพิเศษ, (15 พฤศจิกายน 2499), มาตรา 50, 19.

บทที่ 3

การดำเนินคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตราย

ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมไม่ใช่ความผิดที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์คนใดคนหนึ่งเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบต่อสาธารณชนโดยส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะและมีลักษณะที่รุนแรง ต่อส่วนร่วมและสิ่งแวดลอมอย่างมาก ทำให้หลายประเทศพยายามหาทางป้องกันต่อความเสี่ยงที่จะเป็นอันตรายต่อมนุษย์และสิ่งแวดลอมขึ้น โดยกำหนดบทลงโทษแก่การกระทำหรือพฤติกรรมที่มีลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดลอมได้ แม้ว่าการกระทำนั้นจะไม่ก่อให้เกิดผลของการกระทำขึ้นก็ตาม เช่น การกำหนดบทลงโทษไว้ในกรณีมีการฝ่าฝืนมาตรฐานการควบคุมมลพิษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นต้น⁷³

ความผิดทางอาญาตามกฎหมายสิ่งแวดลอมนั้น เป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อความสงบสุขและความปลอดภัยต่อประชาชน ซึ่งตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รัฐจะเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายนี้ เอกชนหรือประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ เว้นแต่ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ⁷⁴ แต่ในแนวคิดของการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิ่งแวดลอม กฎหมายสิ่งแวดลอมบางฉบับ ได้กำหนดให้ประชาชนที่แม้ไม่มีส่วนในการได้รับความเสียหายก็ให้ถือว่าเป็นผู้เสียหายได้ เช่น ตามกฎหมายโรงงาน⁷⁵ และกฎหมายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง⁷⁶ เป็นต้น แม้ว่าการกระทำความผิดดังกล่าวจะมีใช่เป็นผู้เสียหายโดยตรงตาม

⁷³ ณรงค์ ใจหาญ, การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ, ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 6, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546), 19.

⁷⁴ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, แก้ไขเพิ่มเติมโดย รศ. ณรงค์ ใจหาญ, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), 21-30.

⁷⁵ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 45, (9 เมษายน 2535), มาตรา 64, 62.

⁷⁶ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 15, (28 กุมภาพันธ์ 2535), มาตรา 51, 28.

แนวกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ตาม⁷⁷ ถือได้ว่าเป็นหลักกฎหมายที่ดีในการที่จะปกป้องรักษาคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและความผิดนั้นยอมความมิได้ หรือเป็นความผิดที่ยอมความได้และผู้เสียหายตั้งใจที่จะให้มีการดำเนินคดี ก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องโดยการนำตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไปลงโทษ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้มีบัญญัติเป็นหลักใหญ่อยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ ตำรวจมีอำนาจจับผู้ต้องหา ค้นตัวผู้ต้องหา ค้นสถานที่ ฯลฯ พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหา สอบสวนผู้ต้องหาเพื่อค้นหาความจริง หลังจากนั้นก็ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังอัยการ หากอัยการมีความเห็นว่าควรดำเนินการฟ้องก็จะฟ้องผู้ต้องหาเป็นจำเลยต่อศาลและศาลก็พิจารณาพิพากษาคดีหากเห็นว่าจำเลยผิดก็จะพิพากษาลงโทษ หากเป็นโทษจำคุกก็จะถูกส่งตัวไปรับโทษยังเรือนจำต่อไป⁷⁸

3.1 การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในทางอาญา

ในปัจจุบันในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในคดีอาญาที่เกิดขึ้นกับผู้ที่มีความเสียหายนั้น ยังไม่มีวิธีพิจารณาสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะพิเศษกว่าคดีทั่วไป เมื่อมีความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นที่เป็นคดีอาญาแล้วยังใช้วิธีพิจารณาความอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลัก ซึ่งใช้หลักการพิจารณาคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมนั้น จะต้องพิจารณาจากอำนาจในการฟ้องคดีเป็นอันดับแรก ซึ่งบุคคลที่จะฟ้องคดีอาญาต่อศาลได้นั้นจะต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 มีหลักอยู่ว่า ให้พนักงานอัยการ หรือ ผู้เสียหาย เป็นผู้ที่มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล ดังนั้น การจะดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อให้เกิดความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมได้นั้นจะต้องอาศัยหลักการในการดำเนินคดีตามที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลักและหลักการที่ผู้เสียหายจะเริ่มดำเนินคดีอาญาได้นั้น จะกระทำได้โดยการฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองหรือการร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการฟ้องคดีด้วยตนเองหรือจะร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของการเป็นผู้เสียหายด้วย กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้เสียหาย ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนด

⁷⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52, (10 มิถุนายน 2478), มาตรา 2(4), 598.

⁷⁸ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์, 2549), 15.

ไว้ใน บทนิยามตาม มาตรา 2(4) ได้บัญญัติไว้ว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6”⁷⁹ ดังนั้น บุคคลที่จะฟ้องคดีอาญาได้นั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง โดยหลักการดำเนินคดีอาญาสามารถแบ่งหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาได้ คือ กระบวนการก่อนฟ้องคดี กระบวนการหลังฟ้องคดี และกระบวนการบังคับคดีสามารถอธิบายได้ ดังนี้

3.1.1 กระบวนการก่อนฟ้องคดี

กระบวนการก่อนฟ้องคดี เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานและเป็นการเขียนฟ้องให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยกระบวนการก่อนฟ้องคดีทางอาญาจะเริ่มจากการร้องทุกข์กล่าวโทษ การสืบสวน การสอบสวน และการสั่งคดีโดยพนักงานอัยการ

ในความผิดอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น โดยหลักแล้วรัฐจะมีหน้าที่ในการดำเนินคดีเพราะความผิดที่เกิดขึ้นเป็นความผิดที่เกิดความเสียหายต่อสังคม และทำลายความสงบสุขของส่วนรวม ซึ่งรัฐมีหน้าที่ปกป้องรักษา ดังนั้น รัฐจึงต้องเป็นผู้ดำเนินการในความผิดนั้นๆ⁸⁰ เมื่อเกิดความเสียหายในทางสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นต้องมีการร้องทุกข์ตามระเบียบ และผู้ที่ร้องทุกข์ได้จะต้องเป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6” เพราะฉะนั้นบุคคลที่จะฟ้องคดีอาญาได้จะต้องเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง ซึ่งผู้เสียหายที่เกิดขึ้นในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นมักจะเป็นผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบอันเกิดจากการสะสมของสารเคมี และสารเคมีนั้นเมื่อเข้าสู่ร่างกายยังไม่อาจปรากฏอาการเจ็บป่วยหรือความเสียหายได้ในทันที ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการปรากฏอาการเจ็บป่วยหรือความเสียหายนั้น ดังนั้น การเป็นผู้เสียหายในทางสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัญหาและอุปสรรคในการฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมาย และการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่ค่อนข้างมีความละเอียดอ่อนและต้องอาศัยความรู้ทางเทคนิคเป็นพิเศษในการบรรยายฟ้อง เมื่อใดคำฟ้องมีข้อบกพร่องแล้ว ก็จะทำให้ศาลไม่รับฟ้องกระบวนการทางยุติธรรมก็จะเป็นอันยุติลง ผู้ที่ได้รับความเสียหายก็จะไม่ได้รับการรักษาเยียวยา ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายก็จะไม่ได้รับผลที่ตนได้กระทำ ซึ่งความเสียหายส่วนใหญ่ในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นความเสียหายที่เรื้อรัง และเป็นความเสียหายที่มี

⁷⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52, (10 มิถุนายน 2478), มาตรา 2(4), 598.

⁸⁰ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547),

ความรุนแรงเป็นพิเศษอาจจะไม่เห็นความเสียหายชัดเจนดังเช่นความเสียหายในคดีอาญาทั่วไป หากแต่เป็นผลกระทบที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้น หากกระบวนการพิจารณาทางสิ่งแวดล้อมมีข้อบกพร่องก็จะทำให้กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมได้

เมื่อมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษในความผิดอันเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่อเจ้าพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจแล้ว เจ้าพนักงานสอบสวนต้องเริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้าและพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดที่สามารถทำได้ เพื่อประสงค์ให้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา เพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา⁸¹ และทำความเข้าใจพร้อมๆ กับสำนวนส่งไปยังพนักงานอัยการ⁸² ยื่นฟ้องคดีต่อศาลเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ การสืบสวนเป็นการค้นหาความจริงและเป็นการค้นหาพยานหลักฐานเพื่อนำมาเป็นพยานในคดี ในความผิดอันเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมนั้นส่วนใหญ่พยานหลักฐานสำคัญมักจะอยู่ในความครอบครองของผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหาย จึงเกิดอุปสรรคในการหาพยานหลักฐานเพื่อนำเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม อีกทั้งการสอบสวนผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมก็เช่นกัน ผู้มีอำนาจในการสอบสวนเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจโดยลำพัง ซึ่งการสอบสวนคดีสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและความชำนาญเป็นพิเศษในเรื่องทางเทคนิค จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้มีความเชี่ยวชาญในทางเทคนิคทางวิทยาศาสตร์เป็นสำคัญ เพื่อที่จะทำให้การสอบสวนดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เพราะเจ้าพนักงานตำรวจเองยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ในการกระทำความผิดทางสิ่งแวดล้อม จึงเกิดความยากลำบากในการค้นหาความจริงและจะส่งผลทำให้การกระบวนการยุติธรรมที่เกิดขึ้นเกิดการผิดเพี้ยนไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงได้ เมื่อเจ้าพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการสอบสวนแล้วก็จะส่งสำนวนไปยังเจ้าพนักงานอัยการเป็นลำดับต่อไป

เมื่อเจ้าพนักงานอัยการได้รับสำนวนจากเจ้าพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจ เจ้าพนักงานอัยการก็จะทำการตรวจสอบสำนวนคดี หากพิจารณาแล้วเชื่อได้ว่า มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง ซึ่งมีความผิดต่อบทบัญญัติตามกฎหมายก็จะทำการนำคดีดังกล่าวส่งฟ้องไปยังศาลที่มีเขตอำนาจ

⁸¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52 ,(10 มิถุนายน 2478), มาตรา 130 - 131, 598.

⁸² เรื่องเดียวกัน, มาตรา 140 – 142

3.1.2 กระบวนการหลังฟ้องคดี

เมื่อศาลได้รับสำนวนคำฟ้องแล้ว อันดับแรก ศาลจะต้องพิจารณาว่าเป็นคำฟ้องที่ถูกต้องครบถ้วนตามกฎหมายหรือไม่ โดยพิจารณาจากแบบที่กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าได้ตามแบบหรือไม่ ต่อไปพิจารณาถึงคำฟ้องว่าได้บรรยายถึงรายละเอียดที่เกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดต่อกฎหมายของจำเลยและข้อเท็จจริงที่จำเลยเข้าใจว่าตนต้องรับผิดชอบด้วยเรื่องอะไรหรือไม่ ต่อไปพิจารณาว่าคำฟ้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องที่ได้ยื่นฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือไม่ และเป็นคำฟ้องที่ได้ยื่นภายในกำหนดอายุความตามกฎหมายหรือไม่ หรือฟ้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องที่ต้องห้ามมิให้ฟ้องตามกฎหมายหรือไม่ เช่น เป็นฟ้องซ้อน หรือ ฟ้องซ้ำ เป็นต้น หากศาลได้ตรวจสอบแล้ว ถ้าหากว่าสำนวนคำฟ้องดังกล่าว เป็นสำนวนคำฟ้องที่ต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด ศาลก็จะทำการไต่สวนมูลฟ้อง การไต่สวนมูลฟ้องมีเฉพาะในคดีที่ประชาชนเป็นโจทก์ฟ้องเท่านั้น หากพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีก็ไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวนมูลฟ้อง ศาลสามารถประทับรับฟ้องได้เลย การไต่สวนมูลฟ้องนั้นยังไม่ถือว่าเป็นการรับฟ้องคดีนั้นๆ เพราะหลักการตามกฎหมาย หากราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องเองแล้ว ก่อนจะประทับรับฟ้องจะต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อน ซึ่งศาลจะพิจารณาจากพยานหลักฐานที่โจทก์ได้นำเสนอมาว่าพอจะเชื่อหรืออ้างได้ว่ามี การกระทำความผิดเกิดขึ้น และหากจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหากไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะทำให้ศาลเห็นว่าน่าจะมี ความผิดเกิดขึ้น ถือว่าคดีไม่มีมูล ให้ศาลพิพากษายกฟ้องได้ แต่หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าน่าเชื่อว่าคดีมีมูลที่จะดำเนินการในชั้นศาลต่อไปได้ ศาลจะประทับรับฟ้อง ซึ่งจะมีผลทำให้คดีอยู่ใน การพิจารณาของศาลต่อไป ขั้นตอนต่อไป ผู้เสียหายหรือโจทก์จะเป็นผู้มีหน้าที่พิสูจน์โดยการนำ พยานหลักฐานเข้ามาพิสูจน์ในคดีต่อไป

การพิสูจน์ตามหลักทั่วไปแล้วจะเป็นไปตามหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 ที่ว่าผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงผู้นั้นมีภาระการพิสูจน์ ดังนั้น โจทก์เป็นฝ่ายกล่าวอ้าง ข้อเท็จจริง ดังนั้น โจทก์ย่อมเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ ความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกันย่อม เป็นไปตามหลักทั่วไปนี้ ในส่วนความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในคดีอาญา ยังไม่มีวิธีพิจารณาความ ในรูปแบบพิเศษ การพิจารณาก็ย่อมใช้หลักการพิจารณาคดีอาญาโดยใช้วิธีพิจารณาความอาญา โดย นำมาตรา 84/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้กับคดีอาญาโดยอนุโลมตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 ย่อมทำให้โจทก์มีภาระการพิสูจน์

ในคดีอาญาตามปกติจะต้องมีการพิสูจน์องค์ประกอบความผิดทุกองค์ประกอบและต้อง พิสูจน์พยานหลักฐานให้ฟังได้จนปราศจากความสงสัยอันควร ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงจึงจะ พิพากษาลงโทษจำเลยได้ มิใช่จะยอมรับบังคับตามพยานหลักฐานที่มีเหตุผลมากกว่าเหมือนอย่าง คดีแพ่งเท่านั้น ดังนั้น จึงเกิดหลักในการดำเนินคดีอาญาว่าผู้ถูกฟ้องเป็นจำเลยจะต้องได้รับการ

สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิด และในกรณีสงสัยต้องยกประโยชน์ให้แก่จำเลย หลักการนี้ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39⁸³ และหากมีบทบัญญัติที่สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยได้กระทำความผิดอันเป็นโทษแก่จำเลยนั้นมีปัญหาว่าจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 มาตรา 6 บัญญัติว่า “ผู้ใดอยู่ในวงการเล่นอันขัดต่อบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย เว้นแต่ผู้ซึ่งเพียงแต่ดูการเล่นในงานรื่นเริงสาธารณะหรืองานนักขัตฤกษ์หรือในที่สาธารณะสถาน” ข้อสันนิษฐานดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่าเป็นข้อสันนิษฐานที่เป็นโทษแก่จำเลย และเคยมีข้อโต้แย้งขึ้นสู่การพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแล้ว แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่าข้อสันนิษฐานดังกล่าวว่าไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ⁸⁴ ดังนั้นการบัญญัติข้อสันนิษฐานความผิดอาญาเบื้องต้นในลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้มีการผลกระทบการพิสูจน์ของคู่ความไปยังจำเลยที่จะต้องพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ปัจจุบันกฎหมายหลายฉบับได้มีบทสันนิษฐานความผิดอาญาเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม เนื่องจากความผิดบางประเภทหาพยานหลักฐานเบื้องต้นเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้ยากลำบาก ปัญหาการวินิจฉัยว่าข้อสันนิษฐานความผิดทางอาญาในกฎหมายนั้นจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ปัจจุบันองค์กรที่มีอำนาจวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้นแนวคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ ต.2/2494 จึงอาจจะไม่สามารถยึดถือเป็นบรรทัดฐานได้อีกต่อไป แต่ในปัจจุบันยังไม่มีกรณีพิพาทขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญจึงต้องรอดูแนวบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญต่อไป⁸⁵

ภาระการพิสูจน์ในคดีความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในทางอาญาในปัจจุบันก็เช่นเดียวกัน ภาระการพิสูจน์ก็ย่อมตกแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทย์ในการฟ้องคดี มีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงในคดีซึ่งทำให้ผู้ได้รับความเสียหายเกิดความยากลำบากในการพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลย ซึ่งการกระทำที่เกิดขึ้นนั้นแล้วแต่อยู่ในความรู้เห็นของจำเลยทั้งสิ้น และจำเลยเองก็เป็นผู้รู้ดีว่าความเสียหายดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร ดังนั้นจึงเกิดอุปสรรคและความยากลำบากต่อโจทย์ในคดีสิ่งแวดล้อมที่ได้รับบทสันนิษฐานตามกฎหมายในเรื่องภาระการพิสูจน์

⁸³ ชนาพร จิตติเดโช, ภาระการพิสูจน์ในกรณี “ข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง”, คุณภาพ, 55, 2(พฤษภาคม – สิงหาคม 2551), 104, สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2556, จาก www.library.coj.go.th

⁸⁴ คำวินิจฉัยที่ ต.2/2498, (4 มกราคม 2494).

⁸⁵ ชนาพร จิตติเดโช, ภาระการพิสูจน์ในกรณี “ข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง”, 105-106, สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2556, จาก www.library.coj.go.th

ข้อสันนิษฐานทางอาญาในลักษณะที่โทษแต่จำเลยนั้นถือได้ว่าค่อนข้างจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่ในกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่ให้ ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมากยังยอมให้มีบทสันนิษฐาน ความผิดทางอาญาได้ โดยศาลสูงของสหรัฐอเมริกาเคยวินิจฉัยว่ากฎหมายลักษณะดังกล่าวไม่ขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแต่ได้ว่าหลักไว้ว่า กฎหมายจะกำหนดข้อสันนิษฐานความผิดของบุคคลได้ ต่อเมื่อมีความเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงอย่างสมเหตุสมผลระหว่างข้อเท็จจริงที่ต้องการพิสูจน์กับ ข้อเท็จจริงที่เป็นองค์ประกอบของบทสันนิษฐาน⁸⁶

ผู้เสียหายก็จะมีหน้าที่พิสูจน์โดยการนำพยานหลักฐานเข้ามาพิสูจน์ในคดีต่อไป เพื่อให้ศาล เชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามคำฟ้องจริง หากศาลได้พิจารณาจากพยานหลักฐานแล้วเห็นว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริงตามคำฟ้อง ศาลก็มีอำนาจสั่งลงโทษจำเลยต่อไป แต่หากโจทก์ไม่ สามารถนำสืบให้ศาลเชื่อได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ศาลก็จะมีคำสั่งยกฟ้อง ก็จะให้เกิด คดีเสร็จไป หากคดีใดศาลได้พิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว จะมีผลทำให้ไม่สามารถยื่นฟ้องจำเลยใน ความผิดเดียวกันนั้นได้อีก เพราะถือว่าสิทธิในคดีอาญามาฟ้องระงับเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด ในความผิดซึ่งได้ฟ้องก่อนหน้านี้แล้ว⁸⁷ หากนำคดีกลับมาฟ้องใหม่ให้ถือว่าเป็นการฟ้องซ้ำ โดย หลักการเรื่องฟ้องซ้ำในคดีอาญา เป็นการที่กฎหมายปิดปากโจทก์มิให้จำเลยคนเดิมสำหรับการ กระทำกรรมเดียวกันอีก หากศาลมีคำพิพากษาแล้วคู่ความฝ่ายใดไม่พอใจสามารถนำคดีนั้นอุทธรณ์ หรือฎีกาต่อไปได้ ดังนั้นแล้วหากการฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่มีความซับซ้อน ซึ่งต้องอาศัย ความเข้าใจและความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ โดยประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้เสียหายมักจะขาดความรู้ ความเข้าใจในทางกฎหมาย อีกทั้งยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์ที่ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีกับผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย เพื่อ ต้องการให้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นได้รับโทษและเช็ดถูบาในการกระทำความผิดของตนเอง

⁸⁶ ชนาพร จิตติเดช, *ภาระการพิสูจน์ในกรณีมี “ข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง”*, 105, สืบค้นเมื่อ 7

มกราคม 2556, จาก www.library.coj.go.th

⁸⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52, (10 มิถุนายน 2478), มาตรา 29(4), 598.

3.2 กฎหมายควบคุมสารพิษของสหรัฐอเมริกา

กฎหมายควบคุมสารพิษ (Toxics Substance Control Act) บัญญัติขึ้นใน ค.ศ.1976 เพื่อกำหนดมาตรการควบคุมเกี่ยวกับสารเคมีในการผลิต การแพร่กระจาย การใช้ การกำจัด กฎหมายนี้มีบทบาทควบคุมผู้ผลิตที่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสูตร การใช้ และความเสี่ยงของสารแต่ละชนิดที่ได้นำเข้า ผลิต แปรรูป และขนส่ง รวมถึงข้อมูลผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้กับหน่วยงานพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และหน่วยงานนี้ก็มีอำนาจจำกัดหรือห้ามการผลิตหรือใช้สารเคมีได้

กฎหมายควบคุมสารพิษ ควบคุมสารเคมีและสารผสม สาร (Substance) เป็นสารหรือสารที่ต้องคล้ายคลึงกัน หรือการผสมรวมของหลายๆสาร ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือได้มาจากปฏิกิริยา แต่กฎหมายควบคุมสารพิษไม่ใช่บังคับกับสารอันตรายที่มีกฎหมายควบคุมเฉพาะไว้แล้ว เช่น ยาฆ่าแมลง (Pesticide) วัตถุนิวเคลียร์ อาหาร ยา และเครื่องสำอาง นอกจากนั้น กฎหมายควบคุมสารพิษใช้บังคับกับผู้ผลิต ผู้แปรรูป และ หรือผู้ขนย้ายภายในประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อใช้ภายในประเทศสหรัฐอเมริกา การส่งออกได้รับการยกเว้น ไม่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับใด เว้นแต่หน่วยพิทักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่าสารเคมีดังกล่าวก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมในประเทศ

หน่วยงานพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอาจกำหนดให้ผู้ขอทำการทดลองสารเคมีหรือสารผสม ประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพที่เกิดจากการผลิต การขนส่ง การแปรรูป การใช้หรือการทิ้งสารเคมี การทดสอบจะต้องมีความเป็นไปได้ที่สารจะก่อให้เกิดมะเร็ง ผลกระทบต่อพันธุกรรม ความผิดปกติของพฤติกรรม หรือความเสี่ยงอื่นใด เมื่อได้รับข้อมูลจากการทดสอบแล้ว หากหน่วยพิทักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่ามีความเสี่ยงเชื่อได้ว่า สารเคมีนั้นก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสี่ยงอย่างรุนแรง ภายใน 180 วัน หน่วยงานพิทักษ์สิ่งแวดล้อมต้องมีการปฏิบัติการที่จะป้องกันหรือลดความเสี่ยง และถ้าใกล้จะเกิดเหตุรุนแรงหน่วยงานพิทักษ์สิ่งแวดล้อมจะให้ศาลออกคำสั่งให้จับหรือบังคับผู้ฝ่าฝืนนั้นให้ปฏิบัติตามได้ ผู้ได้รับคำสั่งก็ต้องแจ้งรายงานการประเมินความเสี่ยงไปยังหน่วยงานพิทักษ์สิ่งแวดล้อมภายใน 90 วัน ก่อนที่จะมีการผลิตสารเคมีชนิดใหม่ หรือมีการใช้แบบใหม่ของสารเคมีที่มีอยู่แล้ว ส่วนประกอบและสูตร โครงสร้างจุดประสงค์ในการใช้ปริมาณที่ผลิตหรือแปรรูป ข้อมูลผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม การประมาณการจำนวนประชากรที่จะได้รับสารเคมีในสถานที่ทำงาน และระยะเวลาที่จะได้รับหรือสัมผัส และการจำกัดสารเคมี

หน่วยงานพิทักษ์สิ่งแวดล้อมอาจตรวจสอบหลักฐานและสถานที่ที่มีสารเคมีที่ถูกควบคุมการผลิต การแปรรูป หรือเก็บไว้ได้ และอาจขยายไปถึงหลักฐานทุกสิ่งทุกอย่างหรือยานพาหนะที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายควบคุมสารอันตราย ยกเว้นข้อมูลทางการค้า การขาย ราคา ลิขสิทธิ์ส่วนบุคคลหรือ

ข้อมูลการวิจัย นอกจากว่าเป็นข้อมูลการวิจัยเพื่อทำตามกฎหมายควบคุมสารอันตรายหากหน่วยงานพิทักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่ามีหลักฐานที่แสดงว่าการผลิต การแปรรูป การขนย้าย การใช้หรือการจัดสารเคมีอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อม จะต้องออกประกาศห้ามหรือจำกัดการผลิต การแปรรูป การขนย้ายสารเคมี ให้มีการปิดฉากหรือป้ายเตือนที่มีข้อมูลการใช้ การขนย้าย หรือการจำกัด และให้บันทึกข้อมูลของกระบวนการที่เกี่ยวข้อง ห้ามหรือมีข้อบังคับวิธีการใช้ในทางการค้า ห้ามหรือมีข้อบังคับวิธีการกำจัดสารเคมีหรือผลิตภัณฑ์ที่มีสารเคมีนั้นปนอยู่ ให้แจ้งข้อมูลอันตรายของสารเคมีให้แก่ผู้ขนย้ายและยอมให้ผู้ซื้อเปลี่ยนสารเคมีได้

การฝ่าฝืนต่อกฎหมายควบคุมสารเคมีมีโทษปรับตามจำนวนวันที่ฝ่าฝืน และโทษจำคุก รวมถึงการปรับโดยหน่วยงานพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตามจำนวนวันที่ทำผิด การลงโทษภายใต้กฎหมายนี้จะต้องกระทำภายใน 5 ปี นับแต่เกิดความผิด โดยประชาชนเป็นผู้ฟ้องร้องได้รวมถึงการฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ ได้ด้วย ผู้ฟ้องต้องมีหลักฐานพิสูจน์ว่า จำเลยก่อให้เกิดความเสียหาย แต่กรณีของโรคที่เกิดขึ้นต้องใช้ระยะเวลาในการแสดงอาการนั้น อาจพิสูจน์ให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กับเหตุที่เกิดสารพิษได้ยาก ซึ่งหากใช้วิธีการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานว่าเพียงมีพยานที่น่าเชื่อว่าสารพิษดังกล่าวเป็นสาเหตุแห่งการเกิดโรคแม้จะน้อยกว่า 50% ก็ให้มีการชดเชยบางส่วนอย่างยุติธรรมเป็นการชดเชยให้กับผู้เสียหายดีกว่าจะไม่ชดเชยเลย ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม สำหรับคดีที่เกี่ยวข้องกับจำเลยหลายคนที่เป็นกรกระทำร่วมกันหรือถือว่าเป็นการร่วมกันกระทำนั้น ต้องมีการตัดสินใจและร่วมกันกระทำ แต่การกระทำร่วมกันพิสูจน์ได้ยาก ศาลบางแห่งจะใช้หลักความรับผิดชอบตามส่วนได้ประโยชน์จากการค้าหรือส่วนแบ่งของหุ้นส่วนโดยจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบการมีส่วนร่วมกระทำ

การนับอายุความในการฟ้องร้องคดี เนื่องจากโรคที่เกิดขึ้นอาศัยระยะเวลานานกว่าจะเกิดอาการ และผู้เสียหายไม่อาจรู้ถึงสาเหตุจนกระทั่งเกิดอาการของโรคขึ้นอาศัยระยะเวลานานกว่าจะเกิดอาการ และผู้เสียหายไม่อาจรู้ถึงสาเหตุจนกระทั่งเกิดอาการของโรคขึ้นมา จนเกินกำหนดอายุความหากจะนับวันดังกล่าว ดังนั้น มลรัฐส่วนใหญ่จึงเริ่มนับอายุความนับแต่วันที่ผู้เสียหายพบว่าได้รับอันตรายหรือบาดเจ็บ หรือเมื่อบุคคลใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้พบ⁸⁸

⁸⁸ กรมควบคุมมลพิษ, “Toxic Substance” เอกสารในการสัมมนา เรื่อง การปฏิรูปกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย, ที่ศูนย์การประชุมองค์การสหประชาชาติ อาคารองค์การสหประชาชาติ กรุงเทพมหานคร, 2 ธันวาคม 2545, 2-5. อ้างถึงใน วิมล สุวรรณ, ใน ความรับผิดชอบทางแพ่งอันเนื่องมาจากวัตถุอันตราย, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), 80-82.

3.2.1 ระบบศาลของสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมไว้เป็นการเฉพาะ การฟ้องคดีและการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงดำเนินคดีที่ศาลตามปกติทั่วไป ยกเว้นในบางมลรัฐ ได้แก่ มลรัฐเวอร์มอนต์ที่มีการออกกฎหมายจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ระบบการพิจารณาแบบกล่าวหา ในระบบกล่าวหาผู้ต้องหาข้อเท็จจริงจะเป็นศาลหรือลูกขุนแล้วแต่กรณี จะทำหน้าที่อย่างเป็นทางการในการรับฟ้องพยานหลักฐานและข้ออ้างของคู่ความทั้งสองฝ่ายแล้วทำคำชี้ขาดหรือพิพากษาบนพื้นฐานข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่มีการนำเสนอโดยคู่ความแต่ละฝ่าย สหรัฐอเมริกามีการปกครองแบบสหพันธรัฐ โดยมีรัฐบาลกลาง (Federal government) กับมลรัฐ (State) ต่างก็มีการจัดตั้งศาลของตนเอง ตามเขตอำนาจที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สหรัฐอเมริกาจึงมีระบบศาลคู่ ได้แก่ ศาลรัฐบาลกลาง (Federal court system) และศาลมลรัฐ (State court system)

ระบบศาลของรัฐบาลกลาง

ศาลของรัฐบาลกลางนั้นแบ่งลำดับชั้นได้เป็น 3 ชั้น ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

ศาลชั้นต้น (District court) ศาลชั้นต้นเป็นศาลที่ทำหน้าที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยมีสืบพยาน (Trial court) และมีคำพิพากษาชี้ขาดตัดสินคดีในคดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาล (Jurisdiction) ของตน โดยทั่วไปเรียกว่า U.S. district court ซึ่งแบ่งเป็น 96 เขต (district) ในแต่ละเขตจะมี district court อย่างน้อย 1 ศาล เกือบทุกคดีที่เป็นคดีตามกฎหมายรัฐบาลกลางจะต้องทำการพิจารณาคดีที่ District court

ศาลชั้นกลางศาลอุทธรณ์ (Appeal court) ศาลอุทธรณ์เป็นศาลในลำดับชั้นที่สอง โดยแบ่งเป็น 12 ภาค (Circuit) กับ 1 เขต ได้แก่ District of Columbia (D.C.) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐบาลกลาง ศาลอุทธรณ์ในแต่ละภาคจะพิจารณาคดีอุทธรณ์จาก district court ในภาคของตน นอกจากนี้ การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองจากหน่วยงานทางปกครอง (Administrative agency) ก็ทำการพิจารณาที่ศาลอุทธรณ์ภาคนั้นๆ

ศาลสูงสุดหรือศาลฎีกา (Supreme Court) ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาเป็นศาลสูงสุด โดยจะพิจารณาคดีที่มีการฎีกาขึ้นมาจากศาลอุทธรณ์ภาคต่างๆ ในบางกรณีก็มีการสืบพยานที่ศาลฎีกาด้วย แต่ก็ทำน้อยมาก เช่น คดีที่ฟ้องดำเนินคดีเอกอัครราชทูตต่างประเทศ เป็นต้น⁸⁹

⁸⁹ คมวัชร เอื่องอ่อง, การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกา, 68-69. สืบค้นเมื่อวันที่ 28

ระบบศาลมลรัฐ

ศาลของมลรัฐนั้นไม่มีลักษณะโครงสร้างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ละรัฐก็มีระบบเป็นของตนเอง อย่างไรก็ตามทุกรัฐยังคงเดินตามโครงสร้างทั่วไปของระบบศาลรัฐบาลกลาง กล่าวคือโดยทั่วไปจะประกอบไปด้วย ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา อย่างไรก็ตาม บางมลรัฐก็มีเพียงสองลำดับชั้น ได้แก่ศาลชั้นต้น และศาลสูง

ศาลชั้นต้น ในระบบศาลมลรัฐ ศาลชั้นต้นหรือศาลที่ทำการพิจารณาโดยมีการสืบพยาน (Trial court) จะถูกกำหนดและจัดตั้งโดยมลรัฐนั่นเอง ซึ่งโดยปกติมักจะกำหนดตามเขต County โดยเรียกชื่อศาลแตกต่างกันไป อาทิเช่น Courts of common plea หรือ Courts แต่สำหรับรัฐนิวยอร์กนั้นมีเอกลักษณ์พิเศษใช้คำว่า Supreme court สำหรับศาลชั้นต้น

ศาลชั้นกลางหรือศาลอุทธรณ์ มีโครงสร้างคล้ายกับศาลอุทธรณ์ของรัฐบาลกลาง โดยเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ทั้งหลายที่มาจากศาลชั้นต้นแต่สำหรับคดีที่อุทธรณ์มาจากหน่วยงานทางปกครองอำนาจจะจำกัดลง ชื่อเรียกก็จะแตกต่างกันไปตามแต่ละรัฐ เช่น Court of appeal หรือ Superior courts

ศาลสูงสุดหรือศาลฎีกา เป็นศาลสูงสุดของทุกรัฐโดยทั่วไปจะเรียก Supreme court ในบางรัฐเป็นที่รู้จักในนาม Court of appeals มีรัฐจำนวนประมาณครึ่งหนึ่งที่คู่ความสามารถอุทธรณ์ได้สองครั้ง (อุทธรณ์และฎีกา) แต่อีกครั้งที่เหลือมีเพียงศาลอุทธรณ์เท่านั้น⁹⁰

3.2.2 บทบาทบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาพิพากษา

3.2.2.1 ทนายความ

โดยปกติแล้ว เมื่อเกิดกรณีพิพาทคู่ความซึ่งอาจเป็นเอกชนหรือเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental group) มักจะติดต่อกับทนายความก่อน ซึ่งทนายความนั้นนอกจากจะเป็นตัวแทนตัวความในศาลหรือในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการทางปกครองแล้ว บางครั้งยังทำหน้าที่เป็นผู้เจรจาด้วย อาทิเช่น ถ้าเอกชนต้องการทำโครงการพัฒนาที่ดิน แต่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้นมีความกังวลเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งสองฝ่ายต่างก็อาจจ้างทนายความเข้าไปเจรจาเพื่อหาทางเลือกหรือทางออกร่วมกัน

3.2.2.2 ลูกขุน

⁹⁰ คมวัชร เอื่องอ่อง, การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกา, 69-70. สืบค้นเมื่อวันที่ 28

ลูกขุนมีความสำคัญในการแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ลูกขุนเป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกมาโดยการสุ่มเลือกมาจากบุคคลที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ศาลนั้นตั้งอยู่ เพื่อเข้ามาตัดสินปัญหาข้อเท็จจริง ในยุคแรกประกอบด้วยลูกขุนจำนวน 12 นาย แต่ในหลายรัฐลดจำนวนลงเหลือเพียงไม่กี่นายสำหรับการพิจารณาคดีแพ่ง โดยปกติคำตัดสินของลูกขุนต้องเป็นเอกฉันท์ ทุกวันนี้ในคดีแพ่งนั้นกว่าครึ่งของมลรัฐทั้งหมดไม่ได้ยึดถือว่าต้องถึงกับเป็นเอกฉันท์ ในคดีแพ่งซึ่งโจทก์ต้องการเยียวยาในรูปของค่าเสียหาย ลูกขุนก็จะเป็นผู้พิจารณากำหนดจำนวนค่าเสียหายได้ อย่างไรก็ตาม คู่ความทั้งสองฝ่ายอาจตกลงกันสละสิทธิในการได้รับการพิจารณาโดยมีลูกขุน ซึ่งผู้พิพากษาจะเป็นผู้ตัดสินปัญหาข้อเท็จจริงและกำหนดค่าเสียหาย นอกจากนี้คดีสิ่งแวดล้อมจำนวนมาก การเยียวยาความเสียหายไปที่การรักษาความสงบสุขของสังคม โดยขอเพียงให้ศาลมีคำสั่งห้าม (Injunction) มิให้จำเลยกระทำการใดๆ อันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน แต่ไม่มีการขอค่าเสียหาย อย่างเช่นการขอให้ศาลออกคำสั่งห้ามมิให้จำเลยปล่อยน้ำทิ้งจากโรงงานโดยที่ยังไม่มีการบำบัดเสียก่อนเท่านั้น โดยไม่ได้เรียกร้องค่าเสียหาย เมื่อใดก็ตามที่ศาลได้มีคำสั่งออกไปเช่นคำสั่งห้ามตามที่ร้องขอมา คดีก็เป็นอันเสร็จ ไม่ต้องมีการพิจารณาเรื่องค่าเสียหาย ก็ไม่จำเป็นต้องมีการใช้ลูกขุนในคดีนั้น

3.2.2.3 ผู้พิพากษา

ผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นประธานในการดำเนินกระบวนการพิจารณาควบคุมการพิจารณาคัดสินปัญหาข้อกฎหมาย อาทิ ปัญหาว่า พยานหลักฐานใดสามารถรับได้ (Admissible) หรือกฎหมายใดที่จะใช้บังคับแก่คดี ซึ่งผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาในคดีนั้นจะอธิบายถึงกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีลูกขุนในรูปคำแนะนำ ในกรณีที่คู่ความสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยมีลูกขุน หรือในกรณีที่กฎหมายบางฉบับกำหนดให้ศาลทำการพิจารณาโดยไม่ต้องมีลูกขุน ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้นจะเป็นผู้ตัดสินปัญหาข้อเท็จจริงด้วย โดยปกติในศาลชั้นต้นจะมีผู้พิพากษาเพียงนายเดียวขึ้นนั่งพิจารณาในแต่ละคดีที่ทำการสืบพยาน ในศาลอุทธรณ์ผู้พิพากษาจะพิจารณาเป็นองค์คณะ โดยมีหน้าที่ทบทวนคำพิพากษาของศาลชั้นต้น และในบางครั้งก็มีการรับฟังการแถลงการณ์ด้วยวาจาจากคู่ความ

อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้พิพากษายังจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม ความเข้าใจในเรื่องวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการเยียวยาความเสียหายที่เหมาะสมแก่คดีประเภทนี้ ผู้พิพากษาศาลมลรัฐปกติมักมาจากการเลือกตั้ง แต่ก็มีส่วนหนึ่งมาจากการแต่งตั้งบ้าง ในขณะที่ผู้พิพากษาศาลรัฐบาลกลางมาจากการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดีตามคำแนะนำและยินยอมจากวุฒิสภา ผู้พิพากษาศาลรัฐบาลกลางอยู่ในตำแหน่งตลอดชีวิต ส่วนผู้พิพากษาศาล

มลรัฐมักจะมีวาระการดำรงตำแหน่ง แต่คราวละกี่ปีจะแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐ⁹¹

3.2.3 ประเภทคดีสิ่งแวดล้อม

การพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมนั้น แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การฟ้องตามคอมมอนลอว์ (Common law claim) กับการฟ้องคดีตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ออกเป็นการเฉพาะ

ในส่วนของการฟ้องตามคอมมอนลอว์นั้นส่วนใหญ่จะเป็นคดีละเมิดทั่วไป ได้แก่ การฟ้องในมูลเรื่องการบุกรุก (Trespass) การก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ (Nuisance) การกระทำละเมิดที่เป็นความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) การกระทำละเมิดโดยประมาท (Negligence) นอกจากนี้ ก็มีเรื่องการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ (Public trust doctrine) เป็นต้น

การฟ้องคดีตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ออกเป็นการเฉพาะ ได้แก่ การฟ้องคดีตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ออกมาเป็นการเฉพาะ อาทิ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ การชดเชยและความรับผิดชอบในสิ่งแวดล้อม (Comprehensive Environmental Response, Compensation and Liability Act of 1980, CERCLA) และกฎหมายว่าด้วยการรักษาและฟื้นฟูแหล่งทรัพยากร (Resource Conservation and Recovery Act, RCRA) ซึ่งมุ่งคุ้มครอง พื้นดินและน้ำ ทั้งบนดินและใต้ดิน ในบริเวณที่มีการทิ้งของเสียและวัตถุอันตรายมีพิษจนเป็นหรืออาจเป็นอันตรายแก่สุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสารพิษ (Toxic Substance Control Act) กฎหมายว่าด้วยอากาศที่สะอาด (Clean Air Act) กฎหมายว่าด้วยน้ำสะอาด (Clean Water Act) กฎหมายว่าด้วยถังกักเก็บใต้ดิน (Underground storage Tank Act, USTA) กฎหมายว่าด้วยนโยบายสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (National Environmental Policy Act) เป็นต้น⁹²

3.2.4 การร่วมมือในการดำเนินคดีแก่ผู้ก่อมลพิษในประเทศสหรัฐอเมริกา⁹³

การทำงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินคดีแก่ผู้ก่อมลพิษในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีระบบการทำงานที่แตกต่างจากระบบการทำงานของประเทศไทย ซึ่งจะได้อธิบายถึงระบบการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในสหรัฐอเมริกา ดังนี้

3.2.4.1 บทบาทของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม

⁹¹ คมวัชร เอื่องอ่อง, การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกา, 73-75, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2556 จาก http://elib.coj.go.th/Article/courtP2_5_6.pdf, 73-75.

⁹² เรื่องเดียวกัน, 75.

⁹³ ณรงค์ ใจหาญ, การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ, ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.) รุ่นที่ 6, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546), 31-38.

ประเทศสหรัฐอเมริกาความผิดที่เกิดขึ้นเกิดกับมลพิษนั้น กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติหลายฉบับโดยแยกออกเป็นความผิดที่เกี่ยวกับน้ำ อากาศ การจัดการขยะ และของเสียอันตราย เสี่ยงและความสิ้นสะท้อน แต่ในสหรัฐอเมริกาไม่ได้จัดทำประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมเหมือนในบางประเทศของยุโรปแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม สหรัฐอเมริกาได้จัดตั้งหน่วยงานกลางของสหรัฐอเมริกาเพื่อทำหน้าที่ดูแล วินิจฉัยสั่งการในการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับการปล่อยหรือทิ้งมลพิษ รวมทั้งมีอำนาจในการบังคับคดีแพ่ง คดีอาญาและคดีปกครองต่อผู้ก่อมลพิษ หน่วยงานนี้เรียกว่า United States Environmental Protection Agency (EPA) และในปี 1981 EPA ได้จัดตั้งแผนกเฉพาะสำหรับการบังคับใช้กฎหมายอาญาด้านมลพิษ โดยมีพนักงานสืบสวนสอบสวนซึ่งสามารถจับและตรวจค้นได้โดยมีหมายจับหมายค้น โดยมีจำนวนพนักงานสอบสวนมากกว่า 200 คน ในปัจจุบัน⁹⁴

การให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมนั้น มิได้จำกัดเฉพาะการจัดตั้ง EPA เท่านั้น สภาสูงของสหรัฐอเมริกา ให้ความสำคัญของการป้องกันและปราบปรามการก่อมลพิษ เพราะเห็นว่าการใช้มาตรการทางแพ่งไม่ได้ผลในการยับยั้งมากนัก จึงเพิ่มโทษการก่อมลพิษบางกรณีให้มีโทษถึงขั้นอุกฤษโทษ (Felony) และหากมีผลให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ จะมีการระวางโทษถึงสิบห้าปี เป็นต้น ส่วนโทษปรับนั้น จะมีโทษปรับถึงสองแสนเหรียญสหรัฐ⁹⁵ และในปัจจุบันความผิดต่อมลพิษนั้น มีโทษปรับตั้งแต่สองพันห้าร้อยเหรียญถึงหนึ่งล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา

ส่วน Department of Justice (DOJ) ของสหรัฐอเมริกา ได้จัดตั้งแผนกการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมทางด้านดินและทรัพยากรธรรมชาติในปี ค.ศ. 1980 และต่อมาอีกหนึ่งปี ได้จัดตั้งหน่วยที่รับผิดชอบความผิดต่อสิ่งแวดล้อมในแผนกการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้มีบุคลากรที่เฉพาะด้านในการป้องกันและปราบปรามความผิดต่อสิ่งแวดล้อมโดยมีบุคลากรที่มีประสบการณ์ทั้งในด้านกฎหมายและสิ่งแวดล้อมเข้ามาปฏิบัติงานประสานกับ EPA นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างมลรัฐและเจ้าพนักงานของรัฐ⁹⁶

ส่วนหน่วยงานสอบสวนคดีพิเศษของสหรัฐอเมริกา (FBI) ก็ได้ทำข้อตกลงเพื่อความร่วมมือในการสอบสวนคดีสิ่งแวดล้อมกับ EPA ในปี ค.ศ. 1992 เพื่อประสานความร่วมมือในการ

⁹⁴ Situ, Y. & Emmons, D., *Environmental crime: The criminal justice system's role in protecting the environment*, (London: SAGE, 2000), 13.

⁹⁵ Ibid. 11-12.

⁹⁶ Ibid, 13.

สอบสวนความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยถือเป็นความผิดที่ได้รับการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็นลำดับต้นของหน่วยงาน⁹⁷

สำหรับองค์การศาลของสหรัฐ ก็มีแนวทางในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมอยู่สองประการ กล่าวคือ ประการแรก พยายามที่จะวางหลักการกำหนดความรับผิดชอบโดยไม่ต้องพิจารณาองค์ประกอบภายใน (Mens rea) และประการที่สอง กำหนดแนวการลงโทษแก่ผู้ก่อมลพิษให้ได้รับโทษหนักและไม่ร่อนการลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิด⁹⁸

ส่วนการบังคับใช้กฎหมายอาญาของมลรัฐ ซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาคดีอาญาที่ผู้ก่อมลพิษกระทำในมลรัฐของตนได้โดยใช้กฎหมายของมลรัฐนั้น และหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในแต่ละมลรัฐก็เป็นคนละหน่วยงานของสหรัฐ การบังคับใช้มาตรการทางอาญาของมลรัฐ จะมีลักษณะที่ต้องการยับยั้งการกระทำความผิด และมีแนวโน้มที่จะลงโทษสูงแก่ผู้กระทำความผิดต่อมลพิษ เช่น ในมลรัฐ Illinois ลงโทษปรับห้าแสนเหรียญต่อวัน และจำคุก 7 ปี สำหรับการเจตนาทิ้งสารอันตราย ขณะที่ตามกฎหมายของสหรัฐ ให้ปรับเพียง ห้าหมื่นเหรียญและจำคุกไม่เกินห้าปี เป็นต้น

การสร้างเครือข่ายในการร่วมมือกันสืบสวนสอบสวนคดีสิ่งแวดล้อมในแต่ละมลรัฐ หรือในการประสานงานระหว่างเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมในระดับท้องถิ่นในหลายมลรัฐ ซึ่งการสร้างเครือข่ายนี้ มีความร่วมมือในระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบของแต่ละมลรัฐ เช่น หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม หน่วยงานสาธารณสุข พนักงานสืบสวน หน่วยงานทางด้านปกครอง และหน่วยงานด้านการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา เป็นต้น สำหรับในระดับท้องถิ่นในหลายมลรัฐ หน่วยงานอัยการ ได้รับการประสานความร่วมมือจาก เจ้าหน้าที่ตำรวจ นายอำเภอ หน่วยดับเพลิง ตำรวจทางหลวง และหน่วยเฝ้าระวังของชุมชน ในการคอยตรวจตราแจ้งเหตุการณั้กระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ความร่วมมือในการดำเนินคดี⁹⁹

⁹⁷ Situ, Y. & Emmons, D., *Environmental crime: The criminal justice system's role in protecting the environment*, 13.

⁹⁸ Ibid, 13-14.

⁹⁹ Ibid, 14-15.

3.2.5 อำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อม

3.2.5.1 ระดับสหรัฐ¹⁰⁰

EPA เป็นหน่วยงานของสหรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับทั้งทางด้านการแพ่ง อาญา และปกครอง แต่เนื่องจากในระยะแรก EPA ขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านการดำเนินคดีอาญา จึงเน้นที่การดำเนินคดีแพ่งและทางด้านการปกครองมากกว่า

ส่วน DOJ ซึ่งรับผิดชอบโดยตรงต่อการดำเนินคดีอาญา แต่ในระยะแรก ก่อนทศวรรษ 1970 ยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อความผิดที่ก่อมลพิษมากนัก จนถึงปี 1982 จึงได้ให้ความสำคัญและประสานงานกับ EPA เพื่อดำเนินคดีกับผู้ก่อมลพิษ

ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกฎหมายสหรัฐอเมริกา EPA รับผิดชอบในการตรวจตราและกำหนดว่าการกระทำใดที่ฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อม และถ้าเห็นว่าควรฟ้องคดีอาญาจะส่งเรื่องให้ DOJ เพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลสหรัฐ DOJ จะพิจารณาข้อเสนอของ EPA ที่เสนอให้ฟ้องคดีโดยทนายความในแผนกความผิดอาญาต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งจัดตั้งเป็นพิเศษ และหากเห็นว่าควรฟ้องก็จะฟ้องต่อศาล จากนั้น DOJ จะทำหน้าที่ทนายความให้แก่ EPA ส่วนเจ้าหน้าที่ของ EPA จะเข้ามาเพื่อนำเสนอข้อมูลทางด้านเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่ตรวจพบต่อศาลในกระบวนการพิจารณา อย่างไรก็ตามการดำเนินคดีในศาลนั้น ส่วนหนึ่งมีปัญหาเรื่องพยานหลักฐานที่รวบรวมมาไม่เพียงพอ ดังนั้นทาง DOJ ได้เพิ่มศักยภาพของ EPA ในการรวบรวมพยานหลักฐานโดยจัดหลักสูตรการอบรมทางด้านเทคนิคและกฎหมายให้แก่เจ้าหน้าที่ของ EPA เพื่อให้สามารถสอบสวนและหาพยานหลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ส่วนการประสานงานในการสอบสวนของ FBI กับ EPA เป็นคดีที่เกี่ยวกับการทิ้งขยะอันตราย ซึ่ง EPA จะร้องขอความช่วยเหลือจาก FBI เพื่อร่วมในการสอบสวนและมีแนวโน้มในการร่วมมือมากขึ้นในระยะหลังนี้

3.2.5.1 ระดับมลรัฐ¹⁰¹

กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ได้ให้อำนาจแต่ละมลรัฐในการออกกฎหมายภายในมลรัฐที่จะกำหนดมาตรฐานการควบคุมมลพิษในแต่ละมลรัฐเป็นพิเศษได้ และกำหนดให้มีเจ้าพนักงาน

¹⁰⁰ Situ, Y. & Emmons, D., *Environmental crime: The criminal justice system's role in protecting the environment*, 124-126.

¹⁰¹ Edwards, S.M., *Environmental criminal enforcement: efforts by the states*, In Edwards, S., Edwards, T. & Fields, C. (eds), *Environmental crime and criminality: Theoretical and practical issues*, (New York: Garland, 1996), 205-244. อ้างถึงใน ฌรงค์ ใจหาญ, ใน *การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ*, ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.) รุ่นที่ 6, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546), 33.

ของแต่ละมลรัฐในการบังคับใช้กฎหมายที่กำหนดขึ้นนี้ด้วย ในระดับของมลรัฐนั้น กฎหมายได้ให้อำนาจมลรัฐในการทำหน้าที่ตรวจตรา ติดตาม และบังคับโทษปรับ ทางปกครอง ทางอาญาและดำเนินคดีแพ่งแก่ผู้ก่อมลพิษได้

ในการดำเนินคดีอาญา ตำรวจของมลรัฐเป็นผู้ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดี และอัยการประจำมลรัฐมีหน้าที่รับผิดชอบในการฟ้องคดีอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืน ในหลายๆ มลรัฐได้กำหนดแผนกคดีอาญาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะ และประมาณครึ่งหนึ่งของสหรัฐได้มีการประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยที่มีความรู้และรับผิดชอบต่อการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้ก่อมลพิษ

จากการศึกษาวิจัยของ Edwards¹⁰² พบว่าตำรวจส่วนใหญ่ของมลรัฐได้ทำหน้าที่อย่างแข็งขันในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ โดยเฉพาะคดีการลักลอบขนส่งสารพิษอันตรายหรือการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย เป็นต้น นอกจากนี้ตำรวจในมลรัฐหลายมลรัฐได้ดำเนินคดีโดยประสานความร่วมมือระหว่างมลรัฐ รวมทั้งประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน

ส่วนตำรวจที่ทำหน้าที่ดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมเป็นตำรวจที่ทำหน้าที่ในคดีอาญาโดยทั่วไป แต่ไม่ใช่ระดับผู้บริหารของตำรวจ นอกจากนี้ ทัศนคติที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่ตำรวจในการดำเนินคดีมิใช่เป็นทัศนคติประจำสำนักงาน ส่วนใหญ่เป็นทัศนคติจากองค์กรภายนอกซึ่งอาจเป็นสำนักงานอัยการประจำมลรัฐ หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือในการตรวจสอบมลพิษ ตำรวจได้จัดหาเอง แต่การตรวจผลที่เก็บตัวอย่างมาจากมลรัฐเท่านั้นที่มีห้องตรวจสอบในหน่วยงานตำรวจ ส่วนใหญ่จะส่งไปตรวจที่หน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจเป็นของรัฐหรือเอกชนก็ได้ สำหรับการแจ้งข่าวการก่อให้เกิดมลพิษนั้น บางมลรัฐใช้การใช้เบอร์โทรศัพท์พิเศษ เพื่อแจ้งข่าว บางมลรัฐใช้รถรับแจ้งเหตุ

จากการประเมินผลการทำงานของตำรวจในแต่ละมลรัฐ พบว่าการทำงานของแต่ละมลรัฐมีไม่เท่ากัน แต่มีข้อสังเกตว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ก็คือ การที่ตำรวจได้รับการฝึกอบรมในการบังคับใช้กฎหมายซึ่งอาจเป็นการฝึกจาก EPA หรือ FBI ซึ่งทำให้สามารถเข้าใจและบังคับใช้กฎหมายได้ถูกต้อง นอกจากนี้ตำรวจแต่ละมลรัฐเองก็มีความรู้สึกรู้ว่าจะต้องมี

¹⁰² Edwards S.M. Environmental Criminal Enforcement: Efforts by the States, In S. Edwards, T.

Edwards and C. Fields (eds), *Environmental Crime and Criminality: Theoretical and Practical Issues*, (New York:

Garland, 1996), 205-244. อ้างถึงใน ณรงค์ ใจหาญ, ใน *การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ*, ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.) รุ่นที่ 6, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546),

ความร่วมมือกับองค์กรภายนอกที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้นเพื่อบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ¹⁰³

3.2.5.2 ระดับท้องถิ่น

ในการดำเนินคดีอาญาด้านมลพิษของแต่ละท้องถิ่นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นจะมีเจ้าพนักงานที่รับผิดชอบเป็นเอกเทศในการดำเนินคดี แต่โดยส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้บุคคลากรสามประเภท คือ ตำรวจหรือนายอำเภอ อัยการ และ EPA ประจำท้องถิ่นนั้น¹⁰⁴ ซึ่งเจ้าพนักงานที่ดำเนินการดังกล่าวจะได้รับงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินการจากรัฐบาลท้องถิ่น เช่น เทศบาล เป็นต้น

ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้น ตำรวจจะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการสอบสวน พนักงานอัยการจะรับผิดชอบในการฟ้องคดี และในบางท้องถิ่น ตำรวจจะมีการประสานงานกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานในหน่วยงานอื่นเพื่อตรวจตราและรวบรวมพยานหลักฐาน ส่วนพนักงานอัยการก็จะประสานงานในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและในบางท้องถิ่นก็จัดแผนกพิเศษ เพื่อฝึกบุคคลากรที่มีความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อมในการดำเนินคดีและนำเสนอพยานต่อศาล

จากการพิจารณาบทบาทและการประสานงานของเจ้าพนักงานทั้งระดับสหรัฐ ระดับมลรัฐ และระดับท้องถิ่นแล้ว เห็นว่า สหรัฐอเมริกามีกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและเพิ่มทักษะของบุคลากรให้มีความรู้ ความชำนาญ ทั้งในด้านเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ และการดำเนินการตามกฎหมาย และการจัดองค์กรในการดำเนินคดีอาญาก็ได้ปรับเปลี่ยนเป็นแผนกเฉพาะเพื่อดำเนินการให้ตรงกับความต้องการที่จำเป็นต้องมีผู้มีความรู้เฉพาะด้านทางเทคนิคของมลพิษและกฎหมายสิ่งแวดล้อมเข้ามาดำเนินการ ส่วนข้อที่เป็นข้อเด่นของการดำเนินคดีของหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ การประสานงานทำงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งในทุกระดับ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วย ซึ่งถือว่าการประสานการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินคดีแก่ผู้ก่อมลพิษ

¹⁰³ Situ, Y. & Emmons, D., *Environmental crime: The criminal justice system's role in protecting the environment*, 127-129.

¹⁰⁴ Epstein, J. & Hammett, T.M., *Law environmental response to environmental crime*, (Washington DC: National Institute of Justice, 1995), 129.

3.2.6 รูปแบบการร่วมมือในการดำเนินคดี

สภาพความจำเป็นในการที่ต้องมีการร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้นเพราะเหตุที่ว่า ในการดำเนินคดีอาญา เจ้าพนักงานที่บังคับใช้กฎหมาย เช่น EPA หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับ อนามัย การจัดการขยะหรือของเสีย มีหน้าที่ที่จะแจ้งการกระทำความผิดต่อตำรวจ เพื่อให้ดำเนินคดี ดังนั้น เจ้าพนักงานเหล่านี้จะต้องมีหน้าที่ตรวจตราและบังคับให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ หากพบว่ามีกระทำความผิด หน่วยงานเหล่านี้จะต้องทำหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน และรักษาพยานหลักฐานเหล่านี้ไว้เพื่อดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ ในการประสานงานกับตำรวจหรือพนักงานอัยการ เจ้าพนักงานเหล่านี้จะทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลทางด้านเทคนิคของมลพิษเพื่อให้เจ้าพนักงานตรวจสอบและได้หลักฐานเพื่อดำเนินคดี ดังนี้ กล่าวได้ว่า เจ้าพนักงานที่ตรวจตราในกฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้นมีใช่เจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษโดยตรง แต่เป็นเจ้าพนักงานที่เฝ้าระวังตรวจตรา และสนับสนุนทางด้านพยานหลักฐานหรือเทคนิคหรือความรู้ทางด้านมลพิษหรือการตรวจเอกสารหลักฐานบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับคดีแก่ตำรวจ หรือพนักงานอัยการ

ปัญหาของการประสานงานในการดำเนินคดีอาญาระหว่างเจ้าพนักงานที่บังคับให้เป็นไปตามกฎหมายกับเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสหรัฐอเมริกา คือ แม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้เจ้าพนักงานเหล่านี้แจ้งให้ตำรวจดำเนินคดีกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญาก็ตามแต่ในทางปฏิบัตินั้น เจ้าพนักงานเหล่านี้จะเลือกการดำเนินคดีอาญาเป็นทางเลือกสุดท้าย หลังจากที่ใช้มาตรการทางแพ่งหรือทางปกครองไม่ได้ผล ทั้งนี้เพราะเจ้าพนักงานเหล่านี้ไม่แน่ใจว่าการดำเนินคดีแก่ผู้ประกอบการที่ก่อให้เกิดมลพิษจะสามารถชนะคดีได้หากฟ้องต่อศาล เพราะการพิสูจน์ทำได้ยาก โดยเฉพาะการพิสูจน์ทางด้านวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ในบางท้องถิ่น เจ้าพนักงานเหล่านี้ ก็มีความเกรงว่าหากบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดผู้ประกอบการอาจย้ายสถานประกอบการไปที่อื่นเพราะมีต้นทุนหรือการตรวจตราที่ไม่เข้มงวด หรือในบางกรณีก็ปิดกิจการ ทำให้คนในท้องถิ่นไม่มีงานทำ ด้วยเหตุนี้ มาตรการที่เจ้าพนักงานเหล่านี้นำมาใช้กับผู้ประกอบการที่ก่อมลพิษจึงเป็นการประนีประนอมให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้และจะใช้มาตรการทางปกครองเพื่อสั่งให้แก้ไขมากกว่าดำเนินการทางอาญา ด้วยเหตุนี้ การดำเนินคดีกับผู้ก่อมลพิษจึงไม่ได้กระทำทุกกรณีที่เกิดการกระทำความผิด ซึ่งต่างจากการดำเนินคดีอาญาในคดีอื่นๆ ซึ่งผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถตรวจตราและดำเนินคดีได้เองเมื่อตรวจพบหรือมีผู้มาแจ้ง ดังนั้น จึงมีผู้ให้ความเห็นไว้ว่าประสานการทำงานระหว่างเจ้าพนักงานที่บังคับใช้กฎหมายกับเจ้า

พนักงานในกระบวนการยุติธรรมในเรื่องการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษจึงอาจไม่ได้กระทำเท่าที่ควรตามความเป็นจริง¹⁰⁵

เพื่อให้การประสานงานระหว่างเจ้าพนักงานที่บังคับใช้กฎหมายมลพิษและเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ร่วมมือกันในการดำเนินคดีอาญา สหรัฐอเมริกามีรูปแบบการประสานงานออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

3.2.6.1 The Alameda Model

รูปแบบการประสานงานของ Alameda county ของมลรัฐ California ได้กำหนดแนวทางการประสานงานไว้โดยมีข้อตกลงเป็นเอกสารไว้ ดังนี้

“ตำรวจมีหน้าที่กำหนดว่าการกระทำอย่างไรเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่ง รับผิดชอบในการเรียกและสอบปากคำพยาน ช่วยในการเก็บรวบรวมพยานวัตถุ ส่วนเจ้าหน้าที่ดับเพลิงจะเรียกเจ้าพนักงานอนามัยเพื่อเข้าไปร่วมในการตรวจสถานที่เกิดเหตุ หากมีกรณีที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทางเคมี หรือช่วยในการตรวจหาพยานเอกสารและเก็บตัวอย่างเพื่อนำไปตรวจสอบ ส่วนเจ้าหน้าที่ทางด้านสารพิษหรือสารอันตรายรับผิดชอบในการเก็บตัวอย่างและตรวจสอบสารอันตราย รวมทั้งช่วยตำรวจ เจ้าหน้าที่ดับเพลิง และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการตั้งคำถามในด้านเทคนิค และช่วยพนักงานอัยการในการเตรียมคดี”¹⁰⁶

การบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลงข้างต้น แต่ละหน่วยงานจะดำเนินการโดยอิสระ แต่จะประสานงานให้สอดคล้องกับข้อตกลงตามที่กำหนดในเอกสารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.2.6.2 The Los Angeles Model

การประสานงานระหว่างหน่วยงานตามรูปแบบที่สองนี้ ซึ่งใช้ใน Los Angeles county อยู่ภายใต้การควบคุมของ หน่วย Los Angeles County Environment Crime Strike Force โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจาก 20 รัฐ และเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมายของท้องถิ่น เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และดำเนินคดีอาญาโดยประสานข้อมูลภายใต้การควบคุมดูแลของพนักงานอัยการเป็นหลัก การประสานความร่วมมือในรูปแบบนี้ไม่มีการกำหนดข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรเหมือนในรูปแบบแรก แต่ในทางตรงกันข้าม การร่วมมือในการประสานงานของระบบนี้คือ

¹⁰⁵ Hammett, T. & Epstien, J., Prosecuting environmental crime : Los Angeles Country (Program Focus), (Washington DC: National Institute of Justice, 1993), 38. อ้างถึงใน ณรงค์ ใจหาญ, ใน การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ, ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.) รุ่นที่ 6, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546), 36.

¹⁰⁶ Ibid, 33.

การร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการในการร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินคดี ซึ่งต่างจากในรูปแบบแรก ที่เป็นการตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นทางการ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตัวแทนแต่ละหน่วยงาน เป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้การประสานงานในรูปแบบที่สองนี้ประสบความสำเร็จเพราะตัวแทน หน่วยงานใดไม่กระทำตามที่ตกลง ก็จะถูกโต้แย้งจากหน่วยงานอื่นๆ แนวทางการประสานงานของ รูปแบบที่สองนี้ได้แบ่งหน้าที่ของเจ้าพนักงานในแต่ละฝ่ายดังนี้

“เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รับผิดชอบในการสืบสวนสอบสวน เจ้าหน้าที่ทางด้านเทคนิครับผิดชอบในการประเมินความเสี่ยงของมลพิษและการรวบรวม พยานหลักฐานโดยการเก็บตัวอย่าง ณ สถานที่เกิดเหตุ ส่วนเจ้าหน้าที่ทางด้านห้องทดลอง ทำหน้าที่ ในการตรวจสอบตัวอย่าง เก็บรักษาวัตถุพยานที่ตรวจสอบเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน และจัดหา พยานผู้เชี่ยวชาญเพื่อเบิกความต่อศาลในชั้นพิจารณา”¹⁰⁷

ส่วนการตัดสินใจว่าการก่อกมลพิษนี้ควรฟ้องเป็นคดีอาญาหรือใช้การออกคำสั่งทาง ปกครอง จะดำเนินการโดยการปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการระหว่างเจ้าหน้าที่ในกระบวนการ ยุติธรรมและเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม ส่วนการก่อให้เกิดมลพิษที่ร้ายแรง ซึ่งทำโดยมิ เจตนา ตลอดจนบันทึกประวัติของผู้ก่อมลพิษ และจำนวนของสารพิษที่เกิดขึ้น จะเป็นหน้าที่ของ เจ้าพนักงานที่บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมที่จะตัดสินใจว่าจะดำเนินการต่อกรณีดังกล่าวอย่างไร

รูปแบบการประสานงานในรูปแบบที่สองนี้ได้นำไปใช้ในมลรัฐอื่นๆ ของสหรัฐอเมริกา อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ดี ในหลายมลรัฐเมื่อมีการประสานงานเช่นเดียวกับรูปแบบที่สองแล้ว ในระยะ ต่อมาได้พัฒนาความร่วมมือโดยมีข้อตกลงระหว่างหน่วยงานเพื่อกำหนดแนวทางการร่วมมือใน ระดับต่อไป ในบางมลรัฐมีการประสานงานในเบื้องต้นโดยการจัดรูปแบบที่สองนี้ แต่เมื่อได้ ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ร่วมกันจนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จึงกำหนดข้อตกลงในการ ร่วมมือกันต่อไปอย่างเป็นทางการ และจัดการประชุมปรึกษาหารือและตัดสินใจอย่างเป็นทางการ ต่อไป¹⁰⁸

การประสานงานทั้งสองรูปแบบตามที่กล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าเป็นการประสานงานโดย กำหนดภาระหน้าที่ของความรับผิดชอบของพนักงานในแต่ละหน่วยงานที่จะดำเนินการแก่ผู้กระทำ

¹⁰⁷ Hammett, T. & Epstien, J., Prosecuting environmental crime : Los Angeles Country (Program Focus), (Washington DC: National Institute of Justice, 1993), 38. อ้างถึงใน ณรงค์ ใจหาญ, ใน การประสานความร่วมมือ ในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ, ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง(บ.ย.ส.) รุ่นที่ 6, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการ ยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546), 3.

¹⁰⁸ Situ, Y. & Emmons, D., *Environmental crime: The criminal justice system's role in protecting the environment*, 144-145.

ความผิดต่อสิ่งแวดล้อมโดยกำหนดการไว้ชัดเจนว่าใครมีหน้าที่อะไร ความแตกต่างของทั้งสองรูปแบบคงเป็นเรื่องการทำข้อตกลงอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นการแต่มีหน่วยงานรับผิดชอบในการประสานงาน เพราะในแบบที่หนึ่ง เป็นการทำข้อตกลงเพื่อการประสานงาน แต่การทำงานแต่ละหน่วยงานดำเนินการเป็นอิสระ ส่วนรูปแบบที่สองไม่มีข้อตกลงเป็นทางการแต่มีหน่วยงานรับผิดชอบในการประสานงานเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการทำงานในแต่ละเรื่อง และมีการตัดสินใจโดยอาศัยสัญญาประชาคมในการร่วมกันคิดและทำงาน ซึ่งแนวทางทั้งสองรูปแบบนี้จะนำมาพิจารณาเพื่อใช้เป็นแบบในการประสานงานของเจ้าพนักงานในการดำเนินคดีของไทยต่อไป

3.3 ลักษณะของกฎหมายวัตถุอันตรายในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในบทนี้จะศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายวัตถุอันตรายของประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ รวมถึงอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องตามกฎหมาย แนวทางการบังคับใช้กฎหมายและวิธีการดำเนินคดีที่สำคัญของกฎหมายดังกล่าว เพื่อศึกษาวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของกฎหมายในเรื่องวัตถุอันตรายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีความต้นตัวในเรื่องที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวัตถุอันตรายมานาน และถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีมาตรฐานในเรื่องดังกล่าวค่อนข้างสูง ทั้งนี้เพื่อจะนำมาวิเคราะห์ และเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยในบทต่อไป

เนื่องจากระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีความแตกต่างกับประเทศไทยอย่างมาก อันเนื่องมาจากรูปแบบของรัฐที่แตกต่างกัน ดังนี้ เพื่อความเข้าใจในกฎหมายจึงจำเป็นต้องกล่าวถึงลักษณะของกฎหมายสหรัฐอเมริกาในส่วนที่มีความแตกต่างกับกฎหมายไทยด้วย

3.3.1 ระดับของกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา

ระดับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาในส่วนของกฎหมายภายในนั้น แบ่งได้ 2 อันดับ เป็นผลมาจากรูปแบบของรัฐซึ่งเป็นแบบสหพันธรัฐ อันได้แก่

3.3.1.1 กฎหมายระดับสหพันธรัฐ ซึ่งบัญญัติโดยสภาคองเกรส ซึ่งจะเป็นกฎหมายที่มักจะที่จะกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในเรื่องต่างๆ เอาไว้ ซึ่งจะมีผลผูกพันรัฐบาลแต่ละมลรัฐให้ตรากฎหมายภายในให้สอดคล้องกับกฎหมายซึ่งออกโดยสภาคองเกรส

3.3.1.2 กฎหมายระดับมลรัฐ

ดังนั้น มาตรฐานในเรื่องดังกล่าวในแต่ละมลรัฐอาจมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละท้องที่ ซึ่งในงานชิ้นนี้จะเน้นการวิเคราะห์กฎหมายอเมริกาในระดับของสหพันธรัฐเป็นหลัก

3.4 กฎหมายสาระบัตยัตติของประเทสหรัฐอเมริกาในเรื่งวตุอันตราย

ในการศีกษากฎหมายของประเทสหรัฐอเมริกาในงานชั้นนี้จะนำหลักเกณฑ์จากกฎหมายของ พรบ. วตุอันตราย ไปเปรียบเทียบกับ กฎหมายสาระบัตยัตติของประเทสหรัฐอเมริกาที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับวตุอันตรายอันได้แก่ The Toxic Substances Control Act, The Federal Hazardous Substances Act, The Hazardous Materials Transportation Control Act

ซึ่งกฎหมายที่กล่าวถึงทั้งหมดนี้เป็นกฎหมายระดับสหพันธรัฐซึ่งหากจำแนกแล้วอาจแบ่งบทบังคับได้ใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ

3.4.1 บทบัญญัติที่ให้ผู้นำผลิต นำเข้า และผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ รายงานข้อมูลตามที่กำหนดซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้แก่

The Toxic Substances Control Act

กฎหมายดังกล่าวกำหนดบัญญัติรายชื่อสารเคมีควบคุมซึ่งมีผลให้ผู้ครอบครองต้องแจ้งการครอบครองสารเคมีในบัญชียกเว้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายนี้ได้แก่ The United States Environmental Protection Agency (EPA) เนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติ กฎหมายฉบับดังกล่าวได้ให้อำนาจแก่ EPA ที่จะร้องขอให้รายงานบันทึกการเก็บรักษา การทดสอบ และข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวตุอันตรายซึ่งอาจสรุปอำนาจของ EPA จากกฎหมายฉบับนี้โดยสังเขปได้ดังนี้¹⁰⁹

3.4.1.1 Section 4 กรณีที่มีความเสี่ยงหรือ สงสัยว่าอาจเกิดความเสี่ยงต้องมีการทดสอบสารเคมีโดยผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้ประมวลผลที่มีที่พบความเสี่ยงนั้น

3.4.1.2 Section 5 การแจ้งเตือนก่อนการผลิตสำหรับ "สารเคมีใหม่" ก่อนที่จะผลิต

3.4.1.3 ให้อำนาจ EPA ในการออกกฎเกณฑ์ (SNURs) ภายใต้มาตรา 5 เพื่อควบคุมความเสี่ยงสำหรับ "สารเคมีใหม่" หรือออกกฎเพื่อป้องกันการแพร่กระจายสารของสารนั้น

¹⁰⁹ Summary of the toxic substance control Act 1976, สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2557, จาก

3.4.1.4 คู่มือรักษาล้างเก็บสารเคมี (TSCA) ที่เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่หรือ ที่ได้นำเข้าใหม่ ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งมีมากกว่า 83,000 ชนิด¹¹⁰

3.4.1.5 ร้องขอให้ผู้ที่นำเข้าหรือส่งออกสารเคมีตาม Section 12 (b) และ 13 ให้ส่งการ รายงานการรับรองและ/หรือการอื่นใด

3.4.1.6 Section 8 ร้องขอให้รายงานการเก็บบันทึกข้อมูลโดยบุคคลผู้ผลิต นำเข้า ดำเนินกระบวนการหรือแจกจ่ายสารเคมีในเชิงพาณิชย์

3.4.1.7 Section 8 (e) ผู้ผลิต (ผู้นำเข้า) ดำเนินกระบวนการหรือแจกจ่ายสารเคมีหรือ ส่วนผสม ในเชิงพาณิชย์ และผู้ที่ได้รับข้อมูลที่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่า สารดังกล่าวหรือส่วนผสมมี ความเสี่ยงที่อาจทำให้เกิดการบาดเจ็บ ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมมีหน้าที่ต้อง แจ้ง EPA เว้นแต่ EPA ได้รับแจ้งข้อมูลดังกล่าวแล้ว ทั้งนี้ EPA มีหน้าที่ต้องตรวจสอบสารเคมี อันตรายที่อยู่ใน TSCA b § 8 (e) รวมทั้งข้อมูลที่ได้รับจากการส่งด้วยความสมัครใจ โดยอุตสาหกรรม และความสนใจของประชาชน

3.4.1.8 นอกจากนี้ Section 10 ยังกำหนดให้อำนาจ EPA ในการดำเนินการและ ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐบาลกลางเพื่อ วิจัย พัฒนา และตรวจสอบตามที่จำเป็นเพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้

ทั้งนี้บทบัญญัติใน The Toxic Substances Control Act นั้นจะไม่รวมไปถึง อาหาร ยา เครื่องสำอาง และสารกำจัดศัตรูพืช ซึ่งจะถูกรับควบคุมอยู่แล้วโดยกฎหมายเฉพาะในเรื่องนั้นๆ อย่างไรก็ดี หากนำกฎหมายนี้ไปเปรียบเทียบกับ กฎหมายของสหภาพยุโรปซึ่งมีวัตถุประสงค์ เดียวกัน Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of Chemicals (REACH) จะมีความแตกต่างกันเพราะกฎหมายของสหภาพยุโรปฉบับดังกล่าวมีผลบังคับใช้มากกว่า

3.4.2 บทบัญญัติที่เกี่ยวกับฉลากของวัตถุอันตราย

The Federal Hazardous Substances Act (FHSA)

กฎหมายดังกล่าว บังคับให้ต้องมีการติดฉลากข้อควรระวังบนคอนเทนเนอร์ที่ของ ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายที่ใช้ในครัวเรือน ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถทราบวิธีจัดเก็บและวิธีใช้ ผลิตภัณฑ์เหล่านั้นที่ปลอดภัย นอกจากนั้น ยังเป็นการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลหากมี

¹¹⁰ Summary of the toxic substance control Act 1976, สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2557, จาก

อุบัติเหตุเกิดขึ้นจากสารเคมีอันตรายดังกล่าวด้วย ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายนี้ ได้แก่ the Consumer Product Safety Commission (CPSC) ซึ่งกฎหมายดังกล่าวนี้จะมุ่งเน้นการป้องกันอันตรายจากการใช้สารเคมีที่ใช้ในครัวเรือนต่อประชาชนโดยเฉพาะเด็ก และเมื่อพิจารณาถึงกฎหมายฉบับอื่นๆ ที่ให้อำนาจแก่ CPSC เป็นต้นว่า The Consumer Product Safety Act แล้วอาจกล่าวได้ว่าเป็นกฎหมายที่จัดอยู่ในกลุ่มของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคมากกว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อม

3.4.3. บทบัญญัติที่ว่าด้วยการขนส่งวัตถุอันตรายอันได้แก่

The Hazardous Materials Transportation Control Act (HMTA)

กฎหมายนี้ตราขึ้นเพื่อปรับปรุงกฎเกณฑ์ในเรื่องการขนส่งวัตถุอันตรายที่มีอยู่แต่เดิม โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการป้องกันการรั่วไหลของวัตถุอันตรายและการทิ้งวัตถุอันตราย ซึ่งเป็นอันตรายต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งหลักการและการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้อาจจำแนกได้ใน 4 ส่วน กล่าวคือ¹¹¹

3.4.3.1 วิธีการและนโยบาย (Procedures and Policies 49 CFR Parts 101, 106, and 107)

3.4.3.2 การการระบุ/จำแนกประเภทของวัตถุ/วัตถุอันตราย (Material Designations: 49 CFR Part 172) และ (40 CFR 116, Designation of Hazardous Substances)

3.4.3.3 หลักเกณฑ์ว่าด้วยบรรจุภัณฑ์ (Packaging Requirements: 49 CFR Parts 173, 178, 179, and 180)

3.4.3.4 ระเบียบปฏิบัติ (Operational Rules: 49 CFR Parts 171, 173, 174, 175, 176, and 177)

ซึ่งการฝ่าฝืนกฎหมายฉบับนี้นั้นจะมีโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบบังคับการตามกฎหมายฉบับนี้จะประกอบด้วยหลายหน่วยงานซึ่งขึ้นอยู่กับชนิดของวัตถุอันตรายและวิธีการขนส่งดังนี้

¹¹¹ Hazardous Materials Transportation Act, สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2557, จาก

ตารางที่ 3.1 ผู้รับผิดชอบบังคับตามกฎหมายฉบับนี้

หน่วยงานที่มีอำนาจ	บทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย HMTA
Research and Special Programs Administration (RITA)	กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการผลิต Container
Federal Highway Administration (FHWA)	ออกระเบียบเกี่ยวกับการขนส่งทางรถ
Federal Railroad Administration (FRA)	ออกระเบียบเกี่ยวกับการขนส่งทางราง
Federal Aviation Administration (FAA)	ออกระเบียบสำหรับการขนส่งทางอากาศ
United States Coast Guard (USCG)	ออกระเบียบสำหรับการขนส่งทางน้ำ
Pipeline and Hazardous Materials Safety Administration (PHMSA)	ออกระเบียบสำหรับการขนส่งทางท่อและกรณีที่ต้องขออนุญาตเป็นพิเศษ
Department of Energy (DOE)	ออกระเบียบสำหรับสารกัมมันตรังสี
Atomic Energy Authority (AEA)	ออกระเบียบสำหรับสารกัมมันตรังสี
Nuclear Regulatory Commission (NRC)	ออกระเบียบสำหรับสารกัมมันตรังสี
Department Of Transportation (DOT)	ออกระเบียบสำหรับวัตถุอันตรายและบังคับใช้
Environmental Protection Agency (EPA)	ออกระเบียบสำหรับวัตถุอันตรายและบังคับใช้
Occupational Safety and Health Administration (OSHA)	ออกระเบียบสำหรับการบังคับใช้
National Fire Protection Association (NFPA)	ออกระเบียบสำหรับบังคับใช้กรณีฉุกเฉิน

นอกจากนี้ในเรื่องการขนส่งวัตถุอันตรายยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น

- 1) the Hazardous Materials Transportation Uniform Safety Act
- 2) the Hazardous Materials Transportation Authorization Act

3.5 ปัญหาเกี่ยวกับการพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีวัตถุอันตรายของประเทศสหรัฐอเมริกา

3.5.1 การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ

ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนาหลักกฎหมายว่าด้วยลักษณะพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับไปเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาทำความเข้าใจ และประยุกต์ใช้กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานในหลายประเทศ ในที่นี้จะหยิบยกในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการ

รับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งพัฒนาการของกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานของสหรัฐอเมริกาได้วางหลักการเกี่ยวกับการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญไว้ว่า “ถ้าความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านเทคนิค หรือ ความรู้พิเศษเฉพาะด้านอื่น ๆ จะช่วยในการพิจารณาวินิจฉัยคดีในประเด็นข้อเท็จจริง (โดยลูกขุน) เพื่อให้เข้าใจในพยานหลักฐานหรือประเมินข้อเท็จจริงในกรณีประเด็นแห่งคดีได้ พยานบุคคลผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญไม่ว่าจะด้วยความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ การฝึกอบรม หรือ การศึกษาอาจให้การเป็นพยานหลักฐานในเรื่องนั้น ๆ ในรูปแบบของความเห็นหรือเป็นประการอื่นได้”¹¹² และต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงในปี ค.ศ.2000¹¹³ โดยข้อกำหนดในเรื่องคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญที่จะมาให้ความเห็นมีความเกี่ยวข้องและมีคุณสมบัติเพียงพอสำหรับประเด็นปัญหาต่างๆหรือไม่นั้น ต้องมีความสอดคล้องกับประเด็นปัญหาความน่าเชื่อถือของพยานและต่อมาได้มีการพัฒนาไปสู่หลักการรับฟังพยานหลักฐานที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมาคือ การทดสอบของเฟรย์ (Frye test) และการทดสอบของควัวร์เบิร์ต (Daubert test) ดังจะได้อธิบายต่อไป

The Frye standard หรือ Frye test เป็นหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญที่ใช้อยู่แต่เดิมในประเทศสหรัฐ ก่อนที่ศาลฎีกาของสหรัฐจะได้วางบรรทัดฐานใหม่ในเรื่องดังกล่าว หลักนี้เปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาได้ใช้ดุลพินิจ ในการตัดสิน แต่อย่างไรก็ดี The Frye standard ก็ยังคงใช้ในหลายมลรัฐ เช่น แคลิฟอร์เนีย, อิลลินอยส์, แคนซัส, แมริแลนด์มินนิโซตานิวยอร์ก, นิวเจอร์ซีย์, นิวยอร์ก, เพนซิลเวเนีย, และวอชิงตัน

การทดสอบของเฟรย์ (Frye test) ถูกพัฒนามาจากเหตุผลและหลักการในคำพิพากษาศาลอุทธรณ์แห่งโคลัมเบีย (District of Columbia Circuit Court) ในคดี Frye v. United States จนกลายมาเป็นหลักทั่วไปที่เป็นที่ยอมรับในการรับฟังพยานหลักฐานวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 คำพิพากษาได้วินิจฉัยปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ในการวัดความดันโลหิตเพื่อพิสูจน์การโกหกก่อนที่จะมีการใช้เครื่องจับเท็จ ไว้ว่า “การศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ยังอยู่ระหว่างขั้นคิดค้นทดลองยากแก่การกำหนดให้ชัดเจน ในช่วงที่ผลการวิจัยยังไม่อาจบอกได้แน่ชัด

¹¹² US. Federal Rules of Evidence No.702

“If scientific, technical, or other specialized knowledge will assist the trier of fact [jury] to understand the evidence or to determine a fact in issue, a witness qualified as an expert by knowledge, skill, experience, training, or education, may testify thereto in the form of an opinion or otherwise...” <Technical presentation on Scientific evidence by Prof.Paul Giannelli, Case Western Reserve University, 2002>

¹¹³ US. Federal Rules of Evidence No.702 (Amendment 2000)

“If (1) the testimony is based on sufficient facts or data, (2) the testimony is the product of reliable principle and methods, and (3) the witness has applied the principles and methods reliably to the facts of the case...” <Technical presentation on Scientific evidence by Prof.Paul Giannelli, Case Western Reserve University, 2002>

ถูกต้อง ผู้พิพากษาจะต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อรอให้ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์แขนงดังกล่าว” (General Acceptance) มีและคำพิพากษาว่า “การตรวจวัดความดันโลหิตยังไม่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์จึงไม่รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าว”¹¹⁴

The Daubert standard เป็นกฎเกณฑ์การรับฟังคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งถูกสร้างโดย ศาลฎีกาของประเทศสหรัฐอเมริกา จาก 3 คดี อันได้แก่ Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals, General Electric Co. v. Joiner และ Kumho Tire Co. v. Carmichael ทำให้ศาลรับพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนได้อย่างกว้างขึ้น

ตามทฤษฎีนี้ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการคัดกรองพยานผู้เชี่ยวชาญ ถือเป็นด่านสุดท้ายในการช่วยคัดกรองความน่าเชื่อถือตาม Rule 702 คือ 1. คำเบิกความอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและข้อมูลที่เพียงพอ 2. คำเบิกความเป็นผลจากหลักเกณฑ์และวิธีการที่เชื่อถือได้ 3. พยานผู้เชี่ยวชาญได้ปรับหลักเกณฑ์และวิธีการที่เชื่อถือได้นั้นเข้ากับข้อเท็จจริงแห่งคดี¹¹⁵

การทดสอบของควัวเบิร์ต (Daubert test) ได้ถูกพัฒนาเพิ่มเติมหลักกฎหมายของการรับฟังพยานหลักฐานวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับนับถือในคำพิพากษาของศาลในคดีต่างๆ มาจนกลายเป็นการทดสอบที่ถูกนำมาใช้พิจารณาพยานหลักฐานที่จะเข้ามาสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล จากคำพิพากษาในคดี Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals, Inc. ที่มีการฟ้องคดีกันในศาลแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียในประเด็นที่มารดาของเด็กผู้ชายใช้ยา Bendectin เรื่องเขตอำนาจศาลที่บริษัทของจำเลยเป็นผู้จำหน่ายที่มีข้อโต้แย้งกันในศาลจึงมีการโอนคดีไปที่ศาลสหพันธรัฐหลังจากที่มีการเปิดเผยพยานในนัดแรก จำเลยขอให้ศาลมีคำชี้ขาดในเบื้องต้นว่า ยาดังกล่าวมิได้เป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาและอ้างว่า พยานหลักฐานของผู้ร้องไม่อาจรับฟังได้ ประเด็นข้อพิพาทเป็นเรื่องพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของการที่สารเคมีมีผลทำให้เกิดต่อความผิดปกติของทารกในครรภ์หรือไม่ โดยมีการกล่าวอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญทางด้านการแพทย์ และด้านระบาดวิทยา ผู้มีชื่อเสียงทางด้านผลกระทบจากสารเคมีประกอบมาในคำร้อง ซึ่งมีงานวิจัย 30 ชิ้นที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา

¹¹⁴ ชนาธิป เหมือนพะวงศ์, พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), 104.

¹¹⁵ Rule 702 Testimony by experts.

If scientific, technical, or other specialized knowledge will assist the trier of fact to understand the evidence or to determine a fact in issue, a witness qualified as an expert by knowledge, skill, experience, training, or education may testify thereto in the form of an opinion or otherwise, if (1) the testimony is based upon sufficient facts or data, (2) the testimony is the product of reliable principle and methods, and (3) the witness has applied the principles and methods reliably to the facts of the case.

กับคนไข้กว่า 100,000 คน ซึ่งไม่พบว่าตัวยาดังกล่าวจะก่อให้เกิดการผิดปกติของตัวอ่อนมีข้อสรุปจากผู้เชี่ยวชาญว่า ตัวยาที่ใช้ในสามเดือนแรกของการตั้งครรภ์ไม่สามารถก่อให้เกิดอันตรายต่อทารกที่อยู่ในครรภ์แล้วเกิดมาภายหลังได้โดยผู้ร้องมิได้โต้แย้งเอกสารดังกล่าว แต่ได้นำเสนอความเห็นผู้เชี่ยวชาญแปดคนที่มีความน่าเชื่อถือ ที่ยืนยันว่าตัวยาดังกล่าวสามารถก่อปัญหาต่อทารกที่จะคลอดได้โดยอ้างถึงการทดลองในหลอดแก้วและในสัตว์ทดลองที่มีชีวิต และได้มีการสังเคราะห์เอกสารที่เคยมีการตีพิมพ์อีกครั้งหนึ่ง ได้พบความสัมพันธ์ระหว่างยาดังกล่าวกับการผิดปกติของทารกโดยตรง

ศาลมีคำตัดสินในเบื้องต้นโดยอ้างว่า พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (Scientific evidence) จะเป็นที่ยอมรับกันได้ก็ต่อเมื่อหลักฐานนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป (General acceptance) ในหมู่นักวิทยาศาสตร์หรือวงการวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยอ้างคำพิพากษาในคดีก่อนหน้านี้ จึงมีข้อพิจารณาถึงคำว่า “Generally accepted” ไว้ว่า การได้รับการยอมรับโดยทั่วไปรวมถึงการมีข้อเท็จจริงอื่น ๆ หลายประการมาประกอบกันด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของข้อเท็จจริงที่ว่า ข้อมูลดังกล่าวในวงวิชาการ ข้อมูลความรู้ความเชี่ยวชาญนั้น จะต้องมีการเผยแพร่ต่อสมาคมองค์กร หรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ในเรื่องนั้น ๆ โดยจะต้องได้รับการตรวจสอบจากกลุ่มบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในวงการเดียวกันนั้นด้วย โดยมุ่งหมายไปในการทำหน้าที่ช่วยเหลือให้ศาลได้รับฟังพยานหลักฐานที่ถูกต้องที่จะใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย¹¹⁶ คดีนี้ศาลเห็นว่า พยานหลักฐานของผู้ร้องยังไม่ได้มาตรฐานที่ควรจะเป็นเนื่องจากไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเรื่องโรคติดต่อ ข้อมูลการศึกษา การทดลองในสัตว์และข้อมูลอื่น ๆ ไม่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเหตุและผลของปัญหา รวมถึงความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญฝ่ายผู้ร้องทั้งแปดคนยังไม่เคยมีการตีพิมพ์ หรือผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการทางวิชาการมาก่อนความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญฝ่ายผู้ร้องจึงไม่สามารถรับฟังได้¹¹⁷

ต่อมาคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ (Court of Appeals for the Ninth Circuit) ได้มีความเห็นโดยอ้างอิงคำพิพากษากรณีของการทดสอบแบบ Frye test ไว้ว่า ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญที่ขึ้นอยู่กับเทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์จะไม่สามารถยอมรับได้ หากเทคนิคนั้นยังไม่

¹¹⁶ ภทรศักดิ์ วรรณแสง, เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง

“Promoting Improved Court Policies and Practices on the Environment in Thailand” : บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพฯ: 2010).

¹¹⁷ ปรัชญา บุญประเสริฐ และคณะ, แนวทางในการจัดทำระบบพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีสิ่งแวดล้อม,

โครงการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.), (กรุงเทพฯ: 2554), 88. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.tuhpp.net/?p=5340>

เป็นที่ยอมรับกันเป็นการทั่วไปในหมู่ของนักวิทยาศาสตร์หรือในวงการวิชาการของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยศาลได้ขยายความด้วยว่า ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีวิธีการวิจัยที่แปลกแยกออกไปจากระบวนการที่ทำกันตามปกติโดยพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีความน่าเชื่อถือ ไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นเรื่องที่ได้ออมรับกันเป็นการทั่วไป (General acceptance) โดยศาลอุทธรณ์อื่นๆ ที่พิจารณาถึงปัญหาของตัวยานี้ก็ได้ปฏิเสธที่จะยอมรับหลักการสังเคราะห์เอกสารที่เคยตีพิมพ์อีกครั้ง (re-analysis) มาสนับสนุนข้ออ้างที่ยังไม่ได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่หรือมิได้ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการวิชาการ ดังนั้น เมื่อไม่เคยมีการตีพิมพ์เผยแพร่หรือตรวจสอบจากคณะกรรมการทางวิชาการมาก่อน ก็ไม่อาจเรียกได้ว่า ถูกตรวจสอบจากสังคมในหมู่วิชาการนั้นๆ ได้ว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ การทำการศึกษาวิจัยเพียงเพื่อประโยชน์ในการฟ้องคดีอย่างเดียวนั้นจึงเป็นการไม่เพียงพอ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน คือ ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญฝ่ายผู้ร้องไม่สามารถรับฟังได้ ซึ่งต่อมาประเด็นของการตีความคำว่า “General acceptance” ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐานของสหรัฐอเมริกาใน “Federal Rules of Evidence No.702” ที่ผลทำให้ศาลมีบทบาทเป็นผู้ควบคุมประตูทางเข้าของพยานหลักฐานในคดี (Gatekeeping responsibility) หรือการที่ศาลใช้บทบัญญัติข้อห้ามรับฟังพยานมาตตมิให้นำพยานนั้นขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล นั่นเอง¹¹⁸

3.5.2 ปัญหาที่เกี่ยวข้องด้วยมาตรฐานการทดสอบวัตถุอันตราย

แม้ว่าใน Toxic Substances Control Act ได้กำหนดให้มีการตรวจสอบสารเคมีที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมแต่ในทางปฏิบัตินั้น EPA สามารถทำการทดสอบสารเคมีได้เพียงส่วนน้อยเท่านั้นแม้ในช่วงแรกที่ตรา Toxic Substances Control Act มีสารในท้องตลาดมากกว่า 60,000 ชนิด แต่มีเพียง 200 ชนิดเท่านั้น ที่ได้นำไปทดสอบผลกระทบที่มีต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมและจนถึงปัจจุบันมีสารเคมีมากกว่า 80,000 ชนิดในท้องตลาด แต่มีจำนวนน้อยมากที่ได้ถูกตรวจสอบผลกระทบต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม¹¹⁹ และแทนที่กฎหมายฉบับนี้จะผลักดันการพิสูจน์ให้ผู้ผลิตเองพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้ามีความปลอดภัย หากกฎหมายนี้กลับกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เป็นผู้พิสูจน์ถึงผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมหรืออาจกล่าวในอีกนัยหนึ่งว่า กฎหมายฉบับนี้ไม่ประสบความสำเร็จ

¹¹⁸ ขนธิป เหมือนพะวงศ์, พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), 119.

¹¹⁹ Safer Chemical, Healthy Families A national effort to protect families from toxic chemical, สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.saferchemicals.org/resources/tsca.html>

เท่าใดนักในการโน้มน้าวให้ผู้ผลิต ผลิตสารเคมีที่ปลอดภัย¹²⁰ และจากข้อมูลของ EPA ส่วนประกอบของสารเคมีประมาณ 20% จากทั้งหมด 80,000 ชนิดได้ถูกเก็บในฐานะความลับทางการค้า¹²¹

3.5.3 ปัญหาการกำหนดมาตรฐานในเรื่องวัตถุอันตรายของ EPA

การกำหนดค่าความปลอดภัยของวัตถุอันตรายจากหน่วยงานทางราชการในหลายกรณีมีความขัดแย้งกันเอง

3.6 บทกำหนดโทษ

การฝ่าฝืน toxic Substances Control Act (TSCA) ดังที่จะได้กล่าวต่อไปนี้มีโทษทางอาญาตาม 15 U.S.C. 2615(b) ซึ่งมีอัตราโทษ จำคุกไม่เกิน 1 ปี ปรับ \$25,000 ต่อวัน ตลอดระยะเวลาที่มีการละเมิด

3.6.1 การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม 15 U.S.C. 2603-2606, 2610 (Control of Toxic Substances); 15 U.S.C. 2681-2689 (Lead Exposure Reduction)

3.6.2 โดยจงใจหรือเจตนาฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ว่าด้วย PCBs (Polychlorinated Biphenyls) กรณีที่ครอบครองมากกว่า 0.005 % PCBs

3.6.3 โดยจงใจหรือเจตนาฝ่าฝืนไม่แจ้งสารเคมีชนิดใหม่ หรือที่เกิดจากการผลิต กระบวนการใดๆตามนิยามว่าเป็นสารชนิดใหม่ที่จะใช้

3.6.4 กรณีผู้ที่มีหน้าที่เก็บบันทึกหรือรายงานตาม TSCA (15 U.S.C. 2601-2692) ซึ่งจงใจหรือเจตนาฝ่าฝืน ซึ่งจงใจหรือฝ่าฝืนไม่ทำหน้าที่ดังกล่าว

3.6.5 กรณีได้รับการแจ้งเป็นหนังสือจาก EPA โดยชอบไปยังเจ้าของ ผู้ดำเนินการ หรือตัวแทน ผู้ต้องถูกตรวจสอบตาม 15 U.S.C. 2610 ปฏิเสธการเข้าตรวจเช่นนั้นของ EPA

¹²⁰ Safer Chemical, Healthy Families A national effort to protect families from toxic chemical, สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.saferchemicals.org/resources/tsca.html>

¹²¹ เรื่องเดียวกัน

บทที่ 4

แนวทางการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในทางอาญาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

ความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ถือเป็นความผิดตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่ง ซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันยังไม่มีวิธีพิจารณาความ โดยเฉพาะ หากเกิดคดีความผิดขึ้นก็นำเอากฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาใช้ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายที่เกิดขึ้นเป็นความผิดที่มีผลกระทบต่อความสงบสุขและความปลอดภัยต่อประชาชน ซึ่งตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รัฐจะเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎหมายนี้ เอกชนหรือประชาชนทั่วไปไม่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ เว้นแต่ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ¹²² ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายมีประเด็นปัญหาที่น่าสนใจศึกษาโดยแบ่งออกเป็น ปัญหาในชั้นพนักงานสอบสวน ปัญหาในชั้นพนักงานอัยการ และปัญหาในชั้นศาล ดังจะได้อธิบายต่อไป

4.1 ขั้นตอนในชั้นพนักงานสอบสวน

ขั้นตอนในชั้นพนักงานสอบสวนถือว่าเป็นขั้นตอนแรกของการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย การรวบรวมพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่จะสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษด้วย รวมไปถึงการสอบสวนและการตั้งข้อหาในการกล่าวโทษผู้กระทำความผิดด้วย ความผิดที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป เพราะกฎหมายได้แบ่งชนิดของการควบคุมวัตถุอันตรายไว้เป็น 4 ชนิด ซึ่งคนธรรมดาทั่วไปไม่สามารถมองแล้วรู้ได้ว่าของกลางในคดีนั้นเป็นวัตถุอันตรายหรือไม่ และหากเป็นเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ใด การครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่กำหนด หรือต้องแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ หรือต้องมีใบอนุญาต หรือเป็นวัตถุอันตรายที่ห้ามมีการผลิต การ

¹²² คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, แก้ไขเพิ่มเติมโดย รศ. ณรงค์ ใจหาญ, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), 21-30.

นำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายนั้น เพราะการต้องมีการส่งของกลาง นั้นตรวจสอบในทางวิทยาศาสตร์ และการแจ้งข้อหาให้กับผู้ที่กระทำความผิดในปัจจุบันของพนักงานสอบสวนยังไม่ครอบคลุมเพราะว่าเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหากผู้ครอบครองหรือผู้ผลิตไม่มีใบอนุญาตก็จะแจ้งความผิดฐานไม่มีใบอนุญาตในการครอบครอง หรือหากวัตถุอันตรายชนิดนั้นไม่มีฉลากก็จะแจ้งข้อหาในความผิดไม่มีฉลากที่ต้องตามกฎหมาย โดยไม่ได้แจ้งข้อหาให้รวมไปถึงวัตถุอันตรายนั้นเป็นวัตถุอันตรายที่ผิดมาตรฐานหรือไม่ เพราะพนักงานสอบสวนก็ไม่สามารถทราบโดยทันทีได้ว่าของกลางนั้นเป็นวัตถุอันตรายที่ผิดมาตรฐานหรือไม่รวมถึงบางครั้งในการแจ้งข้อหาผู้ครอบครอง โดยไม่ได้รวมถึงผู้ที่ผลิต หรือผู้ที่นำเข้าวัตถุอันตรายนั้นด้วยว่าได้กระทำไปผิดมาตรฐานหรือไม่ ดังนั้นในชั้นพนักงานสอบสวนจึงมีปัญหาค่อนข้างมากในศึกษาคือ ประเด็นการตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวน และประเด็นปัญหาการตรวจสอบของกลางที่เป็นวัตถุอันตรายในหน่วยงานที่รับผิดชอบดังจะได้อธิบายต่อไป

4.4.1 ประเด็นการตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวน

ขั้นตอนของพนักงานสอบสวนถือเป็นขั้นตอนแรกการดำเนินคดีทางกระบวนการยุติธรรม ซึ่งกฎหมายได้ให้ความสำคัญของการสอบสวนไว้ว่า ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนความผิดนั้นการ¹²³ กระบวนการดำเนินคดีอาญาเริ่มตั้งแต่การสืบสวน¹²⁴ เพราะการสืบสวนนั้นถือว่าเป็นเครื่องมือของพนักงานสอบสวนอย่างหนึ่ง อีกทั้ง การสืบสวนยังเป็นเครื่องมือช่วยในการสอบสวนให้เกิดประสิทธิภาพ เนื่องจากการสืบสวนเป็นการแสดงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เพื่อที่จะได้ทราบว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ มีพยานหลักฐานเพียงใด ที่พนักงานสอบสวนจะได้ดำเนินการรวบรวมหลักฐานทั้งหมด เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด เพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องต่อศาลและลงโทษต่อไป วัตถุประสงค์ในการสืบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอยู่ 2 ประการคือ¹²⁵

¹²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52, (10 มิถุนายน 2478), มาตรา 120, 598.

¹²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(10) บัญญัติว่า สืบสวน หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

¹²⁵ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, คู่มือสอบและการปฏิบัติงาน กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (กรุงเทพฯ: พิมพ์อักษร, 2545), 80.

1. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งอาจจะเป็นการสืบสวนก่อนที่จะมีความผิดเกิดขึ้น ในการระงับป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

2. เพื่อจะทราบรายละเอียดแห่งความผิดโดยอาจจะเป็นการสืบสวนขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุ เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานในคดี โดยถือว่าเป็นกลไกอันสำคัญเพื่อจะรู้ตัว

ผู้กระทำความผิด ซึ่งพนักงานสอบสวนจะได้ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษต่อไป

การสืบสวนถือได้ว่าเป็นเครื่องมือของพนักงานสอบสวนอย่างหนึ่งเพราะเมื่อมีการร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานว่ามีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น และทำให้เกิดความเสียหายซึ่งจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม เจ้าพนักงานตำรวจก็จะต้องทำการสืบสวนก่อนเป็นอันดับแรกเพื่อเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นต้น

การสอบสวน เป็นกระบวนการที่พนักงานสอบสวนได้กระทำไปในการรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งการใช้มาตรการบังคับต่างๆ เช่น หมายเรียก การจับ การค้น ควบคุม การปล่อยชั่วคราว ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวก็เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ในการสอบสวนพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติภายใต้กรอบของบทบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจไว้โดยเคร่งครัด โดยให้พึงระลึกเสมอว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุด¹²⁶ อำนาจในการสอบสวนคดีอาญาเป็นการใช้อำนาจของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง การสอบสวนได้ถูกบัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ¹²⁷

1. เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริง ว่ามีมูลเหตุของการกระทำเป็นเช่นไร และมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจริงหรือไม่

2. เพื่อพิสูจน์ความผิด เมื่อฟังข้อเท็จจริงว่ามีมูลเหตุของการกระทำเป็นความผิดทางอาญาจริง พนักงานสอบสวนก็จะรวบรวมพยานหลักฐานมายืนยันพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดให้ได้ มิฉะนั้น ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดก็ต้องปล่อยตัวไป

¹²⁶ วงศ์สกุล กิตติพรหมวงศ์, ปัญหาทางกฎหมายในการสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547, ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 14, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม, 2553), 48-50.

¹²⁷ จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช, การกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวน, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 1.

3. เพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ เมื่อมีพยานหลักฐานมายืนยันการกระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนก็ต้องจัดการให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดมา หากหลบหนีไปก็จัดการออกหมายจับเพื่อให้ได้ตัวมา เพื่อจะได้นำส่งพนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลต่อไป

ในการดำเนินคดีอาญาทางด้านสิ่งแวดล้อม เริ่มต้นคดีโดยการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนเป็นองค์กรแรกที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับความคิดที่เกิดขึ้น ซึ่งพนักงานสอบสวนดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อส่งสำนวนให้พนักงานอัยการในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ตามกฎหมายได้กำหนดห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน¹²⁸ ในกรณีที่มีการร้องทุกข์จากผู้เสียหายและพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนขั้นตอนนี้ถือว่ามีความจำเป็นและมีความสำคัญมากเพราะเป็นขั้นตอนของการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะใช้ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดนั้น ดังนั้น พนักงานสอบสวนผู้ทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานจะต้องมีความรู้ความชำนาญในเรื่องของการพิสูจน์พยานหลักฐานในด้านนี้เป็นอย่างดี¹²⁹ เพื่อที่จะให้การสอบสวนและการรวบรวมพยานหลักฐานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนใหญ่คดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายเกิดขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนเข้าไปตรวจในพื้นที่หรือมีการร้องเรียนมาจากประชาชนนั่นเอง

ในการสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญามักจะกระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจ หรือ เจ้าพนักงานของรัฐในกรณีที่กฎหมายบางฉบับได้ให้อำนาจไว้ การสอบสวนในคดีสิ่งแวดล้อมกรณีวัตถุอันตรายก็เช่นกัน เจ้าพนักงานตำรวจก็มีหน้าที่ในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐาน แต่ความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญามีลักษณะที่พิเศษไปจากคดีอาญาทั่วไป จึงมีความจำเป็นต้องอาศัยผลการตรวจพิสูจน์จากทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก และในการพิเคราะห์จากสถิติในการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าว มักจะไม่ปรากฏพยานบุคคลเหมือนการรวบรวมพยานในคดีอาญาโดยทั่วไป แต่เป็นการรวบรวมพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจสอบจากห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นพยานเอกสารและพยานวัตถุ¹³⁰ ในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พนักงานสอบสวนจะต้องทำการส่งของกลางในคดีตรวจในหน่วยงานที่รับผิดชอบว่าเป็นวัตถุ

¹²⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52, (10 มิถุนายน 2478), มาตรา 120, 598.

¹²⁹ ฐิติพร กุหลาบเพชรทอง, สถิติในการดำเนินคดีอาญาขององค์กรเอกชน ศึกษากรณีเฉพาะคดีสิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), 30.

¹³⁰ ณรงค์ ใจหาญ, ความผิดและการดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อมลพิษ, วารสารนิติศาสตร์, 31, 4(ธันวาคม 2554), 268.

อันตรายหรือไม่ หากเป็นจะเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่เท่าใดเสียก่อน ซึ่งเจ้าพนักงานสอบสวนในปัจจุบันยังขาดความรู้ทางด้านนี้ อันเนื่องมาจากพนักงานสอบสวนไม่ได้มีหลักสูตรไว้ในการเรียนการสอนลักษณะทางวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการตรวจพิสูจน์หลักฐานที่เกิดขึ้นในคดีสิ่งแวดล้อมที่เป็นความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ในความผิดที่เกิดขึ้นกรณีวัตถุอันตราย มีแต่เพียงการเรียนการสอนที่เป็นกฎหมายเพียงเท่านั้น

ตัวอย่างการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย

เมื่อวันอังคาร ที่ 18 มีนาคม 2557 เวลาประมาณ 6.00 น. สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ร่วมกับตำรวจกองปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเข้าตรวจค้นโรงงานไม้ทราบชื่อ โดยมีพื้นที่ประมาณ 200 ตารางวา ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลคลองหก อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยได้สืบทราบมาว่าเป็นสถานที่ลักลอบผลิตวัตถุอันตรายและปุ๋ยเคมีโดยมิได้รับอนุญาต จากการเข้าไปตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ พบว่า ภายในโรงงานดังกล่าวมีการผลิตปุ๋ยและวัตถุอันตรายโดยมิได้รับอนุญาต ผลิตปุ๋ยเคมีและวัตถุอันตรายปลอม ผลิตปุ๋ยเคมีและวัตถุอันตรายที่ต้องขึ้นทะเบียนแต่มิได้ขึ้นทะเบียน มีไว้ในครอบครองวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ซึ่งห้ามผลิต ห้ามใช้ ห้ามจำหน่ายและห้ามมิไว้ในครอบครอง และผลิตสินค้าเพื่อขายแต่จัดทำฉลากไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้อายัดวัตถุอันตรายปลอมและปุ๋ยปลอม พร้อมอุปกรณ์การผลิต ได้แก่ ฉลากวัตถุอันตราย ถึงพลาสติกบรรจุวัตถุอันตรายและรถยก รวมมูลค่ากว่า 20 ล้านบาท¹³¹

พนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อหากับผู้กระทำความผิด คือ ความผิดฐานผลิต มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 โดยวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 กฎหมายได้ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง¹³² เว้นแต่กฎหมายจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น และความผิดฐานจัดทำฉลากไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2557 เวลา 18.00 น. เจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคกองบังคับการตำรวจกลาง (บก.ปคบ) ได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมวิชาการ นำหมายค้นศาลจังหวัดนนทบุรี ตรวจค้นบ้านเลขที่ 81/81 หมู่บ้านมิตรประชาวิลล่า โครงการ 15 ซอย 9 ถนนบางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี พบนายธนาวัฒน์ สันเคราะห์ อายุ 25 ปี แสดงตนเป็นผู้ดูแลสถานที่ดังกล่าว ผลการ

¹³¹ รายงานพิเศษเรื่อง เชื้อดโรงงานเถื่อนผลิตปุ๋ย วัตถุอันตรายปลอม, สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.ryt9.com/s/nnd/1858945>

¹³² พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 18 (4), 21.

ตรวจค้น พบสินค้าทางการเกษตร คือ 1.สารเคลือบใบ ชื่อ ที-เค-ตอล ขนาดบรรจุ 5 ลิตร จำนวน 198 แกลลอน 2.ผลิตภัณฑ์เคมีเกษตร ชื่อจัมโบ้เจ็ดจรวด 9 ขึ้น จำนวน 3,216 ขวด 3.ผลิตภัณฑ์สารกำจัดหนู ชื่อ M.U.A. จำนวน 1,080 กระป๋อง และตรวจค้นพบผลิตภัณฑ์วัตถุอันตราย คือ 1.สารกำจัดวัชพืช ชื่อ พาราควอด ขนาดบรรจุ 5 ลิตร จำนวน 12 แกลลอน 2.สารกำจัดวัชพืช ชื่ออะลาคลอร์ ขนาดบรรจุ 1,000 ซีซี จำนวน 36 ขวด 3.สารหนู ชื่อ ซิงก์เอ็น จำนวน 1,080 กระป๋อง 4.สารหนู ชื่อ แยกคำ จำนวน 300 ขวด ระหว่างจับกุมผู้ถูกจับยอมรับว่า ผลิตภัณฑ์บางอย่างไม่ได้ขออนุญาตเป็นผู้ผลิตหรือครอบครองวัตถุอันตราย จึงได้แจ้งข้อหาว่า ผลิตภัณฑ์ที่ควบคุมฉลากโดยมีฉลากแต่การแสดงผลฉลากนั้นไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ผลิตเพื่อจำหน่ายและมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาต สืบเนื่องมาจากการที่ประชาชนร้องเรียนผ่านสายด่วน 1135 ว่ามีการผลิตลักลอบผลิต และจำหน่ายวัตถุอันตรายปลอม¹³³

พนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิดคือ มีการแสดงฉลากไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด และความผิดฐานผลิต จำหน่าย และมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาต

เมื่อวันอังคารที่ 27 พฤษภาคม 2557 คณะกรรมการอาหารและยาได้รับเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภคว่า บริษัท หลาน ไค ชิน หยวน ฟา จำกัด เลขที่ 25/3 หมู่ที่ 4 ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี มีการลักลอบนำเข้ายาเกินยุงผิดกฎหมาย โดยจากการตรวจสอบพบยากันยุง Lao Jun ลักษณะเป็นกล่องสี่เหลี่ยม ฉลากแสดงภาษาจีน ระบุส่วนประกอบสำคัญของสารเมเพอร์ฟลูทริน (Meperfluthrin) 0.05% เจ้าหน้าที่ยึดของกลาง จำนวน 21,000 กล่อง มูลค่า 500,000 บาท คณะกรรมการอาหารและยาได้รับกับเจ้าหน้าที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับผู้บริโภค ได้ทำการล่อซื้อยาจุดกันยุงดังกล่าว¹³⁴

เจ้าหน้าที่ได้แจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิดคือ นำเข้าวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 โดยมิได้ขึ้นทะเบียน

จากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นสามารถนำมาวิเคราะห์การตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวนได้ดังนี้

จากการตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวนจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีการตั้งข้อหาในเรื่องข้อกำหนดในการควบคุมวัตถุอันตรายแต่ละชนิด โดยแบ่งการควบคุมออกเป็น 4 ชนิดการควบคุม

¹³³ ข่าวการจับกุมผลิต จำหน่าย และมีไว้ในครอบครองวัตถุอันตรายโดยไม่ได้รับอนุญาต, สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2557, จาก <http://paidoo.net/article/1121482.html>

¹³⁴ คณะกรรมการอาหารและยาปล่อยจับพ่อค้าขายยากันยุงจีนใส่สารไม่รับรอง, สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2557, จาก <http://www.ryt9.com/s/tpd/1905687>

โดยวัตถุล้านรายชนิดที่ 1 มีไว้ในความครอบครอง ผลิต นำเข้า ส่งออกได้ แต่ต้องปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ ตามมาตรา 21 วัตถุล้านรายชนิดที่ 2 หากจะผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง โดยจะต้องแจ้งการดำเนินการต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามเวลาที่กำหนด ตามมาตรา 22 วัตถุล้านรายชนิดที่ 3 หากจะผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 23 ซึ่งวัตถุล้านรายชนิดนี้จะต้องดำเนินการขอใบอนุญาตในการที่จะ ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง มีกำหนดขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนด และวัตถุล้านรายชนิดที่ 4 กฎหมายห้ามโดยเด็ดขาดในการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในความครอบครอง เว้นแต่กฎหมายจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น¹³⁵ ส่วนใหญ่ผู้กระทำความผิดจะมีความผิดในการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือครอบครองซึ่งวัตถุล้านรายชนิดที่ 3 และ ชนิดที่ 4 เพราะวัตถุล้านรายชนิดที่ 3 และที่ 4 มีอันตรายมากกฎหมายจึงมีการคุ้มครองบุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อมโดยการกำหนดรายชื่อวัตถุล้านรายให้อยู่ในการควบคุมระดับความอันตรายใดเป็นอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวัตถุล้านรายโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจในการสั่งแก้ไขรายการและทะเบียนวัตถุล้านรายได้ตามความจำเป็น¹³⁶

อีกข้อหาหนึ่งที่พนักงานสอบสวนจะตั้งข้อหากับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุล้านรายคือ การแสดงฉลากไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด การควบคุมการโฆษณาวัตถุล้านรายให้เป็นไปตามการคุ้มครองผู้บริโภคและเพื่อประโยชน์ในการควบคุมโฆษณาให้ถือว่าวัตถุล้านรายที่มีการกำหนดฉลากตามมาตรา 20 (1) เป็นสินค้าที่มีการควบคุมฉลากโดยคณะกรรมการควบคุมฉลากตามกฎหมายดังกล่าวอนุโลม

ซึ่งการสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวน ในบางกรณีการจะเรียกตัวผู้จำหน่าย ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าสินค้า มาสอบสวนต้องอาศัยจากฉลากที่ติดอยู่กับข้างขวดที่เป็นพยานหลักฐานในความคิดนั้น บางกรณีเมื่อตรวจสอบดูแล้วชื่อของตัวแทนจำหน่าย ผู้ผลิต ผู้นำเข้าดังกล่าวไม่มีอยู่จริงหรือเป็นชื่อปลอมทำให้ไม่สามารถเรียกบุคคลดังกล่าวมาสอบสวนหาความจริงได้ ดังนั้นแล้วเมื่อผู้ที่รับโทษไม่มีตัวตนอยู่จริงก็ไม่สามารถดำเนินคดีในขั้นตอนต่อไปได้

การเข้าจับกุมหรือแจ้งข้อหาในการกระทำความผิด เป็นเรื่องที่ยากลำบากจะเป็นความผิดเฉพาะ ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติอันเกี่ยวกับวัตถุล้านรายโดยเฉพาะหากเจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้ความชำนาญในด้านวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับวัตถุล้านรายว่า ของกลางที่เข้าตรวจพบนั้นเป็นวัตถุล้านรายจริงหรือไม่ และเป็นวัตถุล้านรายที่อยู่ในการควบคุมชนิดที่เท่าใด และวัตถุล้านรายชนิด

¹³⁵ พระราชบัญญัติวัตถุล้านราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 44, 21.

¹³⁶ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 39

นั่นถือว่าเป็นวัตถุอันตรายปลอม¹³⁷ หรือไม่ หรือการพิสูจน์ในเรื่องของกลางนั้นเป็นของกลางที่เป็นวัตถุอันตรายที่ผิดมาตรฐาน¹³⁸ หรือไม่ หรือถือว่าเป็นวัตถุอันตรายที่เสื่อมคุณภาพ¹³⁹ หรือไม่นั้น ทำให้การตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวนต้องอาศัยการตรวจพิสูจน์ของผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์และข้อมูลในทางวิทยาศาสตร์ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาในการส่งตรวจของกลาง การตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่จะเป็นการตั้งข้อหาที่เห็นได้ชัดเจนในการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในตอนนั้น เช่นการตั้งข้อหาวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือมีวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ไว้ในความครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต และมีการติดฉลากวัตถุอันตรายโดยไม่ถูกต้องและไม่เป็นไปตามมาตรฐานเป็นต้น อีกทั้งการตั้งข้อหาพนักงานสอบสวนกับผู้ครอบครอง ณ เวลาที่ตรวจพบ โดยไม่ได้สืบทราบจนถึงผู้นำเข้าวัตถุอันตรายที่เป็นแหล่งใหญ่ในการผลิตหรือนำเข้าวัตถุอันตรายชนิดนั้นเพื่อที่จะได้ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่ถือว่าเป็นต้นทางของการกระทำผิดได้ เหตุผลอันเนื่องมาจากการติดฉลากไม่ถูกต้อง ในเรื่องของแหล่งข้อมูลของการนำเข้า และการผลิต บางครั้งฉลากที่ติดไว้มีข้อมูลอันเป็นเท็จจริงพนักงานสอบสวนก็ไม่สามารถสืบหาผู้กระทำความผิดต้นทางได้ ส่งผลต่อการตั้งข้อหาที่จะเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้

¹³⁷ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 47 วัตถุอันตรายหรือสิ่งดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นวัตถุอันตรายปลอม

- (1) สิ่งที่ทำเทียมวัตถุอันตรายแต่ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน
- (2) วัตถุอันตรายที่แสดงชื่อว่าเป็นวัตถุอันตรายอื่น หรือแสดงกำหนดเวลาที่วัตถุอันตรายหมดอายุการใช้เกินความเป็นจริง
- (3) วัตถุอันตรายที่แสดงชื่อหรือเครื่องหมายของผู้ผลิตหรือที่ตั้งของสถานที่ผลิตซึ่งมิใช่ความจริง
- (4) วัตถุอันตรายที่แสดงว่าเป็นวัตถุอันตรายที่ขึ้นทะเบียนไว้ซึ่งมิใช่ความจริง
- (5) วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้น โดยมีสาระสำคัญน้อยหรือมากกว่าเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนตามมาตรา 20 (3) ในระดับที่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ โดยความเห็นของคณะกรรมการกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

¹³⁸ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 48 วัตถุอันตรายดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน

- (1) วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้น โดยมีสาระสำคัญน้อยหรือมากกว่าเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนตามมาตรา 23 (3) แต่ไม่ถึงระดับที่กำหนดตามมาตรา 47 (5)
- (2) วัตถุอันตรายที่ผลิตขึ้น โดยมีความบริสุทธิ์ สิ่งเจือปน หรือลักษณะอื่นที่มีความสำคัญต่อคุณสมบัติของวัตถุอันตรายผิดไปจากเกณฑ์ที่กำหนดหรือที่ขึ้นทะเบียนไว้

¹³⁹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 49 วัตถุอันตรายดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นวัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพ

- (1) วัตถุอันตรายที่หมดอายุการใช้ตามที่แสดงไว้ในฉลาก
- (2) วัตถุอันตรายที่แปรสภาพจนมีลักษณะเช่นเดียวกับวัตถุอันตรายปลอมตามมาตรา 47 (5) หรือวัตถุอันตรายผิดมาตรฐาน

4.4.2 ประเด็นปัญหาการตรวจสอบของกลางที่เป็นวัตถุอันตราย

ประเด็นการตรวจสอบของกลางชนิดนั้นๆว่าเป็นวัตถุอันตรายหรือไม่ พนักงานสอบสวนที่เข้าทำการจับกุมจะต้องส่งของกลางดังกล่าวไปตรวจยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2556 ได้มีหน่วยงานผู้รับผิดชอบควบคุมวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 อันได้แก่ (1.) กรมวิชาการเกษตร (2.) กรมประมง (3.) กรมปศุสัตว์ (4.) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (5.) กรมโรงงานอุตสาหกรรม (6.) กรมธุรกิจพลังงาน ในการจับกุมและยึดของกลางในคดีได้พนักงานสอบสวนจะต้องทำการส่งของกลางตรวจก่อนว่าของกลางชนิดนั้นเป็นวัตถุอันตรายหรือไม่หากเป็นจะเป็นของกลางชนิดที่เท่าใด ซึ่งการส่งตรวจของกลางพนักงานสอบสวนจะต้องทำการส่งของกลางไปตรวจยังหน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบในวัตถุอันตรายชนิดนั้นๆ เพราะหากส่งของกลางผิดหน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบแล้ว หน่วยงานที่ไม่อำนาจรับผิดชอบของกลางชนิดนั้นก็จะไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบของกลางแต่อย่างใด พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะต้องนำส่งตรวจอีกครั้งให้ตรงกับหน่วยงานที่รับผิดชอบตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมว่าด้วยเรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2556 หากพนักงานสอบสวนส่งของกลางผิดหน่วยงานแล้วก็จะเกิดปัญหาและความล่าช้าส่งผลกระทบต่อคดีได้ โดยจะเข้าหลักที่ทุกคนคุ้นหูที่ว่ากระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้าคือความไม่ยุติธรรมได้ (Justice delayed is justice denied)

ของกลางในคดีที่เป็นวัตถุอันตรายเป็นพยานหลักฐานอันสำคัญที่จะสามารถพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้ ดังนั้นการส่งตรวจพิสูจน์ของกลางชนิดนั้นๆว่าเป็นวัตถุอันตรายหรือไม่จึงมีความสำคัญในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายได้ หากของกลางชนิดนั้นไม่ใช่วัตถุอันตรายแล้วก็ไม่สามารทำให้ผู้นั้นรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายได้ ซึ่งวัตถุอันตรายตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2556¹⁴⁰ นั้นมีวัตถุอันตรายจำนวนมาก แบ่งตามรายชื่อการควบคุมตามบัญชีได้ดังนี้ บัญชีที่ 1 การวิชาการเกษตรเป็นผู้ได้รับผิดชอบ จำนวน 698 ชนิด บัญชีที่ 2 กรมประมง รับผิดชอบจำนวน 21 ชนิด บัญชีที่ 3 กรมปศุสัตว์รับผิดชอบจำนวน 36 ชนิด บัญชีที่ 4 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา รับผิดชอบจำนวน 258 ชนิด บัญชีที่ 5 กรมโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 569 ชนิด และบัญชีที่ 6 กรมธุรกิจพลังงาน รับผิดชอบจำนวน 2 ชนิด รวมทั้งหมดรายชื่อวัตถุอันตรายมีจำนวน 1584 ชนิด

¹⁴⁰ บัญชีรายชื่อวัตถุอันตรายแนบท้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 130 ตอนพิเศษ 125 ง , 27 กันยายน 2557.

วัตถุอันตรายเป็นของกลางที่ต้องใช้เทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในตรวจสอบว่าเป็นวัตถุอันตรายชนิดใดอย่างไร โดยไม่สามารถมองรู้โดยตาเปล่าได้ว่าวัตถุอันตรายดังกล่าวมีชื่ออย่างไรและมีสารอะไรประกอบบ้างจึงจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางด้านเทคนิควิทยาศาสตร์เข้ามาเป็นส่วนร่วมในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเพราะหากเจ้าพนักงานสอบสวนจะดำเนินการเพียงลำพังก็อาจจะเป็นการยากลำบากเพราะว่าเจ้าพนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ที่ถือว่าเป็นความรู้เฉพาะทาง และหลักสูตรการเรียนการสอนของพนักงานสอบสวนก็ไม่มีการสอนทางด้านวิทยาศาสตร์จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยการตรวจพิสูจน์จากทางผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการระบุของกลางชนิดดังกล่าวเป็นวัตถุอันตรายหรือไม่

ในคดีสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับมลพิษนั้นการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมายหรือไม่นั้น โดยทั่วไปเป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในแต่ละฉบับ ซึ่งได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการตรวจตราและตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษต่างๆ เพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย นอกจากนี้กฎหมายยังให้อำนาจเจ้าพนักงานไว้เป็นพิเศษในการเข้าไปตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น เจ้าพนักงานมีอำนาจเข้าไปตรวจสอบสถานที่ที่สงสัยว่าอาจมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและมีอำนาจเข้าไปค้นหรือยึดสิ่งของที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาล ซึ่งการเข้าไปตรวจสอบสถานที่ที่สงสัยว่าอาจมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เจ้าพนักงานสามารถเข้าไปได้ในวันทำการปกติ รวมถึงเวลากลางคืนด้วย หากสถานที่นั้นยังคงเปิดอยู่¹⁴¹ ในการดำเนินคดีอาญาที่มีความผิดต่อสิ่งแวดล้อมนั้น เมื่อมีความผิดอาญาอันเกี่ยวกับมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะเป็นผู้มีหน้าที่สืบสวนความผิดนั้น เมื่อได้ข้อมูลว่าผู้กระทำความผิดเป็นใคร มีพยานหลักฐานเพียงพอ ก็จะดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีอาญา¹⁴²

การรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับวัตถุอันตราย กรณียาฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืช ศัตรูพืช ในชั้นการรวบรวมพยานหลักฐาน การดำเนินคดีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปสุ่มตรวจที่ร้านค้า เมื่อสุ่มตรวจสารดังกล่าวแล้วนำไปส่งตรวจค่ามาตรฐานหากไม่ได้มาตรฐานตามที่กระทรวงเกษตรกำหนดก็จะมีความผิดเกิดขึ้น ซึ่งมีผู้ที่กระทำความผิดหายคน นับตั้งแต่ร้านค้าที่ขายสินค้า บริษัทตัวแทนจำหน่าย ผู้ผลิต และผู้นำเข้าสินค้า

การดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตร จะทำการดำเนินคดีกับร้านค้าที่กระทำความผิดต่อสถานที่ตำรวจในท้องที่ที่พบการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือสถานที่ร้านค้าตั้งอยู่ ส่วนผู้

¹⁴¹ อำนาจ วังษ์บัณฑิต, *กฎหมายสิ่งแวดล้อม*, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2550), 555.

¹⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 52, (10 มิถุนายน 2478), มาตรา 18-19, 598.

เจ้าหน้าที่ ผู้ผลิต และผู้นำเข้า จะทำการส่งให้พนักงานสอบสวนที่มีความชำนาญเกี่ยวกับวัตถุอันตรายซึ่งเป็นหน่วยงานกลางคือ กองปราบปรามคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ดำเนินคดีกับบุคคลที่ เหลือ ทำให้การสอบสวนหรือการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวเกิดความยากลำบากเพราะ ไม่ได้ดำเนินการเพียงแค่หน่วยงานเดียวทำให้เกิดการไม่ประสานงานกันในการหาข้อมูลและ พยานหลักฐานในการกระทำความผิดเกิดขึ้นได้ ทำให้เกิดความยากลำบากในชั้นการรวบรวม พยานหลักฐานเพื่อทำเป็นสำนวนดำเนินคดีเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษและบางครั้งการ รวบรวมพยานหลักฐานในการลงพื้นที่ของเจ้าพนักงานตำรวจท้องที่หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของ กรมวิชาการเกษตรยังไม่ครบถ้วนเพียงพอ จึงเกิดปัญหาและอุปสรรคในชั้นการรวบรวม พยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่หน่วยงานกลางซึ่งเป็นหน่วยงานที่ไม่ได้เข้าไปเก็บรวบรวม พยานหลักฐานขณะความผิดเกิดขึ้นได้เอง อีกทั้งเมื่อพนักงานสอบสวนไม่มีความรู้ในเรื่องกฎหมาย สิ่งแวดล้อม หากมีการแจ้งความการกระทำความผิดกรณีวัตถุอันตราย พนักงานสอบสวนยังต้อง อาศัยเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ในส่วนอื่น เพื่อทำหน้าที่เก็บตัวอย่างเพื่อตรวจพิสูจน์ ซึ่งพนักงาน สอบสวนไม่สามารถกระทำการโดยลำพังได้เพราะไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเพียงพอในด้าน สารเคมี หรือถ้าหากให้เจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนอื่นที่ไม่ใช่เจ้าพนักงานตำรวจกระทำโดยลำพังก็ไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้เพียงพอครบถ้วนเพราะว่าเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นนั้นไม่รู้ กฎหมายในการรวบรวมได้เท่ากับพนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยตรง กล่าวคือ ผู้มีความรู้ในด้านกฎหมายก็ไม่มี ความเชี่ยวชาญในด้านวัตถุอันตรายและผู้มีความ เชี่ยวชาญในด้านวัตถุอันตรายก็ไม่มีความรู้ในด้านกฎหมายจึงทำให้เกิดความยากลำบากในการ รวบรวมพยานหลักฐาน

ในบางกรณีการรวบรวมพยานหลักฐานในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กรณีวัตถุ อันตรายนั้น คนรู้เห็นหรือพยานแวดล้อมที่รู้เห็นการกระทำความผิด ไม่ยอมให้ข้อมูลกับทาง เจ้าหน้าที่ของรัฐเพราะคิดว่าไม่ใช่เรื่องที่มีผลกระทบโดยตรงต่อตนเองจึงไม่ยอมมีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถได้ข้อมูลจากผู้รู้เห็นได้อันเป็นผลมาจากการตระหนักรู้ของ ประชาชนเอง ในเรื่องของผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเพราะผู้คนส่วนใหญ่คิดว่าเป็นเรื่องไกลตัวยัง ไม่มีผลกระทบต่อตัวเองอย่างเห็นได้ชัดเจน หากสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนให้มีความ ตระหนักรู้ในการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมแล้วก็จะทำให้ทุกคนมีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม และช่วยได้สอดคล้องดูแลไม่ให้ผู้กระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมหรือหากมีผู้กระทำความผิดก็จะได้ ช่วยกันแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ดำเนินกระทำความผิดได้

ตัวอย่างการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย

เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2557 เวลา 18.00 น. เจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคกองบังคับการตำรวจกลาง (บก.ปคบ) ได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมวิชาเกษตร นำหมายค้นศาลจังหวัดนนทบุรี ตรวจค้นบ้านเลขที่ 81/81 หมู่บ้านมิตรประชาวิลล่า โครงการ 15 ซอย 9 ถนนบางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี พบนายชนาวัฒน์ สิ้นเคราะห์ อายุ 25 ปี แสดงตนเป็นผู้ดูแลสถานที่ดังกล่าว ผลการตรวจค้น พบสินค้าทางการเกษตร คือ 1.สารเคลือบใบ ชื่อ ที-เค-ตอล ขนาดบรรจุ 5 ลิตร จำนวน 198 แกลลอน 2.ผลิตภัณฑ์เคมีเกษตร ชื่อจัมโบ้เจ็ดจรวด 9 ชั่น จำนวน 3,216 ขวด 3.ผลิตภัณฑ์สารกำจัดหนู ชื่อ M.U.A. จำนวน 1,080 กระป๋อง และตรวจค้นพบผลิตภัณฑ์วัตถุอันตราย คือ 1.สารกำจัดวัชพืช ชื่อ พาราควอด ขนาดบรรจุ 5 ลิตร จำนวน 12 แกลลอน 2.สารกำจัดวัชพืช ชื่ออะลาคลอร์ ขนาดบรรจุ 1,000 ซีซี จำนวน 36 ขวด 3.สารหนู ชื่อ ซิงก์เอ็น จำนวน 1,080 กระป๋อง 4.สารหนู ชื่อ แยกคำ จำนวน 300 ขวด ระหว่างจับกุมผู้ถูกจับยอมรับว่า ผลิตภัณฑ์บางอย่างไม่ได้ขออนุญาตเป็นผู้ผลิตหรือครอบครองวัตถุอันตราย จึงได้แจ้งข้อหาว่า ผลิตภัณฑ์ที่ควบคุมฉลากโดยมีฉลากแต่การแสดงผลฉลากนั้นไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ผลผลิตเพื่อจำหน่ายและมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาต สืบเนื่องมาจากที่ประชาชนร้องเรียนผ่านสายด่วน 1135 ว่ามีการผลิตลักลอบผลิต และจำหน่ายวัตถุอันตรายปลอม¹⁴³ พนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อหากับผู้กระทำความผิดคือ มีการแสดงผลฉลากไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด และความผิดฐานผลิต จำหน่าย และมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาต

กรณีความผิดที่เกิดขึ้นกับวัตถุอันตราย กรณีเกี่ยวกับยาฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืช เจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปสุ่มตรวจที่ร้านค้า เมื่อสุ่มตรวจสารดังกล่าวแล้ว จะนำไปส่งตรวจค่ามาตรฐานหากไม่ได้มาตรฐานตามที่กระทรวงเกษตรกำหนด ก็จะมีผลความผิดเกิดขึ้น ทำให้มีผู้ต้องรับผิดหลายคนนับตั้งแต่ร้านค้าที่ขายสินค้า บริษัทตัวแทนจำหน่ายผู้ผลิต และผู้นำเข้าสินค้านั้น เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในท้องที่เดียวกัน ต่างมีที่ตั้งในการประกอบกิจการต่างพื้นที่กันออกไป ทำให้อำนาจในการสอบสวนกระจัดกระจาย ต้องแยกการสอบสวน ตัวอย่างเช่น ร้านค้าที่ขายสินค้านั้นก็เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ตั้งของร้านค้านั้น ส่วนบริษัทตัวแทนจำหน่าย ผู้ผลิต และผู้นำเข้าสินค้า ส่วนใหญ่ทางหน่วยงานของรัฐที่เข้ามาสุ่มตรวจหรือตรวจสอบถึงการกระทำความผิดเกิดขึ้นนั้น จะส่งเรื่องไปอยู่ในอำนาจการสอบสวนของเจ้าหน้าที่กองปราบปรามซึ่งเจ้าหน้าที่นี้มีอำนาจในการสอบสวนทั่วราชอาณาจักร¹⁴⁴

¹⁴³ เจ้าหน้าที่กองปราบปรามเข้าจับกุมผู้ประกอบการสารเคมีทางการเกษตร โดยไม่ได้รับอนุญาต, สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2557, จาก <http://paidoo.net/article/1121482.html>

¹⁴⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2670/2535

ทำให้การสอบสวนผู้ที่กระทำความผิดมีการสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวนที่กระจัดกระจายไม่รวมอยู่เพียงองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ส่งผลทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปด้วยความยากลำบากเพราะทำให้การสอบสวนข้อเท็จจริงไม่เพียงพอที่จะส่งฟ้องในชั้นต่อไป หรือเกิดการสอบสวนที่ซ้ำซ้อนกัน เป็นต้น

จากการเข้าไปตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว เจ้าหน้าที่ของกรมวิชาการเกษตรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุอันตรายที่เกี่ยวกับสารเคมีทางการเกษตร เข้าไปในพื้นที่ร่วมกับพนักงานตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค หากเจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตรเข้าไปโดยลำพังจะไม่มีอำนาจในการจับผู้กระทำความผิดได้ ต้องอาศัยอำนาจของพนักงานตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แสดงให้เห็นว่าอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตรที่มีความรู้เฉพาะด้านในเรื่องวัตถุอันตรายนั้นไม่มีอำนาจครอบคลุมในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีได้ มีเพียงแต่อำนาจในทางปกครองที่เป็นการยึดของกลางเพื่อมาตรวจสอบ หรือออกคำสั่งกับผู้ผลิต ที่เป็นคำสั่งทางปกครองเท่านั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีองค์กรที่มีชื่อว่า สำนักงานพิทักษ์สิ่งแวดล้อม (The Environmental Protection Agency : EPA) ที่มีบุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีความรู้ความสามารถและที่เกี่ยวข้องในการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม โดย EPA เป็นองค์กรที่มีบทบาทเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินการต่างๆ อย่างแท้จริง โดยมีอำนาจในการติดตามประเมินสถานการณ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีอำนาจที่จะทบทวน (Review) และให้ความเห็น (Comment) ในเอกสารและรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นรายงานที่กระทำโดยรัฐหรือเอกชน ซึ่งการเข้าไปใช้บทบาทเช่นนี้ไม่ต้องรอให้มีการร้องขอจากผู้เกี่ยวข้อง หรือหน่วยงานใด¹⁴⁵ ฉะนั้นหากองค์กรที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายในบ้านเรามีอำนาจเหมือนกับ EPA กล่าวคือ มีอำนาจรวมอยู่ในองค์กรเดียวทั้งอำนาจเข้าไปตรวจสอบ คั่น และจับกุมก็ จะทำให้การนำตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายมีความสะดวกขึ้น นำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้เร็วขึ้น อันส่งผลต่อการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะว่าพนักงานสอบสวนเองก็ไม่มีความรู้ความสามารถในด้านเทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์ในการตรวจสอบของกลางได้โดยลำพัง และการตรวจสอบของกลางต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมในเรื่องอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบวัตถุอันตรายแต่ละชนิดด้วย เพราะแต่ละหน่วยงานมีการทำงานกันคนละที่ไม่มีหน่วยงานกลางในการประสานงานในเรื่องส่งตรวจวัตถุอันตรายโดยเฉพาะ ซึ่งตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ.

¹⁴⁵ จิตตพงศ์ สระชิต, มาตรการทางอาญาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการดำเนินคดีกับผู้ประกอบการเหมืองแร่, (กรุงเทพฯ: กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กลุ่มตรวจสอบแผนงานและโครงการสำนักงานอนุญาต), 68, สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www1.dppim.go.th/dt/pper/000001221453360.pdf>

2550 มีระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการพลังงานแบบ One stop service ที่คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงานมีอำนาจประสานงานกับหน่วยงานอื่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน¹⁴⁶ ทำให้เกิดความสะดวกและประหยัดเวลาในการดำเนินกิจการอันเกี่ยวกับการประกอบกิจการพลังงานไว้ในที่เดียวกล่าวคือทำให้หลายกิจกรรมภายในหน่วยงานเดียว แต่ในพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายไม่ได้ให้อำนาจของคณะกรรมการวัตถุอันตรายในการทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการต่างๆ อันเกี่ยวกับวัตถุอันตรายแต่อย่างใด หากประเทศไทยมีหน่วยงานกลางที่เป็นเจ้าภาพในการประสานงานระหว่างองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจของกลางวัตถุอันตราย โดยมีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นศูนย์กลางเข้ามาประสานงานกันระหว่างองค์กรก็อาจจะทำให้การส่งของกลางในการตรวจพิสูจน์เกิดความรวดเร็วขึ้นได้ผลในการตรวจพิสูจน์ที่เร็วขึ้นส่งผลต่อการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายได้เร็วขึ้น

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดตั้งหน่วยงานกลางของสหรัฐอเมริกาเพื่อทำหน้าที่ดูแล วินิจฉัย สั่งการในการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับการปล่อยหรือทิ้งมลพิษ รวมทั้งมีอำนาจในการบังคับคดีแพ่ง คดีอาญาและคดีปกครองต่อผู้ก่อมลพิษ หน่วยงานนี้เรียกว่า United States Environmental Protection Agency (EPA) และในปี 1981 EPA ได้จัดตั้งแผนกเฉพาะสำหรับการบังคับใช้กฎหมายอาญาด้านมลพิษ โดยมีพนักงานสืบสวนสอบสวนซึ่งสามารถจับและตรวจค้นได้โดยมีหมายจับหมายค้น โดยมีจำนวนพนักงานสอบสวนมากกว่า 200 คน ในปัจจุบัน¹⁴⁷ EPA เป็นองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ในการปกป้องรักษาคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและประสานงานระหว่างหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรักษาสังแวดล้อมและมีการประสานงานในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและข้อมูลที่ถูกต้อง¹⁴⁸ หากประเทศไทยมีหน่วยงานกลางที่เป็นเจ้าภาพในการประสานงานระหว่างองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจของกลางวัตถุอันตราย โดยมีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นศูนย์กลางเข้ามาประสานงานกันระหว่างองค์กรก็อาจจะทำให้การส่งของกลางในการตรวจพิสูจน์เกิดความรวดเร็วขึ้นได้ผลในการตรวจ

¹⁴⁶ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ.2550 , ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 124, ตอนที่ 89 ก , (10 ธันวาคม 2540), มาตรา 11, 12.

¹⁴⁷ Situ, Y. & Emmons, D., *Environmental crime: The criminal justice system's role in protecting the environment*, 13.

¹⁴⁸ ณรงค์ ใจหาญ, *การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ, ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง* (บ.ย.ศ.) รุ่นที่ 6, (กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546), 45.

พิสูจน์ที่เร็วขึ้นส่งผลต่อการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายได้เร็วขึ้น ซึ่งกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็วจะส่งผลต่อความยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพขึ้นด้วย

4.2 ขั้นตอนในชั้นพนักงานอัยการ

การดำเนินคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ถือเป็นความผิดตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมคดีหนึ่งที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ที่ต้องอาศัยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด ซึ่งเจ้าหน้าที่ทางด้านกฎหมายเองก็ไม่มีความรู้เฉพาะทางด้านวิทยาศาสตร์แต่อย่างใดแต่หากได้ทำคดีนั้นๆ จนชำนาญก็อาจเป็นข้อดีของการดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่ทางกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งในชั้นพนักงานสอบสวนก็ได้มีเจ้าหน้าที่ในการทำหน้าที่เฉพาะขึ้นในส่วนของการพนักงานสอบสวนคือ เจ้าหน้าที่กองปราบปรามที่มีอำนาจในการทำคดีทั่วราชอาณาจักร¹⁴⁹ ในชั้นศาลก็มีการจัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อมขึ้นเฉพาะในการพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมที่มีความเฉพาะ¹⁵⁰ โดยในระยะเริ่มแรก ได้มีการจัดตั้ง “แผนกคดีสิ่งแวดล้อม” (Green Bench) ขึ้นก่อนในศาลฎีกาเพื่อจะให้คำพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อมของศาลฎีกาเป็นบรรทัดฐาน หรือเป็นแนวทางให้การตัดสินคดีสิ่งแวดล้อมที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล ไม่ลักลั่น และเป็นแนวทางเดียวกันในทุกชั้นศาล ได้แก่ ศาลชั้นรองลงไป คือ ศาลอุทธรณ์ และศาลชั้นต้น และระยะต่อๆ มา ก็ขยายแผนกคดีสิ่งแวดล้อมลงไปสู่ศาลอุทธรณ์ที่ศาลอุทธรณ์กลาง เพื่อที่จะแก้ปัญหาคดีสิ่งแวดล้อมที่ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ทุกแห่งทั่วประเทศด้วยการใช้อำนาจของประธานศาลอุทธรณ์กลางตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาคที่จะตั้งโอนคดีพิเศษบางเรื่องบางประเภทเข้ามาอยู่ในอำนาจศาลอุทธรณ์กลางได้ ต่อจากนั้นจึงค่อยๆ ขยับขยายมาจัดตั้งขึ้นที่ศาลชั้นต้นในช่วงเวลาดังกล่าว โดยให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะยื่นฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมได้ที่ศาลแพ่งหรือศาลอาญาหรือศาลจังหวัด¹⁵¹ ซึ่งในชั้นของพนักงานอัยการไม่มีแผนกคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะแต่มีการจัดตั้งกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรขึ้นซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ ทำให้ในชั้นพนักงานอัยการมีเจ้าหน้าที่ในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะมีความชำนาญและความเชี่ยวชาญในการทำคดีสิ่งแวดล้อมรวมถึงในความผิดตาม

¹⁴⁹ อำนาจหน้าที่หลักของกองบังคับการปราบปราม, สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2557, จาก

<http://www.csd.go.th/Division>

¹⁵⁰ ประวัติแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา, สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2557, จาก

<http://www.supremecourt.or.th/webportal/maincode/content.php?content=component/content/view.php&id=2&base=26>

¹⁵¹ ศาลสิ่งแวดล้อม, สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.siamrath.co.th/web/?q=node/63217>

พระราชบัญญัติวัดอุอันตรายที่มีความซับซ้อน แต่อย่างไรก็มีอำนาจของกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรมีอำนาจแต่เพียงแก่เขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ยังไม่มีอำนาจทั่วราชอาณาจักร ในที่นี้จะขอศึกษาการดำเนินคดีของกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินคดีในชั้นพนักงานอัยการที่มีการทำงานที่เฉพาะด้านในเรื่องสิ่งแวดล้อมดังนี้

4.2.1 ที่มาของกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรในชั้นพนักงานอัยการ

คดีวัดอุอันตรายถือเป็นคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร เป็นคดีที่มีความสำคัญและก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคมและเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้มีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติ กรมอัยการเห็นความสำคัญของคดีประเภทนี้ จึงตั้งกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรขึ้นเพื่อดำเนินคดีประเภทนี้เป็นการเฉพาะตามคำสั่งกรมอัยการที่ 19/2534 เรื่อง การกำหนดอำนาจหน้าที่ของกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2534 การดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสำคัญละเอียดอ่อนและต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งในทางปฏิบัติมักมีปัญหาในการพิจารณาเบื้องต้นว่า คดีใดเป็นคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรที่เกี่ยวกับความผิดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของสำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร เนื่องจากเนื้อหาการกระทำมีความผิดอาจมีความเกี่ยวพันกันในหลายข้อหา หลายความผิด¹⁵² จึงมีพระราชกฤษฎีกา ประกาศกระทรวง ประกาศอธิบดี และประกาศต่างๆ ที่ออกมาตามพระราชบัญญัติหลักเป็นจำนวนมาก การแบ่งส่วนราชการและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร

4.2.2 เขตอำนาจการพิจารณาสำคดีของสำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร

สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรรับผิดชอบการดำเนินคดีทั้งปวงอันเกี่ยวกับเศรษฐกิจและทรัพยากร ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญาธนบุรี ศาลจังหวัดตลิ่งชัน และศาลจังหวัดพระโขนง โดยแบ่งท้องที่การพิจารณาสำคดี ดังนี้

คดีอยู่ในท้องที่เกิดเหตุของสำนักงานอัยการคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร 1-7 ตามเขตอำนาจศาล

1. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจ 1-2 เขตอำนาจศาลอาญา ได้แก่ เขตพระนคร เขตดุสิต เขตบางซื่อ เขตดอนเมือง เขตบางเขน(แขวงอนุสาวรีย์) เขตลาดพร้าว(แขวงลาดพร้าว) เขต

¹⁵² สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร, คู่มือการดำเนินคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร คดีความผิดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติวัดอุอันตราย พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติการค้ำน้ำมัน เชื้อเพลิง พ.ศ. 2543 , 1.

บึงกุ่ม เขตพญาไท เขตราชเทวี เขตห้วยขวาง เขตดินแดง เขตหลักสี่ เขตจตุจักร เขตบางกะปิ เขตวังทองหลาง เขตสายไหม(แขวงคลองถนน)

2. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจ 3-4 เขตอำนาจศาลอาญากรุงเทพใต้ ได้แก่ เขตคลองเตย เขตบางคอแหลม เขตบางรัก เขตยานนาวา เขตวัฒนา เขตสาทร

3. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจ 5 เขตอำนาจศาลอาญารธนบุรี ได้แก่ เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตทุ่งครุ เขตธนบุรี เขตบางขุนเทียน เขตบางแค เขตบางบอน เขตภาษีเจริญ เขตราษฎร์บูรณะ

4. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจ 6 เขตอำนาจศาลจังหวัดพระโขนง ได้แก่ เขตบางนา เขตประเวศ เขตพระโขนง เขตสวนหลวง

5. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจ 7 เขตอำนาจศาลจังหวัดตลิ่งชัน ได้แก่ เขตตลิ่งชัน เขตทวีวัฒนา เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ เขตบางพลัด เขตหนองแขม

หมายเหตุ กรณีผู้ต้องหาถูกขังอยู่ในเขตอำนาจศาลอาญา แม้ท้องที่เกิดเหตุไม่อยู่ในเขตอำนาจศาล ก็ถือว่าตัวผู้ต้องหาอยู่ในเขตอำนาจศาลแล้ว ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 16 สามารถรับสำนวนได้¹⁵³

การสั่งพิจารณาคดีในเขตอำนาจของศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญารธนบุรี การพิจารณาสั่งคดีจึงต้องพิจารณาสั่งคดีตามหลักการพิจารณาสั่งคดีแบบศาลจังหวัด ส่วนคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรที่อยู่ในอำนาจศาลจังหวัดพระโขนง และศาลจังหวัดตลิ่งชัน การพิจารณาคดีจึงต้องพิจารณาสั่งคดีตามหลักพิจารณาคดีแบบของศาลจังหวัดที่มีการพิจารณาคดีของศาลแขวงรวมอยู่ในศาลจังหวัด ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ.2499

4.4.3 ขั้นตอนการตรวจสอบ รวบรวมพยานหลักฐาน ชั้นพนักงานอัยการ

ในการพิจารณาความผิดแต่ละฐานความผิด พนักงานอัยการจะต้องมีการตรวจสอบดูว่าพนักงานสอบสวนได้ทำการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ โดยให้ได้ข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้

4.4.3.1 ผู้กล่าวหา (ผู้รับมอบอำนาจจากหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกฎหมาย)

จะต้องทำการตรวจสอบว่า พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนผู้กล่าวหาซึ่งเป็นเจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้รับมอบอำนาจจากหน่วยงานที่รับผิดชอบตามรายชื่อของวัตถุอันตรายเป็น

¹⁵³ สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร, คู่มือการดำเนินคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร คดีความผิดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 และ พระราชบัญญัติการค้ำน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2543, 15-16.

พยานบุคคลแล้วหรือไม่ โดยผู้กล่าวหาดังกล่าวได้ให้การเกี่ยวกับข้อเท็จจริงว่าพยานบุคคลดังกล่าวได้รับมอบหมายจากใครให้มาดำเนินการแจ้งความร้องทุกข์ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด โดยมีการมอบหมายเป็นเอกสารหรือไม่อย่างไร หน่วยงานดังกล่าวมีหน้าที่ตามกฎหมายอย่างไรบ้าง และพฤติการณ์ในการกระทำความผิดของผู้ต้องหาเป็นอย่างไร และวัตถุอันตรายของกลางเป็นวัตถุอันตรายชนิดใด หน่วยงานใดมีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมาย และได้มีการตรวจสอบว่าผู้ต้องหาได้มีการปฏิบัติตามประกาศของรัฐมนตรีอย่างไรตามมาตรา 21 หรือ ผู้ต้องหาได้มีการแจ้งการดำเนินการพนักงานเจ้าหน้าที่หรือไม่ตาม มาตรา 22 หรือการได้รับอนุญาตของผู้ต้องหา ตามมาตรา 23 อย่างไร หากผู้กล่าวหาไม่ได้เป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินการดังกล่าว ก็ให้ผู้กล่าวหาให้การด้วยว่าใครเป็นผู้ทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าว ซึ่งพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการสอบสวนพยานบุคคลดังกล่าวในข้อเท็จจริงดังกล่าวให้ครบถ้วนด้วย

4.4.3.2 ผู้จับ หรือผู้ตรวจยึดวัตถุอันตรายของกลาง

จะต้องทำการตรวจสอบว่า พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนพยานบุคคลซึ่งทำหน้าที่ตรวจยึดวัตถุอันตรายของกลาง เกี่ยวกับพฤติการณ์การจับกุม และตรวจยึดของกลางให้ได้ข้อเท็จจริงว่าพยานทราบได้อย่างไร จึงได้ดำเนินเข้าตรวจสอบ หรือตรวจค้นเพื่อยึดของกลาง ในการตรวจค้นพบวัตถุอันตรายของกลางอยู่ที่ใด มีใครเป็นผู้แสดงตนเป็นเจ้าของสถานที่ และเป็นผู้ครอบครองของกลางอย่างไรบ้าง ในที่เกิดเหตุพบเครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตวัตถุอันตรายหรือไม่อย่างไร

4.4.3.3 พยานตรวจพิสูจน์ และรายงานการตรวจพิสูจน์วัตถุอันตรายของกลาง

จะต้องทำการตรวจสอบว่า ของกลางในคดีนี้ได้มีการส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์อย่างไร ผลการตรวจพิสูจน์เป็นวัตถุอันตรายตามกฎหมายหรือไม่อย่างไร หากเป็นแล้ว เป็นวัตถุอันตรายชนิดใด ลำดับที่เท่าใด และหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบวัตถุอันตรายดังกล่าว ในการส่งตรวจพิสูจน์ของกลางพนักงานสอบสวนจะต้องตรวจสอบเบื้องต้นว่าเป็นวัตถุอันตรายประเภทใด เนื่องจากวัตถุอันตรายแต่ละประเภทมีหน่วยงานที่รับผิดชอบแตกต่างกัน เช่น ยาฆ่าแมลง ก็จะมีกรมวิชาการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบ น้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว ก็จะเป็นกรมโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นในการตรวจพิสูจน์ของกลางก็ต้องส่งไปตรวจพิสูจน์ในแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบ

อนึ่ง นอกจากนี้จะต้องทำการตรวจสอบสำนวนว่าพนักงานสอบสวนได้รวบรวมรายงานตรวจพิสูจน์ของกลางจากหน่วยงานที่รับผิดชอบไว้ในสำนวนแล้วหรือไม่อย่างไร ซึ่งรายงานตรวจพิสูจน์เป็นเอกสารสำคัญในสำนวน หากพนักงานสอบสวนยังไม่มีรายงานการตรวจพิสูจน์ของกลางในสำนวนการสอบสวนดังกล่าว ก็ถือสำนวนการสอบสวนดังกล่าวยังไม่เสร็จสิ้น ไม่สามารถรับสำนวนดังกล่าวไว้พิจารณาได้

4.4.3.4 พยานเอกสารสำคัญที่ต้องมีในสำนวนการสอบสวน

1. ประกาศรายชื่อวัตถุอันตรายว่าของกลางเป็นวัตถุอันตรายชนิดใด มีหน่วยงานใดรับผิดชอบ
2. ประกาศของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบที่ออกตามมาตรา 20(1) (2) และ (3) สำหรับความผิดตามมาตรา 21
3. เอกสารเกี่ยวกับการตรวจสอบการแจ้งการดำเนินการหากเป็นความผิด ตามมาตรา 22
4. เอกสารเกี่ยวกับการตรวจสอบการได้รับใบอนุญาต หากเป็นความผิดตามมาตรา 23
5. ในกรณีความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายปลอม, ผิดมาตรฐาน หรือเสื่อมคุณภาพ ต้องมีเอกสารการตรวจสอบวัตถุอันตรายของกลางด้วยว่าเป็นการปลอม, ผิดมาตรฐาน, หรือเสื่อมคุณภาพ อย่างไร
6. ในกรณีความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายปลอม โดยมีการแสดงชื่อ หรือเครื่องหมายของผู้ผลิตหรือที่ตั้งของสถานที่ผลิตซึ่งมิใช่ความจริง หรือเป็นความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายเสื่อมคุณภาพที่ห้ามอายุการใช้ตามที่แสดงไว้ในฉลาก กรณีดังกล่าวฉลากถือเป็นพยานเอกสารสำคัญในสำนวน หากพนักงานสอบสวนไม่ได้รวบรวมฉลากไว้ในสำนวน จะต้องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการจัดส่งฉลากที่ติดอยู่กับวัตถุอันตรายของกลางรวบรวมไว้ในสำนวนด้วย¹⁵⁴

4.4.4 สิ่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร

การฟ้องในคดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นดุลพินิจของอัยการ ในการฟ้องคดีว่าในคดีดังกล่าวมีมูลคดีเพียงพอน่าเชื่อได้ว่า จำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งในการฟ้องคดีดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยพยานหลักฐานในชั้นตำรวจที่มีการรวบรวมพยานหลักฐาน บทบาทของการฟ้องคดีอาญาส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของพนักงานอัยการ บทบาทของพนักงานอัยการในคดีอาญาในประเทศไทยมีดังนี้¹⁵⁵

¹⁵⁴ สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร, คู่มือการดำเนินคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร คดีความผิดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติการค้ำน้ำหนักเชื้อเพลิง พ.ศ. 2543, (กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), 31-33.

¹⁵⁵ วัชรินทร์ ภาณุรัตน์, บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), 27.

4.4.4.1 สำหรับประเทศไทยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แยกการสอบสวนกับการฟ้องคดีออกจากกันโดยเด็ดขาด การสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่การรับคำร้องทุกข์สืบสวน จับกุม สอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานจนกระทั่งสรุปสำนวนเสนอความเห็นอยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยตลอด อัยการจะเข้าเกี่ยวข้องในคดีอาญาต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้ส่งสำนวนและความเห็นมา อัยการจึงจะมีอำนาจพิจารณาว่าจะสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องหรือสั่งสอบสวนเพิ่มเติม¹⁵⁶ การสั่งฟ้องของพนักงานอัยการจึงต้องอาศัยการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเป็นอย่างยิ่งหากไม่มีการรวบรวมพยานหลักฐานแล้วก็ไม่สามารถสั่งฟ้องผู้กระทำความผิดได้เพราะไม่มีพยานหลักฐานนั่นเอง

4.4.4.2 อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีในศาลโดยเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดเพื่อให้ศาลพิจารณาลงโทษ เป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการเมื่อเห็นว่าพยานหลักฐานเพียงพอที่เชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดจึงฟ้องคดีต่อศาล และนำพยานหลักฐานที่รวบรวมมาในชั้นสอบสวนนำมาส่งเพื่อให้ศาลพิพากษาลงโทษ เมื่อศาลลงโทษแล้วไม่พอใจในคำพิพากษาหรือศาลยกฟ้องอัยการก็มีอำนาจในการอุทธรณ์หรือฎีกาได้

การดำเนินคดีในชั้นศาลดังกล่าวนี้ มิได้มีเพียงหน้าที่คุ้มครองผลประโยชน์ของสังคมเพียงอย่างเดียว หากแต่มีหน้าที่คุ้มครองสิทธิทั้ง 3 ฝ่าย คือ สิทธิส่วนตัวได้เสียของสังคมของผู้เสียหายและของผู้ต้องหาหรือจำเลย¹⁵⁷

อำนาจหน้าที่ของอัยการในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า อัยการไม่ใช่คู่ความฝ่ายตรงข้ามอีกฝ่ายหนึ่ง อัยการต้องเป็นผู้คุ้มครองสังคม คือคุ้มครองทั้งผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และประชาชน

4.4.4.3 อำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล

การบังคับคดี หมายถึง กระบวนการพิจารณาพิพากษาเพื่อให้มีการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น รวมตลอดทั้ง การวินิจฉัยสั่งการอันเกี่ยวข้องเนื่องกับการบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นด้วย เช่น การออกหมายจำคุก การสั่งปรับ และการวินิจฉัยว่าควรทุเลาการลงโทษหรือไม่ เหล่านี้เป็นกระบวนการพิจารณาในการบังคับคดีทั้งสิ้น¹⁵⁸

¹⁵⁶ สุจินต์ ทิมสุวรรณ, กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่รัฐ, (กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการกองวิชาการ กรมอัยการ, 2525), 71 อ้างถึงใน วัชรินทร์ ภาณุรัตน์, ใน *บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา*, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), 28.

¹⁵⁷ เรวดี น้าเฉลิม, ชะลอการฟ้อง, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), 11, อ้างถึงใน วัชรินทร์ ภาณุรัตน์, ใน *บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา*, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), 28.

¹⁵⁸ คณิศ นนทร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2528), 206.

ในประเทศสหรัฐอเมริกา อัยการเป็นผู้ให้ความเห็นในการพิจารณาภัยโทษ ลดโทษ หรือปลดปล่อยจากการจำคุกก่อนกำหนดโดยมีการคุมประพฤติ¹⁵⁹

ในประเทศญี่ปุ่น การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลที่อยู่ภายใต้อำนาจของอัยการ ตั้งแต่โทษประหารชีวิตลงมาถึงโทษปรับ ริบทรัพย์สิน¹⁶⁰

ประเทศไทยอัยการไทยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล โดยอำนาจหน้าที่ดังกล่าวอยู่ในหน่วยงานของ กรมราชทัณฑ์

4.4.5 ตัวอย่างการฟ้องคดีในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ของ พนักงานอัยการ สำนักอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจ

ตัวอย่างที่ 1 พนักงานอัยการสำนักอัยการสูงสุด (สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจ และทรัพยากร 5) โจทก์ ฟ้อง บริษัทจำกัด (ไม่ปรากฏนาม) กับพวกรวม 2 คน ในฐานะความผิด ร่วมกันมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาต พนักงานสอบสวนสถานี ตำรวจนครบาลบุปผาราม ได้ทำการสอบสวนแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 วรรคสาม มาตรา 7(1) และมาตรา 18 แห่ง พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกประกาศ กระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2538 ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2538 ประกาศกำหนดให้วัตถุอันตราย โทโรดาน ชื่อสามัญเอ็นโดซัลแฟน (Endosulfan) เป็นวัตถุอันตราย ชนิดที่ 3 และอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 มาตรา 23 และมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมได้ออกกฎกระทรวง (พ.ศ.2537) ออก ตามความในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2537 กำหนดให้ผู้มีไว้ใน ครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ต้องยื่นคำขอตามแบบคำขอที่กำหนด ซึ่งประกาศกระทรวง และกฎกระทรวงดังกล่าวได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาครบกำหนดตามกฎหมายแล้ว รายละเอียด ปรากฏตามสำเนาภาพถ่ายท้ายฟ้องและจำเลยได้ทราบประกาศกระทรวงและกฎกระทรวงฉบับ ดังกล่าวแล้ว

จำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด มีจำเลยที่ 2 เป็นกรรมการผู้มีอำนาจ

¹⁵⁹ โกเมน ภัทรภิรมย์, งานอัยการในกระบวนการยุติธรรม, อัยการนิเทศ เล่มที่ 31 ฉบับที่ 4, 2512, 429. อ้างถึงใน วัชรินทร์ ภาณุรัตน์, ใน บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), 28.

¹⁶⁰ Dando, S., *Japanese criminal procedure*, (translate by B.J. George), (New Jersey: Fred B. Rothman & co, 1965), 470.

เมื่อระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2543 ถึงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2543 เวลากลางวันและเวลากลางคืนต่อเนื่องกัน วันเวลาใดไม่ปรากฏชัด จำเลยทั้งสอง ได้บังอาจร่วมกันมีวัตถุอันตราย โทโรดาน ชื่อสามัญ เอ็นโดซัลแฟน (Endosulfan) ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมดังกล่าว จำนวน 19 ขวด ขนาดบรรจุขวดละ 1,000 ซี.ซี. ไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ อันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

เหตุเกิดที่แขวงสีกัน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร และตำบลสระแจง อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เกี่ยวพันกัน

ในวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2543 เจ้าพนักงานยึดได้วัตถุอันตราย จำนวน 19 ขวด ที่จำเลยมีไว้ในความผิดดังกล่าวในฟ้องข้อ 1 เป็นของกลาง ต่อมาวันที่ 18 มีนาคม 2545 จำเลยทั้งสองเข้ามาพบตัวต่อพนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนแล้ว

ชั้นสอบสวนจำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ ของกลางเจ้าพนักงานเก็บรักษาไว้

ระหว่างสอบสวนจำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคล จำเลยที่ 2 ได้รับการประกันตัวไปตลอดมา ได้ส่งตัวจำเลยทั้งสองมาศาลพร้อมฟ้องนี้แล้ว

คำขอท้ายคำฟ้องคดีอาญา การที่จำเลยได้กระทำความผิดถือว่าเป็นความผิดต่อกฎหมายคือพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 4, 23, 73 ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่อง บัญชีวัตถุอันตราย พ.ศ.2538 กฎกระทรวง (พ.ศ.2537) ออกตามความในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ลงวันที่ 2537 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 83

ตัวอย่างที่ 2 พนักงานอัยการสำนักงานอัยการสูงสุด (สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร 5) โจทก์ ฟ้อง ห้างหุ้นส่วนจำกัด (ไม่ปรากฏนาม) กับพวกรวม 2 คน จำเลย ในฐานะความผิดร่วมกันมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 (คลอร์ไพริฟอส) โดยไม่ได้รับอนุญาตพนักงานสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลบุปผาราม ได้สอบสวนแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 วรรคสาม มาตรา 7 (1) และมาตรา 18 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการวัตถุอันตรายได้ออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2538 ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2538 ประกาศกำหนดให้คลอร์ไพริฟอส (Phlorpyrifos) เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมและบัญชีท้ายประกาศดังกล่าวทางราชการได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ประชาชนทั่วไปทราบ และจำเลยทั้งสองได้ทราบประกาศดังกล่าวแล้ว ปรากฏตามสำเนาประกาศและบัญชีท้ายประกาศแนบมาท้ายฟ้อง

ขณะเกิดเหตุคดีนี้ห้างหุ้นส่วนจำกัด (ไม่ปรากฏนาม) จำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด จดทะเบียนไว้ที่สำนักทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทกรุงเทพมหานคร มีจำเลยที่ 2 เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ

เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2546 เวลากลางวัน จำเลยทั้งสองกับพวกได้บังอาจร่วมกันมีไว้ในครอบครองซึ่งคลอร์ไพริฟอส (Chlorpyrifos) ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมดังกล่าวจำนวน 1 ขวด มีปริมาณ 1 ลิตร ไว้ในครอบครองของจำเลยทั้งสองเพื่อใช้ประกอบกิจการรับจ้างกำจัดปลวก ทั้งนี้โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่และจำเลยทั้งสองมิได้รับการยกเว้นใดๆ ตามกฎหมาย

เหตุเกิดที่แขวงวัดกัลป์ยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ต่อมาวันที่ 2 กันยายน 2546 เจ้าพนักงานได้นำตัวจำเลยทั้งสองมาทำการสอบสวน ชั้นสอบสวนจำเลยทั้งสองให้การรับสารภาพ ระหว่างการสอบสวนจำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคลไม่ถูกควบคุมตัว ส่วนจำเลยที่ 2 ไม่ถูกควบคุมตัวโดยได้รับปล่อยตัวชั่วคราว ได้ส่งตัวจำเลยทั้งสองมาศาลพร้อมฟ้องนี้แล้ว

คำขอท้ายคำฟ้องอาญา การที่จำเลยได้กระทำความผิดตามข้อความดังกล่าวถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมายดังนี้ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มาตรา 4, 5, 7, 18, 23, 73 ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2538 ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2538

ตัวอย่างที่ 3 พนักงานอัยการสำนักอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร 5 โจทก์ฟ้อง บริษัทจำกัด (ไม่ปรากฏนาม) จำเลยฐานความผิด ร่วมกันผลิตวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ปลอม, ร่วมกันผลิตวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 โดยไม่ได้รับอนุญาต และร่วมกันผลิต วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ผิดมาตรฐาน พนักงานสอบสวนกองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้ทำการสอบสวนแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 วรรคสาม มาตรา 7 (1) และมาตรา 18 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการวัตถุอันตรายได้ออกประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2538 ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2538 ประกาศกำหนดให้ไกลโฟเซต ไอโซโพรพิลแอมโมเนียม (Glyphosate-isopropylammonium) หรือเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า ไกลโซเฟต ไอโซโพรพอลามีนซอลท์ (Glyphosate isopropylamine salt) และคลอร์ไพริฟอส (Chlorpyrifos) เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ซึ่งประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมและบัญชีท้ายประกาศดังกล่าวทางราชการได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ประชาชนทั่วไปทราบ และจำเลยทั้งสามได้ทราบประกาศดังกล่าวแล้ว ปรากฏตามสำเนาประกาศและบัญชีท้ายประกาศ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข 1

จำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด จดทะเบียนเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2522 มีจำเลยที่ 2 เป็นกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทนจำเลยที่ 1 โดยลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญของจำเลยที่ 1 ผูกพันจำเลยที่ 1 ได้ รายละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือรับรองการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลของจำเลยที่ เอกสารท้ายฟ้องหมายเลข 2 และจำเลยที่ 3 เป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 1 มีตำแหน่งหัวหน้าคนงาน มีหน้าที่ควบคุมการผลิตและดูแลคนงาน

เมื่อระหว่างต้นเดือนกรกฎาคม 2547 วันเวลาใดไม่ปรากฏชัด ถึงวันที่ 20 กรกฎาคม 2547 เวลากลางวัน จำเลยทั้งสามได้บังอาจร่วมกันกระทำความผิดต่อกฎหมายหลายบทหลายกรรมต่างกรรมกัน ดังนี้

จำเลยทั้งสามได้บังอาจร่วมกันผลิตวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมดังกล่าวปลอม อันได้แก่ ไกลโฟเฟต ไอโซโพรพิลแอมโมเนียม ชื่อทางการค้า ไกลโฟเซต 48 จำนวน 207 แกลลอน ขนาดบรรจุแกลลอนละ 4 ลิตร และไกลโซเฟต ไอโซโพรพิลามีนซอลท์ ชื่อทางการค้า ไทเกอร์อ๊ฟ 48 จำนวน 600 ขวด ขนาดบรรจุขวดละ 1 ลิตร โดยร่วมกันติดฉลากแสดงชื่อผู้ผลิตเป็น บริษัท โกลบอล ครอปส์ จำกัด และระบุสถานที่ผลิตและประกอบการอยู่ที่ 112/2 หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีใช้ความจริงความจริงแล้วจำเลยทั้งสามเป็นผู้ร่วมกันผลิตวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ดังกล่าวขึ้น ณ สถานที่ประกอบการของจำเลยที่ 1 ตั้งอยู่เลขที่ 47/19 ซอยบุญทรัพย์ แขวงสามคำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร อันเป็นการร่วมกันผลิตวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ปลอม

จำเลยทั้ง 3 ได้บังอาจร่วมกันผลิตวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมดังกล่าวในฟ้อง คือ ไกลโซเฟตไอโซโพรพิลามีนซอลท์ ชื่อการค้าไทเกอร์อ๊ฟ 48 จำนวน 600 แกลลอน ขนาดบรรจุแกลลอนละ 4 ลิตร และคลอร์ไพริฟอส ชื่อทางการค้าไทเกอร์ฟอส 40 อีซี จำนวน 1,008 ขวด ขนาดบรรจุขวดละ 1 ลิตร โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ และมีได้รับการยกเว้นใดๆ ตามกฎหมาย

จำเลยที่ 1 ได้ใบสำคัญขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายเลขที่ 2368/2544 ลงวันที่ 9 ตุลาคม 2544 และเป็นอนุญาตผลิตวัตถุอันตรายเลขที่ 1301/2547 ลงวันที่ 12 มีนาคม 2547 อนุญาตให้ผลิตคลอร์ไพริฟอส 40% W/V EC ซึ่งเป็นวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมดังกล่าวในฟ้องข้อ 1 โดยมีสูตรอันตรายส่วนและลักษณะของสารสำคัญหรือสารออกฤทธิ์เป็น 40% W/V EC ซึ่งตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนจากปริมาณที่กำหนดไว้ของสารสำคัญในวัตถุอันตรายที่กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบ พ.ศ.2538 ปรากฏตามสำเนาเอกสารท้ายฟ้อง ได้กำหนดปริมาณของสารสำคัญในวัตถุอันตรายที่ระบุไว้เป็น 250 กรัมต่อกิโลกรัม หรือกรัมต่อลิตร ถึงน้อยกว่า 500 กรัมต่อกิโลกรัม หรือกรัมต่อลิตร คือระหว่าง 25%

ถึง 50% ให้มีเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนได้ไม่เกินบวกลบห้าเปอร์เซ็นต์ ดังนั้นคลอรีนฟอส 40% W/B EC จึงมีเกณฑ์คลาดเคลื่อนของสารสำคัญ หรือสารออกฤทธิ์อยู่ระหว่างจำนวน 38% W/V EC ถึง 42.0% W/V EC อันเป็นมาตรฐานที่กำหนด

ต่อมาระหว่างวันเวลาเกิดเหตุดังกล่าวข้างต้น จำเลยทั้งสามได้บังอาจร่วมกันผลิตคลอรีนฟอส 40% W/V EC ชื่อทางการค้า ดีไฟน์ โดยมีสารสำคัญหรือสารออกฤทธิ์เพียงจำนวน 33.3% W/V EC ซึ่งน้อยกว่าเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนที่ได้กำหนดไว้ให้จำเลยที่ 1 ผลิตระหว่าง 38% W/V EC ถึง 42% W/V EC เป็นจำนวน 4.7% W/V EC อันเป็นการผลิตวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ผิดมาตรฐาน

เหตุตามฟ้องเกิดที่แขวงบางโคล่ เขตบางคอแหลม และแขวงสามเสน เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เกี่ยวพันกัน

ภายหลังเกิดเหตุ เจ้าพนักงานได้อายัดวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ที่จำเลยทั้งสามทำขึ้นเป็นความผิด และใช้ในการกระทำความผิดตามฟ้อง และอายัดคลอรีนวัตถุอันตรายปลอมจำนวน 670 ใบ, วัตถุวัตถุอันตราย (ไกลโฟเซต) ที่ใช้ในการผลิตวัตถุอันตรายปลอมจำนวน 420 ลิตร และกล่องเปล่าติดฉลากวัตถุอันตรายปลอม จำนวน 164 ใบ ที่จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้ในการกระทำความผิดตามฟ้องข้อ 2.1 ไว้เป็นของกลาง

ต่อมาจำเลยที่ 2 ในฐานะผู้แทนจำเลยที่ 1 และในฐานะส่วนตัว และจำเลยที่ 3 ได้เข้าพบพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนแล้ว ขึ้นสอบสวน จำเลยทั้งสามให้การปฏิเสธ ของกลางเจ้าพนักงานเก็บรักษาไว้ ระหว่างสอบสวน จำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคล ส่วนจำเลยที่ 2 และที่ 3 ไม่ถูกควบคุมตัว โดยได้รับการปล่อยตัวไปตลอดมา ได้ส่งตัวจำเลยที่ 2 ในฐานะส่วนตัว และในฐานะผู้แทนจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 3 มาศาลพร้อมฟ้องนี้แล้ว การที่จำเลยได้กระทำความผิดตามที่กล่าวมา ถือว่าเป็นความผิดต่อกฎหมายดังนี้ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย 2535 มาตรา 4, 20(3), 23, 45, 47, 48, 73, 75, 76, 88 ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2538 ลงวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2538 และบัญชีแนบท้ายประกาศ และประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดเกณฑ์ค่าคลาดเคลื่อนจากปริมาณที่กำหนดไว้ของสารสำคัญในวัตถุอันตรายที่กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้รับผิดชอบ พ.ศ.2538 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32, 33, 83, 91 พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2536 มาตรา 4 และได้ขอให้ศาลสั่ง ริบของกลางส่งมอบแก่กรมวิชาการเกษตร เพื่อทำลายหรือจัดการตามที่เห็นสมควร และหากต้องทำลายให้จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นเจ้าของชำระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นให้แก่ทางราชการด้วย

4.4.6 บทวิเคราะห์

จากตัวอย่างการสังเฝ้าของพนักงานอัยการสำนักอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรวิเคราะห์ได้ว่า

สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรมีอำนาจหน้าที่ในการทำคดีเกี่ยวกับเศรษฐกิจและทรัพยากรโดยเฉพาะทำให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในการสังเฝ้าคดีที่ประกอบไปด้วยกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับและค่อนข้างมีความซับซ้อน และหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับวัตถุอันตรายนั้นก็มีหลายหน่วยงาน ข้อมูลหลักก็ต้องอาศัยการตรวจพิสูจน์จากทางวิทยาศาสตร์ในเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนของปริมาณสารที่เป็นวัตถุอันตราย ว่าเป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ และชนิดจำนวนของวัตถุอันตรายตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมก็มีจำนวนมาก หากเจ้าหน้าที่ที่ไม่เคยทำคดีมาก่อนอาจจะเกิดความผิดพลาดได้ จึงต้องอาศัยความชำนาญในการดำเนินคดี

ความผิดที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการกระทำ ความผิดหลายฉบับ รวมถึงประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย ที่มีประกาศออกมาหลายฉบับ แต่ปัจจุบันมีประกาศล่าสุดคือ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2556 แต่อย่างไรก็ตามหากความผิดเกิดขึ้น ณ ช่วงเวลาใดจึงจำเป็นต้องหยิบยกประกาศในช่วงเวลาดังกล่าวมาว่าในขณะนั้นกฎหมายให้วัตถุอันตรายดังกล่าวมีการควบคุมหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด ปัจจุบันประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2556¹⁶¹ นั้นมีวัตถุอันตรายจำนวนมาก แบ่งตามรายชื่อการควบคุมตามบัญชีได้ดังนี้ บัญชีที่ 1 การวิชาการเกษตรเป็นผู้ได้รับผิดชอบ จำนวน 698 ชนิด บัญชีที่ 2 กรมประมง รับผิดชอบ จำนวน 21 ชนิด บัญชีที่ 3 กรมปศุสัตว์รับผิดชอบจำนวน 36 ชนิด บัญชีที่ 4 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา รับผิดชอบจำนวน 258 ชนิด บัญชีที่ 5 กรมโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 569 ชนิด และบัญชีที่ 6 กรมธุรกิจพลังงาน รับผิดชอบจำนวน 2 ชนิด รวมทั้งหมดรายชื่อวัตถุอันตรายมีจำนวน 1584 ชนิด แสดงให้เห็นว่าพนักงานอัยการต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญในการดำเนินคดีเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ประกอบกับต้องหาข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์ในการประกอบสำนวนในการสังเฝ้าคดี หากมีเจ้าพนักงานทำงานเฉพาะทางก็จะทำให้เกิดความชำนาญมากขึ้น ส่งผลต่อการดำเนินคดีที่มีชำนาญและมีประสิทธิภาพ ซึ่งในชั้นพนักงานสอบสวนมีพนักงานสอบสวนกองบังคับการปราบปรามซึ่งมีอำนาจในการสอบสวนคดีความผิดที่เกิดขึ้นทั่ว

¹⁶¹ บัญชีรายชื่อวัตถุอันตรายแนบท้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ. 2556, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 130 ตอนพิเศษ 125 ง , (27 กันยายน 2557), 20.

ราชอาณาจักร¹⁶² ในชั้นศาลฎีกาก็ได้จัดตั้งแผนคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา¹⁶³ โดยมีอำนาจในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมทั่วประเทศที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา แต่ในชั้นพนักงานอัยการยังไม่มีแผนคดีสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใดมีเพียงแต่สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรที่มีอำนาจในการสั่งฟ้องคดีเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น หากคดีเกิดขึ้นนอกจากพื้นที่กรุงเทพมหานครจะเป็นอำนาจของพนักงานอัยการจังหวัดในพื้นที่ ที่มูลเหตุเกิดนั้นเองแสดงให้เห็นถึงความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวขององค์กร โดยมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางเหมือนกับในชั้นตำรวจ และในชั้นศาลเป็นต้น

การสั่งฟ้องของพนักงานอัยการในคดีสิ่งแวดล้อมกรณีวัตถุอันตรายก็เช่นกัน พนักงานอัยการต้องอาศัยพยานหลักฐานในชั้นตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อสั่งฟ้อง พนักงานอัยการซึ่งเป็นฝ่ายโจทก์ในการสั่งฟ้องคดีจะต้องพิสูจน์ให้ปราศจากข้อสงสัย เพราะการดำเนินคดีอาญาจำเลยได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำผิด และในกรณีสงสัยต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย¹⁶⁴ สำหรับคดีสิ่งแวดล้อมกรณีวัตถุอันตรายจึงเกิดความยากลำบาก เพราะว่า โจทก์ในคดีจะต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ความผิด ตามหลักกฎหมายที่ว่า ผู้ใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำกล่าวของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น¹⁶⁵ ซึ่งโจทก์เองยังไม่มีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ประกอบกับในชั้นสั่งฟ้องของพนักงานอัยการยังไม่มีผู้เชี่ยวชาญในการรวบรวมพยานหลักฐานในการสั่งฟ้องคดี คือไม่มีแผนคดีสิ่งแวดล้อมในหน่วยงานของพนักงานอัยการ ถ้าเกิดคดีความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายเกิดขึ้นในท้องที่ใด พนักงานอัยการในท้องที่นั้นจะต้องเป็นผู้มีอำนาจรับผิดชอบในการสั่งฟ้องคดีดังกล่าว เช่นคดีเกิดที่ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย พนักงานอัยการจังหวัดเชียงราย เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการสั่งฟ้องคดีที่เกิดขึ้น ทำให้เห็นถึงอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการสั่งฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมกรณีวัตถุอันตรายที่กระจัดกระจาย ไม่มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะร่วมในการทำคดีสั่งฟ้องฟ้องคดีสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ซึ่งเจ้าพนักงานอัยการในปัจจุบันก็ไม่มี ความชำนาญทางด้านวิทยาศาสตร์ในการสั่งฟ้องคดีที่มีลักษณะเฉพาะ อย่างเช่นคดีสิ่งแวดล้อมกรณีวัตถุ

¹⁶² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2670/2535

¹⁶³ แผนคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา, สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2557, จาก

<http://www.supremecourt.or.th/webportal/maincode/content.php?content=component/content/view.php&id=2&base=26>

¹⁶⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี พุทธศักราช 2550 มาตรา 39.

¹⁶⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52, (20 มิถุนายน 2478), มาตรา 84/1, 723.

อันตราย ที่ต้องอาศัยพยานหลักฐานและข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการพิสูจน์ว่า ผู้ต้องหาผิดหรือบริสุทธิ์ทำให้การสั่งฟ้องคดีไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการดำเนินคดีกับผู้ ที่กระทำความผิด ดังนั้นควรที่จะมีการจัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อมขึ้นสำนักงานอัยการที่มีอำนาจใน การสั่งฟ้องคดีทั่วประเทศเพื่อให้การดำเนินคดีในชั้นพนักงานอัยการเป็นอันหนึ่งอันเดียวในการ ดำเนินคดีกับผู้ ที่กระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะความผิดที่เป็นพิเศษแตกต่างจากคดี ทั่วไป

4.3 ขั้นตอนในชั้นศาล

การดำเนินคดีความผิดกับผู้ ที่กระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อมกรณีความผิดตาม พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายในขั้นตอนในชั้นศาลนั้นมีประเด็นที่น่าสนใจที่จะหยิบยกขึ้นมา วิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้คือ ประเด็นการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีสิ่งแวดล้อม และ ประเด็นในเรื่องโทษของในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายอันจะได้ศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

4.3.1 ประเด็นการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีสิ่งแวดล้อม

พิสูจน์ความผิดในคดีอาญา จะต้องพิสูจน์องค์ประกอบความผิดทุกองค์ประกอบและต้อง พิสูจน์พยานหลักฐานจนปราศจากข้อสงสัย อันเป็นหน้าที่ของฝ่ายโจทก์ตามหลักการผู้ใดกล่าวอ้าง ผู้นั้นมีหน้าที่พิสูจน์ ว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงจึงจะพิพากษาให้ลงโทษจำเลยได้ มิใช่ยอมรับบังคับ ตามพยานหลักฐานที่มีเหตุผลมากกว่าเหมือนอย่างคดีแพ่ง ดังนั้นจึงเกิดหลักในการดำเนินคดีอาญา ว่าผู้ถูกฟ้องเป็นจำเลยจะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็น ผู้กระทำผิด และในกรณีสงสัยต้องยกประ โยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย หลักการนี้ได้บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 227 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 39¹⁶⁶ ดังนั้นการพิสูจน์ในคดีอาญามีลักษณะพิเศษที่คุ้มครองจำเลยตามข้อสันนิษฐาน ตามกฎหมาย

การพิสูจน์ความผิดและรวบรวมพยานหลักฐานในคดีมลพิษในสิ่งแวดล้อม ต้องอาศัย พยานหลักฐานทางเทคนิค ซึ่งนักกฎหมายไม่ว่าในอาชีพใดก็ขาดความรู้ด้านนี้ และแม้จะเป็นกรณีที่ ผู้เสียหายจะฟ้องคดีก็ต้องแสวงหาพยานหลักฐานนี้เอง ซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์เพราะ

¹⁶⁶ ชนาพร จิตติเดช, การพิสูจน์ในกรณี “ข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง”, *คุลพาท*, 2, 55 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2551), 104, สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2556, จาก www.library.coj.go.th. 104.

เกิดการะในการพิสูจน์ ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ปรากฏพยานบุคคลที่พบเห็น¹⁶⁷ ในบางกรณีหากได้รับความเสียหายจากสารเคมีจากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณที่ผู้เสียหายอาศัยอยู่นั้น หากมีโรงงานอุตสาหกรรมหลายโรงงาน ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ว่าเกิดจากผลกระทบอันเนื่องมาจากโรงงานแห่งใด อีกทั้งผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าสาเหตุแห่งการเจ็บป่วยนั้น เป็นผลอันเนื่องมาจากสภาวะแวดล้อมเป็นพิษและสาเหตุแห่งการเจ็บป่วยนั้นเป็นผลโดยตรงของการประกอบกิจการของโรงงานอุตสาหกรรม ในความเป็นจริงแล้วฝ่ายผู้ประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ในวิสัยที่มีความสามารถในการจัดขบวนการพิสูจน์ความเสียหายดังกล่าวได้ดีกว่า¹⁶⁸ ยิ่งไปกว่านั้นกระบวนการผลิตหรือการดำเนินงานของผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมยังมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีแขนงต่างๆ เช่น วิทยาศาสตร์ เคมี หรือ วิศวกรรม ทั้งข้อมูลหรือข้อเท็จจริงส่วนใหญ่ก็อยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายผู้ประกอบการแต่เพียงฝ่ายเดียว โจทก์หรือผู้เสียหายย่อมไม่อาจรับรู้หรือรับทราบได้เพราะหากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่ได้รับเกิดจากเกิดขึ้นจากจำเลยแล้ว โจทก์ย่อมเป็นฝ่ายแพคดี ดังนั้นเรื่องการพิสูจน์ความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลจึงเป็นเรื่องสำคัญ¹⁶⁹ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากในการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ในคดีสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากมลพิษ

ความผิดฐานผลิตหรือครอบครองวัตถุอันตรายไม่เป็นไปตามมาตรฐาน จัดอยู่ในประเภทหนึ่งของคดีสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความพิเศษแตกต่างไปจากคดีประเภทอื่นๆ โดยมีความมุ่งหมายซับซ้อนและมีลักษณะพิเศษเป็นการเฉพาะ¹⁷⁰ หากเกิดความเสียหายขึ้นทำให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งไม่ใช่ทรัพย์สินส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่งแต่มีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของทุกคนในสังคมจำนวนมาก บางครั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นแพร่กระจายเป็นวงกว้าง เช่น คดีโคบอล 60 ที่ผู้ครอบครองวัตถุอันตรายได้รับบาดเจ็บสาหัส และเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียงกับรัศมีของรังสีโคบอล 60 ก็ได้รับความเสียหายด้วย คดีสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับวัตถุอันตราย จำต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการให้ความเห็นในการประกอบคำวินิจฉัย ซึ่งเจ้าหน้าที่ทางกระบวนการยุติธรรมเอง

¹⁶⁷ ณรงค์ ใจหาญ, การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ, 29.

¹⁶⁸ จิตพร กุหลาบเพชรทอง, สิทธิในการดำเนินคดีอาญาขององค์กรเอกชน ศึกษากรณีเฉพาะคดีสิ่งแวดล้อม, 29.

¹⁶⁹ วินัย เรืองศรี, ข้อสังเกตในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม (*Challenges of Environmental Case Adjudication in Courts of Justice*), 4-5.

¹⁷⁰ วินัย เรืองศรี, ลักษณะและขอบเขตคดีสิ่งแวดล้อม, เอกสารคำบรรยายวิชา น.784 เรื่องลักษณะและขอบเขตคดีสิ่งแวดล้อม (อค์สำเนา), คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2-3.

มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายเป็นอย่างมาก แต่ขาดความรู้ทางด้านเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่ถือว่าเป็นความรู้เฉพาะทาง ถือว่าเป็นความยากลำบากในการที่จะพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของเจ้าหน้าที่ทางกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก เจ้าหน้าที่ทางด้านกฎหมายจึงจำเป็นต้องอาศัยผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานที่ถือว่าเป็นพยานชั้นสำคัญในคดีโดยผ่านผลการตรวจพิสูจน์ของเจ้าหน้าที่ทางวิทยาศาสตร์และพยานผู้เชี่ยวชาญที่จะเข้ามาช่วยในกระบวนการยุติธรรม ที่จะสามารถพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้กระทำความผิดได้นั้นเอง ในเรื่องการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ถือว่าเป็นประเทศที่มีการพัฒนาในระบบกฎหมายและมีระบบการบริหารจัดการในเรื่องกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ดีได้มีหลักเกณฑ์การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในหลักที่เรียกกันว่า The Frye standard หรือ Frye test และ The Daubert standard หรือ Daubert test

4.3.1.1 หลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญ

The Frye standard หรือ Frye test เป็นหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญที่ใช้อยู่แต่เดิมในประเทศสหรัฐ ก่อนที่ศาลฎีกาของสหรัฐจะได้วางบรรทัดฐานใหม่ในเรื่องดังกล่าว หลักนี้เปิดโอกาสให้ผู้พิพากษาได้ใช้ดุลพินิจ ในการตัดสิน แต่อย่างไรก็ดี The Frye standard ก็ยังคงใช้ในหลายมลรัฐ เช่น แคลิฟอร์เนีย, อิลลินอยส์, แคนซัส, แมริแลนด์มินนิโซตานิวยอร์ก, นิวเจอร์ซีย์, นิวฮัมป์เชียร์, และวอชิงตัน

การทดสอบของเฟรย์ (Frye test) ถูกพัฒนามาจากเหตุผลและหลักการในคำพิพากษาศาลอุทธรณ์แห่งโคลัมเบีย (District of Columbia Circuit Court) ในคดี Frye v. United States จนกลายมาเป็นหลักทั่วไปที่เป็นที่ยอมรับในการรับฟังพยานหลักฐานวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 คำพิพากษาได้วินิจฉัยปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ในการวัดความดันโลหิตเพื่อพิสูจน์การโกหกก่อนที่จะมีการใช้เครื่องจับเท็จ ไว้ว่า “การศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ยังอยู่ระหว่างขั้นคิดค้นทดลองยากแก่การกำหนดให้ชัดเจน ในช่วงที่ผลการวิจัยยังไม่อาจบอกได้แน่ชัดว่าถูกต้อง ผู้พิพากษาจะต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อรอให้ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์แขนงดังกล่าว” (General Acceptance) มีและคำพิพากษาว่า “การตรวจวัดความดันโลหิตยังไม่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในหมู่นักวิทยาศาสตร์จึงไม่รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าว”¹⁷¹

The Daubert standard เป็นกฎเกณฑ์การรับฟังคำให้การของพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งถูกสร้างโดย ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาจาก 3 คดี อันได้แก่ Daubert v. Merrell Dow

¹⁷¹ ชนาธิป เหมือนพะวงศ์, พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), 104.

Pharmaceuticals ,General Electric Co. v. Joiner และ Kumho Tire Co. v. Carmichael ทำให้ศาลรับพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนได้อย่างกว้างขึ้น

ตามทฤษฎีนี้ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการคัดกรองพยานผู้เชี่ยวชาญ ถือเป็นด่านสุดท้ายในการช่วยคัดกรองความน่าเชื่อถือตาม Rule 702 คือ 1. คำเบิกความอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและข้อมูลที่เพียงพอ 2. คำเบิกความเป็นผลจากหลักเกณฑ์และวิธีการที่เชื่อถือได้ 3. พยานผู้เชี่ยวชาญได้ปรับหลักเกณฑ์และวิธีการที่เชื่อถือได้นั้นเข้ากับข้อเท็จจริงแห่งคดี¹⁷²

การทดสอบของดูว์เบิร์ต (Daubert test) ได้ถูกพัฒนาเพิ่มเติมหลักกฎหมายของการรับฟังพยานหลักฐานวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับนับถือในคำพิพากษาของศาลในคดีต่างๆ มาจนกลายเป็นการทดสอบที่ถูกนำมาใช้พิจารณาพยานหลักฐานที่จะเข้ามาสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล จากคำพิพากษาในคดี Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals, Inc. ที่มีการฟ้องคดีกันในศาลแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียในประเด็นที่มารดาของเด็กผู้เยาว์ใช้ยา Bendectin เรื่องเขตอำนาจศาลที่บริษัทของจำเลยเป็นผู้จำหน่ายที่มีข้อโต้แย้งกันในศาลจึงมีการโอนคดีไปที่ศาลสหพันธรัฐหลังจากที่มีการเปิดเผยพยานในนัดแรก จำเลยขอให้ศาลมีคำชี้ขาดในเบื้องต้นว่า ยาดังกล่าวมิได้เป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาและอ้างว่า พยานหลักฐานของผู้ร้องไม่อาจรับฟังได้ ประเด็นข้อพิพาทเป็นเรื่องพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของการที่สารเคมีมีผลทำให้เกิดต่อความผิดปกติของทารกในครรภ์หรือไม่ โดยมีการกล่าวอ้างพยานผู้เชี่ยวชาญทางด้านการแพทย์ และด้านระบาดวิทยา ผู้มีชื่อเสียงทางด้านผลกระทบจากสารเคมีประกอบมาในคำร้อง ซึ่งมีงานวิจัย 30 ชิ้นที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษากับคนไข้กว่า 100,000 คน ซึ่งไม่พบว่าตัวยาดังกล่าวจะก่อให้เกิดการผิดปกติของตัวอ่อนมีข้อสรุปจากผู้เชี่ยวชาญว่า ตัวยาที่ใช้ในสามเดือนแรกของการตั้งครรภ์ไม่สามารถก่อให้เกิดอันตรายต่อทารกที่อยู่ในครรภ์แล้วเกิดมาภายหลังได้โดยผู้ร้องมิได้โต้แย้งเอกสารดังกล่าว แต่ได้นำเสนอความเห็นผู้เชี่ยวชาญแปดคนที่มีผลงานน่าเชื่อถือ ที่ยืนยันว่าตัวยาดังกล่าวสามารถก่อปัญหาต่อทารกที่จะคลอดได้โดยอ้างถึงการทดลองในหลอดแก้วและในสัตว์ทดลองที่มีชีวิต และได้มีการสังเคราะห์เอกสารที่เคยมีการตีพิมพ์อีกครั้งหนึ่งได้พบความสัมพันธ์ระหว่างยาดังกล่าวกับการผิดปกติของทารกโดยตรง

¹⁷² Rule 702 Testimony by experts.

If scientific, technical, or other specialized knowledge will assist the trier of fact to understand the evidence or to determine a fact in issue, a witness qualified as an expert by knowledge, skill, experience, training, or education may testify thereto in the form of an opinion or otherwise, if (1) the testimony is based upon sufficient facts or data, (2) the testimony is the product of reliable principle and methods, and (3) the witness has applied the principles and methods reliably to the facts of the case.

ศาลมีคำตัดสินในเบื้องต้นโดยอ้างว่า พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ (Scientific evidence) จะเป็นที่ยอมรับกันได้ก็ต่อเมื่อหลักการนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป (General acceptance) ในหมู่นักวิทยาศาสตร์หรือวงการวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยอ้างคำพิพากษาในคดีก่อนหน้า¹⁷³ จึงมีข้อพิจารณาถึงคำว่า “Generally accepted” ไว้ว่า การได้รับการยอมรับโดยทั่วไปรวมถึงการมีข้อเท็จจริงอื่นๆ หลายประการมาประกอบกันด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของข้อเท็จจริงที่ว่า ข้อมูลดังกล่าวในวงวิชาการ ข้อมูลความรู้ความเชี่ยวชาญนั้น จะต้องมีการเผยแพร่ต่อสมาคม องค์กร หรือสถาบันที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ในเรื่องนั้นๆ โดยจะต้องได้รับตรวจสอบจากกลุ่มบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในวงการเดียวกันนั้นด้วย โดยมุ่งหมายไปในการทำหน้าที่ช่วยเหลือให้ศาลได้รับฟังพยานหลักฐานที่ถูกต้องที่จะใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีด้วย¹⁷³ คดีนี้ศาลเห็นว่า พยานหลักฐานของผู้ร้องยังไม่ได้มาตรฐานที่ควรจะเป็นเนื่องจากไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเรื่องโรคติดต่อ ข้อมูลการศึกษา การทดลองในสัตว์และข้อมูลอื่นๆ ไม่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเหตุและผลของปัญหา รวมถึงความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญฝ่ายผู้ร้องทั้งแปดคนยังไม่เคยมีการตีพิมพ์ หรือผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการทางวิชาการมาก่อนความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญฝ่ายผู้ร้องจึงไม่สามารถรับฟังได้¹⁷⁴

ต่อมาคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ (Court of Appeals for the Ninth Circuit) ได้มีความเห็นโดยอ้างอิงคำพิพากษากรณีของการทดสอบแบบ Frye test ไว้ว่า ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญที่ขึ้นอยู่กับเทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์จะไม่สามารถยอมรับได้ หากเทคนิคนั้นยังไม่เป็นที่ยอมรับกันเป็นการทั่วไปในหมู่ของนักวิทยาศาสตร์หรือในวงการวิชาการของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยศาลได้ขยายความด้วยว่า ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีวิธีการวิจัยที่แปลกแยกออกไปจากระบวนการที่ทำกันตามปกติโดยพยานผู้เชี่ยวชาญที่มีความน่าเชื่อถือ ไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นเรื่องที่ไต่ยอมรับกันเป็นการทั่วไป (General acceptance) โดยศาลอุทธรณ์อื่นๆ ที่พิจารณาถึงปัญหาของตัวยานี้ก็ได้ปฏิเสธที่จะยอมรับหลักการสังเคราะห์เอกสารที่เคยตีพิมพ์อีกครั้ง (re-analysis) มาสนับสนุนข้ออ้างที่ยังไม่ได้มีการตีพิมพ์เผยแพร่หรือมิได้ผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการวิชาการ ดังนั้น เมื่อไม่เคยมีการตีพิมพ์เผยแพร่หรือตรวจสอบจากคณะกรรมการทาง

¹⁷³ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “Promoting Improved Court Policies and Practices on the Environment in Thailand” : บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ, 2010.

¹⁷⁴ ปรัชญา บุญประเสริฐและคณะ, แนวทางในการจัดทำระบบพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีสิ่งแวดล้อม, โครงการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.), (ม.ป.ท: ม.ป.พ., 2554), 88, สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.tuhpp.net/?p=5340>

วิชาการมาก่อน ก็ไม่อาจเรียกได้ว่า ถูกตรวจสอบจากสังคมในหมู่วิชาการนั้นๆ ได้ว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ การทำการศึกษาวิจัยเพียงเพื่อประโยชน์ในการฟ้องคดีอย่างเดียวนั้นจึงเป็นการไม่เพียงพอ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน คือ ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญฝ่ายผู้ร้องไม่สามารถรับฟังได้ ซึ่งต่อมาประเด็นของการตีความคำว่า “General acceptance” ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐานของสหรัฐอเมริกาใน “Federal Rules of Evidence No.702” ที่ผลทำให้ศาลมีบทบาทเป็นผู้ควบคุมประตูทางเข้าของพยานหลักฐานในคดี (Gatekeeping responsibility) หรือการที่ศาลใช้บทบัญญัติข้อห้ามรับฟังพยานมาตตมิให้นำพยานนั้นขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล นั้นเอง¹⁷⁵

4.3.1.2 ตัวอย่างความผิดฐานผลิตหรือครอบครองวัตถุอันตรายไม่เป็นไปตามมาตรฐาน เมื่อ วันศุกร์ 18 กรกฎาคม 2557 ซึ่งคณะทำงานชุดดังกล่าวจะเป็นหน่วยปฏิบัติการในการตรวจสอบสารเคมีทางการเกษตร ปุ๋ย วัตถุอันตราย และเมล็ดพันธุ์พืชในสถานที่ของผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้นำเข้า หรือผู้มีไว้ในครอบครอง ให้เป็นไปตามกฎหมาย และมีอำนาจในการจัดชุดปฏิบัติการพิเศษ โดยสนธิกำลังจากกรมปศุสัตว์ สารวัตรกรมวิชาการเกษตร หรือเจ้าพนักงานตำรวจในพื้นที่ เพื่อปฏิบัติการตรวจสอบและดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับความผิดกฎหมายเกี่ยวกับสารเคมีทางการเกษตร ปุ๋ย วัตถุอันตราย และเมล็ดพันธุ์พืช จากการดำเนินงานปราบปรามผู้ฝ่าฝืนกฎหมายตาม พ.ร.บ. ปุ๋ย และ พ.ร.บ. วัตถุอันตราย กรมวิชาการเกษตร ได้ตรวจสอบข้อเท็จจริง พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการขายตรงให้กับเกษตรกรในราคาถูก เป็นปุ๋ยปลอมไม่มีคุณภาพโดยผ่านผู้นำหมู่บ้าน และมีการเร่ขายตรงกับเกษตรกรในราคาถูก จึงได้สั่งการให้เจ้าหน้าที่สารวัตรเกษตรร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค กรมสอบสวนคดีพิเศษ สืบหาข้อมูลการผลิตและจำหน่าย แล้วเข้าดำเนินการจับกุมผู้ผลิตและจำหน่ายที่ฝ่าฝืนกฎหมายซึ่งผลการดำเนินการในรอบปีที่ผ่านมามีผู้กระทำความผิดจำนวน 32 ราย ของกลาง 7,929 ตัน มูลค่า 196 ล้านบาท เป็นคดีปุ๋ยจำนวน 24 ราย น้ำหนัก 7,884 ตัน มูลค่า 157 ล้านบาท และจับกุมผู้ผลิตวัตถุอันตรายปลอม 8 ราย จำนวน 45 ตัน มูลค่า 39 ล้านบาท¹⁷⁶

4.3.1.3 บทวิเคราะห์

กรณีพิสูจน์ความผิดที่เกิดความเสียหายจากวัตถุอันตรายเกี่ยวกับยาฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืชนั้น ในการเข้าดำเนินคดีกับผู้จำหน่าย ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และร้านค้า

¹⁷⁵ ขนาธิป เหมือนพะวงศ์, พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), 119.

¹⁷⁶ ปราบปรามสารเคมีทางการเกษตรปลอม, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.dailynews.co.th/Content/agriculture/253016/ปราบปรามสารเคมีทางการเกษตรปลอม>

การพิสูจน์ความผิดที่เกี่ยวกับวัตถุอันตราย พนักงานเจ้าหน้าที่¹⁷⁷ มีอำนาจในการ เข้าไป ตรวจค้น กัก ยึด หรืออายัดวัตถุอันตราย ภาชนะบรรจุวัตถุอันตราย สมุดบัญชี เอกสารหรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่มีเหตุสงสัยว่ามีการกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายนี้¹⁷⁸ ถ้าหาก สิ่งของที่ยึดหรืออายัดไว้นั้นเป็นของที่เสียหายหรือถ้าเก็บไว้จะเป็นการเสี่ยงต่อความเสียหายหรือ อันตรายที่จะเกิดจากสิ่งของนั้นหรือค่าใช้จ่ายจะเกินส่วนกับค่าแห่งสิ่งของนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่มี อำนาจที่จะทำลายหรือจัดการตามควรได้¹⁷⁹ หากกรณีวัตถุอันตรายนั้นอาจนำหน่ายได้ พนักงาน เจ้าหน้าที่จะทำการขายทอดตลาดหรือขายให้แก่หน่วยงานของรัฐได้ภายในสามเดือนนับแต่วันที่ ได้รับมอบหมาย หรือกรณีที่ต้องทำลายหรือต้องจัดการตามสมควรแก่กรณีหากมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ให้เจ้าของวัตถุอันตรายมีหน้าที่จ่ายหรือชดใช้เงินจำนวนนั้นแก่ทางราชการ¹⁸⁰

ดังนั้นวัตถุอันตรายซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญ แต่กลับเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ สามารถเก็บไว้นานได้ เพราะถ้าหากวัตถุอันตรายชนิดนั้น เป็นวัตถุที่เสียหาย เก็บไว้แล้วเสี่ยงต่อ ความเสียหาย เสี่ยงต่ออันตรายที่จะเกิดอันเนื่องมาจากสิ่งของนั้น หรือค่าใช้จ่ายที่จะเก็บรักษาเกิน กว่าราคาส่งของนั้นๆแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจขายทอดตลาดหรือทำลายหรือจัดการตาม สมควรแต่สิ่งของหรือวัตถุอันตรายนั้นได้ กรณีนี้เมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจพิสูจน์และบันทึกในรายงาน เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีประกอบเป็นสำนวนของพนักงานสอบสวนแล้ว ส่วนใหญ่จะต้อง ทำลายวัตถุอันตรายดังกล่าวเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายและความเสียหายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ และ สิ่งแวดล้อมได้ เมื่อคดีดำเนินไปถึงขั้นตอนการสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์หาความผิดในเรื่องวัตถุ อันตราย ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จำหน่าย และร้านค้า ที่ตกเป็นจำเลยในคดีต่างก็ยกข้อต่อสู้ที่ว่าฝ่ายตนเอง ได้ผลิตสินค้าที่เป็นวัตถุอันตรายนั้นได้มาตรฐานแล้ว โดยอ้างว่าความเสียหายของสินค้าที่ไม่ได้ มาตรฐานนั้นอาจเกิดจากขั้นตอนหรือกระบวนการอื่นที่ไม่ใช่กระบวนการผลิตที่ตนเองมีหน้าที่ รับผิดชอบ จึงขอให้มีการตรวจพิสูจน์วัตถุอันตรายดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งตอนนี้อยู่มีการร้องขอจาก ทางฝ่ายจำเลยพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ได้ทำลายพยานหลักฐานดังกล่าวที่เป็นวัตถุอันตรายไปเรียบร้อยแล้ว

¹⁷⁷ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 4, 21.

¹⁷⁸ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 54 (3), 21.

¹⁷⁹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 55 วรรคหนึ่ง, 21.

¹⁸⁰ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 52 วรรคสามและวรรคสี่, 21.

แล้ว ดังนั้นจึงเกิดปัญหาและอุปสรรคในการที่จะพิสูจน์ความผิดและนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพราะพยานหลักฐานดังกล่าวซึ่งเป็นวัตถุอันตรายไม่สามารถที่จะเก็บรักษาเป็นพยานหลักฐานไว้ได้นาน

จากตัวอย่างข้างต้นความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการผลิต ครอบครองวัตถุอันตรายโดยไม่ได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด และวัตถุอันตรายดังกล่าวเป็นวัตถุอันตรายที่ไม่เป็นไปโดยมาตรฐาน เป็นวัตถุอันตรายปลอม ซึ่งในการจะทราบว่าวัตถุดังกล่าวจะปลอมหรือไม่ก็ต้องมีการตรวจโดยผู้เชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์ในด้านสารเคมี อีกทั้งต้องเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตรายนั้นด้วยจึงจะมีอำนาจในการตรวจสอบ ซึ่งในการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาจะต้องอาศัยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนพยานผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้นๆด้วย ซึ่งมาตรฐานความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญในกฎหมายยังไม่ได้มีบอกไว้ว่าควรเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญที่ได้ยอมรับ หรือได้มีผลงานทางวิชาการ มีการตีพิมพ์เผยแพร่ในวงการวิชาการนั้นๆแล้ว อย่างเช่นหลักการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญของสหรัฐอเมริกา ในหลักของ Frye test เป็นหลักที่วางมาตรฐานการตรวจสอบการยอมรับพยานผู้เชี่ยวชาญที่จะเข้ามาในคดี อันเป็นหลักที่ตรวจสอบพยานหลักฐานใหม่ๆทางวิทยาศาสตร์ว่าความเห็นขอพยานผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต้องเป็นความเห็นที่เป็นการยอมรับกันโดยทั่วไป (General acceptance) ในหมู่ของนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งประเทศไทยควรที่จะมีการตรวจสอบพยานผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์ก่อนที่จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีก่อน เพราะว่าพยานทางด้านวิทยาศาสตร์หากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่ที่ยังไม่อาจเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ในหมู่นักวิทยาศาสตร์ก็อาจทำให้พยานหลักฐานนั้นไม่เป็นไปตามความจริงก็ได้ ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้นั้นอาจจะถูกหรือผิดก็ได้แต่ถ้าหากมีวิธีการที่จะนำพยานหลักฐานเข้ามาสู่คดีก็จะทำให้พยานหลักฐานนั้นมีความน่าเชื่อถือและเกิดการผิดพลาดน้อยที่สุด เปรียบได้ดังหลักของ Dautert test เป็นหลักที่พัฒนามาจากหลัก Frye test ที่เป็นหลักที่เป็นตัวกำหนดถึงความเชี่ยวชาญที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปมีลักษณะอย่างไรบ้าง โดยถือเป็นประเด็นสุดท้ายในการคัดกรองพยานหลักฐานของศาล ถือว่าเป็นการที่หากมีกฎหมายที่เป็นตัวคัดกรองพยานที่จะเข้ามาสู่คดีโดยมีมาตรฐานที่ชัดเจนก็จะช่วยให้ศาลพิจารณาคดีได้โดยง่ายขึ้นเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีให้ได้ผลดีและมีความรวดเร็วมากขึ้นได้

4.3.2 ประเด็นเรื่องโทษของความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย

4.3.2.1 ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

โทษในทางอาญามีอยู่ 5 ชนิดด้วยกันมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 บัญญัติว่า โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมี ดังนี้

1. ประหารชีวิต

2. จำคุก
3. กักขัง
4. ปรับ
5. ริบทรัพย์สิน

โทษประหารชีวิตและโทษจำคุกตลอดชีวิตมิให้นำมาใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

ในกรณีผู้ซึ่งกระทำความผิดในขณะที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปีได้กระทำความผิดที่มีระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตให้ถือว่าระวางท่างกล่าวได้เปลี่ยนเป็นระวางโทษจำคุกห้าสิบปี

ส่วนโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยอันตรายได้แก่ โทษ จำคุกและปรับ

มาตรการแทนการลงโทษทางอาญา

เนื่องจากการกระทำผิดทางอาญามีหลายระดับและหลายประเภท จึงควรมีวิธีการลงโทษที่แตกต่างกันไปตามความสมควรแก่ระดับและประเภทของความผิดนั้น ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการคัดแยกกลุ่มของการกระทำผิดทางอาญาและบุคคลผู้กระทำผิดทางอาญาและวางระบบการจัดการที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงว่าคดีที่เป็นความผิดทางอาญาที่มีความจำเป็นถึงขั้นต้องเข้าสู่การพิจารณาของศาลนั้นควรเป็นคดีอาชญากรรมที่ร้ายแรง และบุคคลที่สมควรได้รับโทษสถานหนักถึงขั้นจำคุกนั้นควรเป็นผู้กระทำความผิดแบบร้ายแรงและเจ็ดหลายจากการได้รับโทษของตน ส่วนกรณีอื่นๆ ควรเป็นไปตามมาตรการทางเลือกที่หลากหลายและชอบด้วยกฎหมายที่สามารถอำนวยความสะดวกและความสงบสุขในสังคมได้โดยประหยัดเวลาและทรัพยากร อีกทั้งยังเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญาที่ให้ผู้กระทำความผิดหลายจำ ไม่กลับมากระทำความผิดนั้นอีก อาจเป็นการมิให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลมากเกินไปจนความจำเป็นและเป็นการแก้ไขปัญหานักโทษล้นเรือนจำ

วิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นมาตรการป้องกันผู้ที่มีสภาพเป็นอันตรายต่อสังคมไม่ให้ไปกระทำความผิดหรือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วมิให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก แนวความคิด ทฤษฎีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาบังคับใช้ สำหรับผู้ที่มีความผิดปกติทางจิต เน้นด้านการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากการกระทำผิดของบุคคลดังกล่าวมากขึ้น ซึ่งแนวความคิดและทฤษฎีการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาบังคับใช้สำหรับผู้ที่มีสภาพจิตไม่ปกติ ได้แก่ ทฤษฎีป้องกันสังคม (Social defense theory) ทฤษฎีป้องกันสังคมยอมรับในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอย่างกว้างขวาง และยังอธิบายว่าสาเหตุของอาชญากรรมเป็นการแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันออกไปในแต่ละสถานการณ์ และมองกฎหมายอาญาในแง่การป้องกัน

สังคม กฎหมายอาญาไม่ได้มีไว้เพื่อแก้แค้นทดแทน ทฤษฎีป้องกันสังคมใช้มาตรการก่อนการกระทำความผิดเป็นความมุ่งหมายที่จะควบคุมไม่ให้มีการกระทำความผิดขึ้นอันเป็นการป้องกันสังคม ในทางอาญาเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นปฏิกิริยาที่สังคมมีต่อการกระทำความผิดนั้นมีทั้งในด้านการปราบปรามและในด้านการป้องกัน สำหรับปฏิกิริยาในด้านการปราบปรามก็คือการลงโทษผู้กระทำความผิด ส่วนในด้านการป้องกันได้แก่ การบังคับใช้วิธีการความปลอดภัย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความผิด วิธีการเพื่อความปลอดภัยจึงถูกกำหนดขึ้นตามสภาพที่เป็นอันตรายซึ่งบุคคลนั้นแสดงว่าน่าจะกระทำความผิดขึ้นในอนาคต รัฐจึงต้องหาวิธีการมิให้ความผิดที่เป็นอันตรายต่อสังคมเกิดขึ้น หรือมิให้เกิดขึ้นอีกเป็นการหลีกเลี่ยงความผิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วิธีการเพื่อความปลอดภัย จึงหมายถึง มาตรการที่ใช้กับบุคคล เพื่อป้องกันผู้ที่มีสภาพเป็นอันตรายต่อสังคมไม่ให้ไปกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากโทษโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพบังคับ (Sanction) คือโทษเป็นสภาพบังคับที่รัฐบังคับใช้แก่บุคคลหลังจากที่บุคคลได้กระทำความผิดแล้ว แต่วิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นมาตรการที่รัฐนำมาใช้ก่อนที่จะมีการกระทำความผิด หรือมีการกระทำความผิดแล้วไม่ให้กลับมากระทำความผิดอีก¹⁸¹

4.3.2.2 บทวิเคราะห์

ความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากวัตถุอันตรายส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ สร้างความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ และส่งผลกระทบต่อมนุษย์ก่อนข้างรุนแรง ซึ่งนับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยสังเกตได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวที่เป็นข่าวการจับกุมการผลิตจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายโดยไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด การกระทำความผิดเหล่านี้ต้องมีมาตรการแก้ไขเยียวยาที่รวดเร็วทันต่อสถานการณ์เพื่อใช้เป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะหยุดยั้งหรือระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นให้รวดเร็วที่สุด

ต้องเร่งหามาตรการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น โดยต้องอาศัยทั้งมาตรการในการป้องกัน บำบัด และฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีสภาพบังคับความรับผิดชอบ ซึ่งสภาพบังคับที่เจ้าพนักงานจะดำเนินการแก่ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมีสองลักษณะที่สำคัญคือ มาตรการทางอาญา เช่น โทษจำคุก ปรับ ริบทรัพย์สิน และมาตรการในการออกคำสั่งทางปกครอง เช่นการสั่งแก้ไข ปรับปรุง หรือการเพิกถอนใบอนุญาต เป็นต้น¹⁸² ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายมีโทษทางอาญาคือ จำคุกและปรับ ซึ่งการดำเนินคดีอาญาที่มีประสิทธิภาพและมีบทลงโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ

¹⁸¹ ชลดา เชื้อวชาญ, วิธีการเพื่อความปลอดภัยของผู้มีความผิดปกติทางจิตที่จะก่อเหตุร้ายแก่สังคม, 33.

¹⁸² ณรงค์ ใจหาญ, การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ, 11.

วัตถุอันตราย จะทำให้ผู้กระทำความผิดยับยั้งชั่งใจหรือรู้สึกเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดอีกต่อไป¹⁸³ อันเป็นการลดการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ที่มีความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 มีโทษ จำคุกและปรับ ในบรรดาความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือโทษปรับสถานเดียว ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย เป็นคดีที่คณะกรรมการวัตถุอันตรายสามารถเปรียบเทียบปรับได้ ต้องมีข้อเท็จจริงในสำนวนการสอบสวนก่อนว่าผู้ต้องหายินยอมให้คณะกรรมการเปรียบเทียบปรับหรือไม่ ถ้าประสงค์ให้เปรียบเทียบปรับ ก็ต้องส่งสำนวนไปยังคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับก่อน เพราะหากผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่เปรียบเทียบปรับภายในสามสิบวันนับแต่ได้รับแจ้ง ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37

ซึ่งการลงโทษดังกล่าวไม่มีความสามารถในการยับยั้งผู้กระทำความผิดได้โดยสังเกตได้จากคดีความผิดที่เกิดขึ้นอยู่เรื่อยๆ ซึ่งการลงโทษเพื่อที่จะให้ผู้กระทำความผิดหลาบจำนั้นจะต้องลงโทษให้ผู้กระทำความผิดกลัวและเข็ดหลาบซึ่งโทษตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายในปัจจุบันไม่เป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษที่ต้องการให้บุคคลหลาบจำในโทษที่ได้รับและไม่ต้องการให้กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก อีกทั้งผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย เป็นนิติบุคคล โทษจำคุกก็ไม่สามารถจะลงโทษกับนิติบุคคลได้เพราะสภาพบุคคลไม่มีตัวตน¹⁸⁴ และโทษปรับก็ไม่สูงพอในการลงโทษนิติบุคคลเพราะนิติบุคคลมีกำลังจ่ายเงินสำหรับโทษปรับได้ทำให้นิติบุคคลไม่สามารถเข็ดหลาบสำหรับการลงโทษปรับดังกล่าว

ความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ถือว่าเป็นคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมคดีหนึ่งมักสร้างความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก หากปล่อยเวลาเนิ่นนานออกไปอาจเป็นการยากที่จะแก้ไขดังนี้การแก้ไขยับยั้งการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ควรนำเอาวิธีการอื่นที่ไม่ใช่โทษทางอาญาปรับใช้ เช่น วิธีการเพื่อความปลอดภัยและการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม สัตว์ และสุขภาพอนามัยของประชาชน มาใช้เพื่อเป็นมาตรการในทางกฎหมายที่จะหยุดยั้งหรือระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นให้รวดเร็วที่สุด

วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 39 มี 5 ประการดังนี้คือ (1.) กักขัง (2.) ห้ามเข้าเขตกำหนด (3.) เรียกประกันทัณฑ์บน (4.) คุมไว้ในสถานพยาบาล (5.) ห้าม

¹⁸³ ณรงค์ ใจหาญ, ความผิดและการดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อมลพิษ, วารสารนิติศาสตร์, 31, 2(มิถุนายน 2545), 221-222.

¹⁸⁴ บัญญัติ สุชีวะ, ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล, 1.

ประกอบอาชีพบางอย่าง สำหรับวิธีการเพื่อความปลอดภัยที่สามารถนำมาใช้กับความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย ได้ก็คือห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง กล่าวคือ ในการกระทำความผิดอันเกี่ยววัตถุอันตรายนั้นส่วนใหญ่ผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้ประกอบการ หากวิธีการเพื่อความปลอดภัยในการห้ามผู้กระทำความผิดนั้นประกอบอาชีพที่เขากระทำอยู่อาจทำให้เขาเกรงกลัวต่อการกระทำผิดนั้นได้เพราะส่งผลต่อการประกอบอาชีพของเขา และวิธีการริบใบอนุญาตหากมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเกี่ยวกับวัตถุอันตรายในกรณีความผิดซ้ำ เพราะหากผู้ใดได้รับโทษแล้วก็ควรที่จะเจ็บตราบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก หากมีกระทำความผิดซ้ำอีกก็ควรที่จะโดยริบใบอนุญาตประกอบการ อีกทั้งการเยียวยาความเสียหายอันเนื่องมาจากความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายก็จะสามารถช่วยเยียวยาให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ สัตว์ สิ่งแวดล้อมกลับคืนสู่สภาพเดิมให้มากที่สุด ก็อาจเป็นวิธีการหนึ่งที่จะนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัจจุบันการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญาที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายยังคงใช้หลักการพิจารณาคดีอาญาแบบคดีทั่วไปเพราะไม่มีกฎหมายพิเศษในเรื่องของการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมขึ้นมา เพราะหากนำหลักกฎหมายอาญามาใช้โดยเคร่งครัด อาจเกิดความเสียหายต่อคดีสิ่งแวดล้อมได้ เพราะทำให้เกิดช่องว่างที่ไม่อาจคุ้มครองธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ トラバใดที่ยังมีการทำลายธรรมชาติอยู่และขณะนั้นยังไม่เกิดความเสียหายแก่มนุษย์อย่างชัดเจน สำหรับประเทศไทยการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมทางอาญาที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีเพราะยังไม่มีวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมที่พิเศษแตกต่างไปจากคดีอาญาทั่วไป มีประเด็นปัญหาและอุปสรรคในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายแบ่งออกเป็น ขั้นตอนการหรือพนักงานสอบสวน ขั้นตอนพนักงานอัยการ และในชั้นศาล ดังต่อไปนี้

5.1.1 ขั้นตอนการหรือพนักงานสอบสวน

การรวบรวมพยานหลักฐานในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย เจ้าหน้าที่พนักงานสอบสวนหน้าที่ในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเหมือนในความผิดอาญาทั่วไป แต่ความผิดที่เกิดขึ้นในทางสิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้มีลักษณะที่พิเศษไปจากคดีอาญาทั่วไปกล่าวคือ ต้องอาศัยผลการตรวจพิสูจน์จากทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักในการแยกหรือพิจารณาว่าสารเคมีดังกล่าวเป็นวัตถุอันตรายหรือไม่และหากเป็นวัตถุอันตรายแล้วเป็นวัตถุอันตรายประเภทใด ซึ่งวัตถุอันตรายแต่ละประเภทก็ได้รับความควบคุมตามกฎหมายที่ต่างกัน จากการวิเคราะห์จากสถิติในการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวมักจะไม่สามารถพยานบุคคลเหมือนการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีทั่วไปส่วนใหญ่แล้วมักจะได้รับการตรวจสอบจากห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นพยานเอกสารและพยานวัตถุ¹⁸⁵ ที่ได้จากเจ้าหน้าที่ทางวิทยาศาสตร์ พนักงานสอบสวนยังขาดความรู้ทางด้าน

¹⁸⁵ ณรงค์ ใจหาญ, ความผิดและการดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อมลพิษ, 268.

วิทยาศาสตร์นี้ ดังนั้นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดในความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายส่วนใหญ่ต้องอาศัยพยานจากการรายงานของเจ้าหน้าที่ในการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก

การดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายจะต้องมีการส่งของกลางในคดีตรวจสอบว่าเป็นวัตถุอันตรายหรือไม่เป็นวัตถุอันตรายชนิดที่เท่าใด โดยการส่งของกลางนั้นไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบวัตถุอันตรายชนิดนั้นตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมเรื่องบัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย พ.ศ.2556 ได้มีหน่วยงานผู้รับผิดชอบควบคุมวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 อันได้แก่ 1. กรมวิชาการเกษตร 2. กรมประมง 3. กรมปศุสัตว์ 4. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา 5. กรมโรงงานอุตสาหกรรม 6. กรมธุรกิจพลังงาน หากส่งของกลางผิดหน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบแล้วหน่วยงานที่ไม่อำนาจรับผิดชอบของกลางชนิดนั้นก็จะไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบของกลางแต่อย่างใด พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจะต้องนำส่งตรวจอีกครั้งให้ตรงกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ทำให้เกิดความล่าช้ามีผลต่อรูปคดีเพราะว่าพนักงานสอบสวนเองก็ไม่มีความรู้ความสามารถในด้านเทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์ในการตรวจสอบของกลางได้โดยลำพัง และการตรวจของกลางต้องเป็นไปตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมในเรื่องอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบวัตถุอันตรายแต่ละชนิดด้วย เพราะแต่ละหน่วยงานมีการทำงานกันคนละที่ไม่มีหน่วยงานกลางในการประสานงานในเรื่องส่งตรวจวัตถุอันตราย ส่งผลให้ไม่มีความสะดวกและเสียเวลาในการดำเนินการต่างๆเกี่ยวกับกิจการวัตถุอันตราย การประสานงานระหว่างองค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจของกลางวัตถุอันตราย โดยมีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นคนกลางเข้ามาประสานงานกันระหว่างองค์กรก็อาจจะทำให้การส่งของกลางในการตรวจพิสูจน์เกิดความรวดเร็วขึ้นได้ผลในการตรวจพิสูจน์ที่เร็วขึ้นส่งผลต่อการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายได้เร็วขึ้น ซึ่งกระบวนการยุติธรรมที่รวดเร็วจะส่งผลต่อการความยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพขึ้นด้วย

การตั้งข้อหาของพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่จะเป็นการตั้งข้อหาว่ามีความผิดในการผลิตนำเข้า ส่งออก หรือครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 และ ชนิดที่ 4 เพราะวัตถุอันตรายชนิดที่ 3 และที่ 4 มีอันตรายมากกฎหมายจึงมีการคุ้มครองบุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อมโดยการกำหนดรายชื่อวัตถุอันตรายให้อยู่ในการควบคุมระดับความอันตรายใดเป็นอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจในการสั่งแก้ไขรายการและทะเบียนวัตถุอันตรายได้ตามความจำเป็น¹⁸⁶ และข้อหา แสดงฉลากไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด การควบคุมการโฆษณาวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามการคุ้มครองผู้บริโภคและเพื่อ

¹⁸⁶ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, (6 เมษายน 2535), มาตรา 39, 21.

ประโยชน์ในการควบคุมโฆษณาให้ถือว่าวัตถุอันตรายที่มีการกำหนดฉลากตามมาตรา 20 (1) เป็นสินค้าที่มีการควบคุมฉลากโดยคณะกรรมการควบคุมฉลากตามกฎหมายดังกล่าวอนุโลม อีกทั้งการตั้งข้อหาพนักงานสอบสวนจะตั้งข้อหาจากการกระทำผิดที่พบ ณ เวลาที่เข้าทำการตรวจค้น โดยไม่ได้สืบไปจนถึงผู้นำเข้าวัตถุอันตรายที่เป็นแหล่งใหญ่ในการผลิตหรือนำเข้าวัตถุอันตรายชนิดนั้น อาจจะเป็นผลอันเนื่องมาจากการติดตามหาตัวผู้กระทำความผิดต้นทาง เช่น ผู้นำเข้า ผู้ผลิตนั้นจากฉลากที่ติดเพียงข้างผลิตภัณฑ์นั้น ไม่เพียงพอเพราะบางครั้งฉลากดังกล่าวเป็นฉลากปลอม ส่งผลต่อการตั้งข้อหาที่จะเอาผิดกับผู้กระทำความผิดในการนำตัวผู้นั้นมารับโทษ

5.1.2 ชั้นพนักงานอัยการหรือการสั่งฟ้องคดี

ในชั้นของพนักงานอัยการไม่มีแผนกคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ ต่างจากในชั้นพนักงานสอบสวนที่มีพนักงานสอบสวนกองปราบปรามมีหน้าที่ในการสอบสวนทั่วราชอาณาจักร และในชั้นศาลที่มีแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา อย่างไรก็ตามในชั้นพนักงานอัยการมีการจัดตั้งกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรขึ้นซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ ทำให้ในชั้นพนักงานอัยการมีเจ้าหน้าที่ในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะมีความชำนาญและมีความเชี่ยวชาญในการทำคดีสิ่งแวดล้อมรวมถึงในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายที่มีความซับซ้อน แต่อย่างไรก็ตามอำนาจของกองคดีเศรษฐกิจและทรัพยากรมีอำนาจแต่เพียงแก่เขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ยังไม่มีอำนาจทั่วราชอาณาจักร หากมีแผนกคดีสิ่งแวดล้อมขึ้นในชั้นพนักงานอัยการจะทำให้การสั่งฟ้องของพนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่งฟ้องคดีความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตรายทั่วประเทศและทำให้การดำเนินคดีในชั้นพนักงานอัยการเป็นอันหนึ่งอันเดียวในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายที่มีลักษณะความผิดที่เป็นพิเศษแตกต่างจากคดีทั่วไป

5.1.3 ชั้นศาลหรือการพิจารณาพิพากษา

คดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย อาศัยผู้เชี่ยวชาญในการให้ความเห็นในการประกอบคำวินิจฉัย ซึ่งเจ้าหน้าที่ตามกระบวนการยุติธรรมเองมีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายเป็นอย่างมาก แต่ขาดความรู้ทางด้านเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่ถือว่าเป็นความรู้เฉพาะทางถือว่าเป็นความยากลำบากในการที่จะพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของเจ้าหน้าที่ทางกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องอาศัยผลการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานที่ถือว่าเป็นพยานชั้นสำคัญในคดีโดยผ่านผลการตรวจพิสูจน์ของเจ้าหน้าที่ทางวิทยาศาสตร์และพยานผู้เชี่ยวชาญที่จะเข้ามาช่วยในกระบวนการยุติธรรม ที่จะสามารถพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้กระทำความผิดได้นั่นเอง ซึ่งหลักการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในบ้านเรา

ยังไม่มีมาตรฐานเหมือนอย่างหลักเกณฑ์การรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในหลักที่เรียกกันว่า The Frye standard หรือ Frye test และ The Daubert standard หรือ Daubert test ที่ได้กำหนดว่าพยานผู้เชี่ยวชาญแบบใดที่จะสามารถนำมารับฟังเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญได้ในคดี ซึ่งประเทศไทยควรที่จะมีการตรวจสอบพยานผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์ก่อนที่จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดีก่อน เพราะว่าพยานทางด้านวิทยาศาสตร์หากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาใหม่ที่ยังไม่อาจเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ในหมู่นักวิทยาศาสตร์ก็อาจทำให้พยานหลักฐานนั้นไม่เป็นไปตามความจริงก็ได้ ซึ่งพยานหลักฐานที่ได้นั้นอาจจะถูกหรือผิดก็ได้ แต่ถ้าหากมีวิธีการที่จะนำพยานหลักฐานเข้ามาสู่คดีก็จะทำให้พยานหลักฐานนั้นมีความน่าเชื่อถือและเกิดการผิดพลาดน้อยที่สุด เปรียบได้ดังหลัก Daubert test เป็นหลักที่พัฒนามาจากหลัก Frye test ที่เป็นหลักที่เป็นตัวกำหนดถึงความเชี่ยวชาญควรเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปมีลักษณะอย่างไรบ้าง โดยถือเป็นประเด็นสุดท้ายในการคัดกรองพยานหลักฐานของศาล ถือว่าเป็นการที่หากมีกฎหมายที่เป็นตัวคัดกรองพยานที่จะเข้ามาสู่คดีโดยมีมาตรฐานที่ชัดเจนก็จะช่วยให้ศาลพิจารณาคดีได้โดยง่ายขึ้นเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีให้ได้ผลดีและมีความรวดเร็วมากขึ้นได้

อีกทั้ง การลงโทษตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายที่มีโทษทางอาญาคือ จำคุกและปรับนั้น ยังไม่สามารถยับยั้งผู้ที่กระทำความผิดได้โดยสังเกตได้จากคดีความผิดที่เกิดขึ้นอยู่เรื่อยๆ ซึ่งการลงโทษเพื่อที่จะให้ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นจะต้องลงโทษให้ผู้กระทำความผิดกลัวและเข็ดหลาบ อีกทั้งผู้ที่กระทำความผิดส่วนใหญ่ในความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย เป็นนิติบุคคล โทษจำคุกก็ไม่สามารถจะลงโทษกับนิติบุคคลได้เพราะสภาพบุคคลไม่มีตัวตน¹⁸⁷ และโทษปรับก็ไม่สูงพอในการลงโทษนิติบุคคลเพราะนิติบุคคลมีกำลังจ่ายเงินสำหรับโทษปรับได้ทำให้นิติบุคคลไม่สามารถเข็ดหลาบสำหรับการลงโทษปรับดังกล่าว ดังนั้นควรที่จะนำมาตรการอื่นที่ไม่ใช่โทษทางอาญามาใช้กับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายอย่างเช่น วิธีการเพื่อความปลอดภัยในเรื่องการห้ามประกอบอาชีพบางอย่าง คือไม่ให้ผู้ที่กระทำความผิดนั้นประกอบอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายต่อไป หรือการนำการเยียวยามาใช้ในคดีเกี่ยวกับวัตถุอันตรายโดยการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมนั้นให้กลับคืนสู่สภาพเดิม หรือหากเกิดความเสียหายขึ้นกับคนควรที่จะรักษาผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้นจนกว่าจะหายขาดการผลกระทบจากเหตุการณ์นั้น

¹⁸⁷ บัญญัติ สุชีวะ, ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล, บทบัญญัติ, 33, 1(ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2519), 1.

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายนั้นในประเด็นปัญหาดังแต่ชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ และในชั้นศาลสามารถเสนอข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.2.1 ควรที่จะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานความร่วมมือในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายเช่น ในการส่งตรวจของกลางในคดี เป็นหน่วยกลางในการช่วยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจสอบวัตถุอันตรายดังกล่าว หรืออาจจะกำหนดการประสานงานร่วมมือให้อยู่ในอำนาจของคณะกรรมการวัตถุอันตราย โดยกำหนดว่า

“มาตรา... ให้คณะกรรมการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1)...

(2)...

(10) ประสานงานกับหน่วยงานอื่นในส่วนที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการปฏิบัติการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

5.2.2 ควรให้หลักสูตรในการอบรมเจ้าพนักงานสอบสวนที่ทำหน้าที่ในการจับกุมสอบสวนผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย โดยให้มีความรู้ทางด้านเทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายชนิดต่างๆตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม

5.2.3 ควรที่จะจัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในชั้นเจ้าพนักงานอัยการเพื่อที่จะให้พนักงานอัยการได้จัดทำคดีสิ่งแวดล้อมเป็นการเฉพาะเหมือนในชั้นศาลที่มีการจัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในชั้นศาลฎีกาและในชั้นพนักงานสอบสวนที่มีหน่วยงานคือเจ้าหน้าที่กองบังคับการปราบปราม หากพนักงานอัยการมีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านก็สามารถนำไปสู่การพิสูจน์ความผิดหรือการสั่งฟ้องคดีที่มีประสิทธิภาพเพื่อที่จะนำเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

5.2.4 ควรที่จะมีการพัฒนามาตรฐานหลักการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญที่นำมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดมาตรฐานของพยานผู้เชี่ยวชาญที่จะนำมาใช้ในคดีได้ เช่น พยานผู้เชี่ยวชาญที่จะนำมาอ้างในคดีได้จะต้องเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญที่เป็นข้อมูลที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในสาขาวิชานั้นแล้ว โดยการตีพิมพ์เผยแพร่ หรือมีการวิจัย เป็นต้น

5.2.5 ควรให้มีการนำเอาวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ในคดีความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย คือการนำเอาวิธีการห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง มาใช้ในความผิดเกี่ยวกับวัตถุอันตราย กล่าวคือเป็นการห้ามการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายที่ตนได้กระทำความผิดไว้ เพื่อให้ผู้ที่คิดจะกระทำความผิดไม่กล้ากระทำความผิด และกลัวแต่โทษที่จะต้องได้รับ

รายการอ้างอิง

รายการอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2545). *Toxic Substance*. เอกสารในการสัมมนา เรื่อง การปฏิรูปกฎหมายและ การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย. ที่ศูนย์การประชุมองค์การสหประชาชาติ อาคารองค์การสหประชาชาติ, กรุงเทพฯ.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จีรรัช การพิมพ์.

โกเมน ภัทรภิรมย์. (2512). งานอัยการในกระบวนการยุติธรรม. อัยการนิเทศ เล่ม 31 (4)

คณะกรรมการอาหารและยาปล่อยจับพ่อค้าขายยาเกินยุงจีนใต้สาร ไม่รับรอง. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2557, จาก <http://www.ryt9.com/s/tpd/1905687>

คณิต ณ นคร. (2546). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

คณิง ภาไชย. (2545). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติมโดยรองศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ), กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คมวัชร เอื่องอ่อง. (ม.ป.ป.), การดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกา. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2556 จาก http://elib.coj.go.th/Article/courtP2_5_6.pdf

ความผิดตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535. สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2557, จาก http://kbs.fda.moph.go.th/kbs2/upload_file/reading/20130315-162744-20130315162744.pdf

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2670/2535

คำวินิจฉัยที่ ต.2/2498 ลงวันที่ 4 มกราคม 2494.

จักรพงษ์ วิวัฒน์วานิช. (2540). การกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวน. นิติศาสตรมหาบัณฑิต.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

จับกุมผู้ผลิต จำหน่าย และมีไว้ในครอบครองวัตถุอันตรายโดยไม่ได้รับอนุญาต. สืบค้นเมื่อ 18
มิถุนายน 2557, จาก <http://paidoo.net/article/1121482.html>

จิตตพงศ์ สระชิต. (ม.ป.ป.) มาตรการทางอาญาของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในการ
ดำเนินคดีกับผู้ประกอบการเหมืองแร่, กรุงเทพฯ, กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมือง
แร่ กลุ่มตรวจสอบแผนงานและโครงการ สำนักการอนุญาต.

จิตติ ดิงศักดิ์. (2525). กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพฯ: สยามการพิมพ์.

เจ้าหน้าที่กองปราบปรามเข้าจับกุมผู้ประกอบการสารเคมีทางการเกษตรโดยไม่ได้รับอนุญาต,
สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2557, จาก <http://paidoo.net/article/1121482.html>

ชนาทร จิตติเดโช. (2551, พฤษภาคม – สิงหาคม). ภาระการพิสูจน์ในกรณี “ข้อสันนิษฐานตาม
ข้อเท็จจริง”. ดุลพาห, 2(55), 104. สืบค้นเมื่อ 7 มกราคม 2556, จาก www.library.coj.go.th

ชนาธิป เหมือนพะวงศ์. (2550). พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม, นิติศาสตรมหา
บัณฑิต . มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ชลลดา เชี่ยวชาญ. (2553). วิธีการเพื่อความปลอดภัยของผู้มีความผิดปกติทางจิตที่จะก่อเหตุร้ายแก่
สังคม. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ

เชือดโรงงานเถื่อนผลิตปุ๋ย วัตถุอันตรายปลอม. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2557, จาก
<http://www.ryt9.com/s/nnd/1858945>

จิตติพร ภูหลายเพ็ชรทอง. (2548). สิทธิในการดำเนินคดีอาญาขององค์กรเอกชน ศึกษากรณีเฉพาะ
คดีสิ่งแวดล้อม. นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ณรงค์ ใจหาญ. (2544). ความผิดและการดำเนินคดีอาญากับผู้ก่อมลพิษ. วารสารนิติศาสตร์, 31(4).
264.

ณรงค์ ใจหาญ. (2546). การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ. ผู้บริหาร
กระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 6. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงาน
ศาลยุติธรรม.

ณรงค์ ใจหาญ. (2547). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ:
วิญญูชน.

ทฤษฎีความรับผิดชอบทางอาญา. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2556 จาก

http://www.stou.ac.th/Schools/Slw/upload/41716_2.pdf

ชนพล หวังอ้อมกลาง. (2549). ความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองในการครอบครองวัตถุอันตราย: ศึกษา
เปรียบเทียบกฎหมายอังกฤษ เยอรมัน และ ไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธีรดา โสมะนันท์. (2555). มาตรการการลงโทษทางอาญา: ศึกษากรณีความผิดฐานพราโกผู้เยาว์
และความผิดเกี่ยวกับเพศที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ. ม.ป.พ.

บัญชีรายชื่อวัตถุอันตรายแนบท้ายประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง บัญชีรายชื่อวัตถุอันตราย
พ.ศ.2556. (255, 27 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 130 ตอนพิเศษ 125 ง . 6.

บัญญัติ สุชีวะ. (2519). ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล, บทบัญญัติ, 33(1), 1.

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม. (2547, 18 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 121, ตอนพิเศษ 118 ง,
สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2557,จาก

http://www.fda.moph.go.th/psiond/download/law/moit/moit_hazlist2.pdf

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (2478, 10 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52, หน้า
598.

ประวัติแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา, สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2557, จาก

<http://www.supremecourt.or.th/webportal/maincode/content.php?content=component/content/view.php&id=2&base=26>

ปรัชญา บุญประเสริฐ และถลิต ก่อวุฒิกุลรังษี. (2554). แนวทางในการจัดทำระบบพยานผู้เชี่ยวชาญ
ในคดีสิ่งแวดล้อม, โครงการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม
สุขภาพ (สสส.), สืบค้น ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2557, <http://www.tuhpp.net/?p=5340>

ปราบปรามสารเคมีทางการเกษตรปลอม, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2557, จาก

<http://www.dailynews.co.th/Content/agriculture/253016/ปราบปรามสารเคมีทางการเกษตรปลอม>

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550. (2550, 10 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 124, ตอนที่ 89 ก, หน้า 12.

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535. (2535, 28 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 15, หน้า 28.

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535. (2535, 9 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 45, หน้า 62.

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535. (2535, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 109, ตอนที่ 39, หน้า 21.

ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. (2010). เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “Promoting Improved Court Policies and Practices on the Environment in Thailand” : บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพฯ.

กัญญา พานิชพันธ์ เอื้อนพร ภูเพ็ชร และธีระศักดิ์ พงศ์พนาไกร. (2544). มหันตภัยจากวัตถุเคมี: ความเสี่ยงและอันตราย, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.

เรวัต น้าเฉลิม. (2522). ชะลอการฟ้อง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วงศ์สกุล กิตติพรหมวงศ์. (2553). ปัญหาทางกฎหมายในการสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม.

วัชรินทร์ ภาณุรัตน์. (2544). บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วินัย เรืองศรี. (2556). ข้อสังเกตในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม *Challenges of Environmental Case Adjudication in Courts of Justice*. เอกสารประกอบการบรรยายวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ม.ป.ท., ม.ป.พ.

วินัย เรืองศรี. (ม.ป.ป.) *ลักษณะและขอบเขตคดีสิ่งแวดล้อม: เอกสารคำบรรยายวิชา น.784 เรื่อง ลักษณะและขอบเขตคดีสิ่งแวดล้อม (อัคสำเนา)*. ม.ป.พ., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิมล สุวรรณ. (2550). *ความรับผิดชอบทางแพ่งอันเนื่องมาจากวัตถุอันตราย*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.

ศาลสิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2557, จาก <http://www.siamrath.co.th/web/?q=node/63217>

สำนักคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2543, กันยายน). *บันทึกเรื่องการปรับปรุงกฎหมายเพื่อควบคุมวัตถุอันตราย*. ม.ป.พ., กรุงเทพฯ.

สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร. (ม.ป.ป.). *คู่มือการดำเนินคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร คดีความผิดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 และ พระราชบัญญัติการค้ำนํ้ามันเชื้อเพลิง พ.ศ.2543*. ม.ป.พ., กรุงเทพฯ.

สุจินต์ ทิมสุวรรณ. (2525). *กรมอัยการกับการดำเนินคดีให้แก่วัสดุ*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ.

สุวรรณ โลหะประธาน. (2548). *การประกันภัยความรับผิด: ศึกษาเฉพาะกรณีการประกันภัยคุ้มครองความเสียหายต่อบุคคล ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากวัตถุอันตรายและของเสียที่เป็นอันตราย*, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2546). *หลักกฎหมายอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

หน่วยข้อเสนอเทศวัตถุอันตรายและความปลอดภัย. (2555, กันยายน). *ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและของเสียอันตราย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ฐานความรู้เรื่องความปลอดภัยด้านสารเคมี, สถิติอุบัติเหตุสารเคมี (ม.ค. 49-มิ.ย. 55) และบทวิเคราะห์*. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2557, จาก <http://www.chemtrack.org/Doc/F646.pdf>

อำนาจ วงศ์บัณฑิต. (2550). *กฎหมายสิ่งแวดล้อมไทย*, กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

อำนาจหน้าที่หลักของกองบังคับการปราบปราม. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2557, จาก

<http://www.csd.go.th/Division>

Edwards, S. M. Environmental criminal enforcement: Efforts by the States, In S. Edwards, T. Edwards & C. Fields (Eds.), *Environmental crime and criminality: Theoretical and practical issues*, New York: Garland.

Hazardous Materials Transportation Act. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2557, จาก

<http://www.epa.gov/oem/content/lawsregs/hmtaover.htm>

Safer Chemical, Healthy Families A national effort to protect families from toxic chemical, สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.saferchemicals.org/resources/tsca.html>

Dando, S. (1965). Japanese criminal procedure. (translate by B.J. George). New Jersey: Fred B. Rothman & co.

Summary of the Toxic Substances Control Act 1976, สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www2.epa.gov/laws-regulations/summary-toxic-substances-control-act>

US. Federal Rules of Evidence. (2000). No.702 Amendment

Situ, Y. & Emmons, D. (2000). Environmental crime: The criminal justice system's role in protecting the environment, London: SAGE

Epstein, J. & Hammett T. M. (1995). *Law environmental response to environmental crime*. Washington DC: National Institute of Justice.

Hammett, T. & Epstein, J. (1993). *Prosecuting environmental crime : Los Angeles country (Program Focus)*, Washington DC: National Institute of Justice.

Packer, H. C. The limits of the criminal sanction, California: Stanford University Press. อ้างถึงใน เกียรติจิกร วังนะสวัสดิ์. (2549). *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1*. (289, 9). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ประวัติผู้เขียน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวกรรณิการ์ ทองพันธ์
วัน เดือน ปีเกิด	17 ตุลาคม 2531
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	50/1 หมู่ 8 ตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ 50110
ประวัติการศึกษา	
2556	ประกาศนียบัตรวิชาชีพทนายความ รุ่น 39 สภาทนายความแห่งประเทศไทย
2553	ปริญญาตรี นิติศาสตรบัณฑิต นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ประวัติการทำงาน	
2556 - ปัจจุบัน	นิติกร บริษัท บีซิเนส เซอร์วิสเชส อัลไลแอนซ์ จำกัด
2554 - 2555	ผู้ช่วยสอน สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง